

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Disptatio Dvodecima. De scientia Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.de/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

DISPUTATIO XII.

De Scientia Dei.

1. **H**ACTENVS disputatum est de veritate Dei, quæ est secunda proprietas entis, in ordine ad Deum, ut est obiectum, & terminus cognitionis creatæ: superest de eadem disputandum in ordine ad eundem Deum, ut obiectum, & terminus est suæ ipsius cognitionis. Supponimus autem in hac disputatione, Deum esse intellectuum, tum quia hæc perfectio est simpliciter simplex cum nulla alia maiore vel æquali pugnans: tum quia talis perfectio reperitur in creaturis, in quibus illam Deus producere non posset, nisi haberet in seipso; non potest autem illam altiori modo habere, quam formaliter: igitur. Tum quia, ut optimè probat S. Tho.
S. Thomas.
1. p. q. 14. art. 1. quælibet substantia spiritualis, ex eo quod immaterialis est, intellectua est: Deus autem substantia spiritualis est: ergo intellectua substantia est.

2. Hoc igitur supposito, vltierius indagamus, quæ & qualis scientia in Deo sit. Est autem scientia in Deo duplex, sui, & aliorum à se. Hæc diuiditur in scientiam simplicis intelligentiæ, visionis, & conditionatæ seu mediæ. Prima versatur circa possibilia; & dicitur simplicis intelligentiæ, quia totum fundamentum cognoscendi illa, est ipsa increata intelligentia Dei, nullum supponens reale fundamentum in rebus ipsis. Secunda versatur circa res futuras, quæ aliquando extitare sunt extra suas causas; & dicitur visionis, metaphora sumpta à visione corporea, quod sicut hæc obiectum supponit extra se, illudque repræsentat, ut est in se: ita hæc scientia in Deo obiectum supponit extra Deum, illudque repræsentat, ut est in se. Tertia versatur circa futura conditionalia, à quibus denominatur conditionalis. Sunt autem hæc futura conditionalia, quæ nunquam habitu sunt existentiam, haberent autem, si certa conditio, in ordine ad quam dicuntur conditionalia, poneretur.

3. PRIMA est necessaria, quoniam habet obiectum necessarium independens à libera voluntate Dei: Secunda est libera, quia habet obiectum libertum dependens à libera voluntate Dei: Tertia dicitur media, quia participat necessitatem unius, quatenus non potuit hæc scientia in Deo non esse, & libertatem alterius, quatenus ita de facto repræsentat unum obiectum, ut potuerit aliud obiectum repræsentare, si ad aliud voluntas creata sub conditione fuisset se determinatura, sicut potuisset ex sua libertate se ad aliud determinare. De quibus omnibus nobis singillatim disputandum.

Quotuplex
scientia in
Deo.

Qualis
scientia in
Deo.

SECTIO I.

An, & quo modo Deus seipsum cognoscat?

4. **D**ICO 1. Deus seipsum cognoscit. Est de Fide ex innumeris scriptura locis, in quibus Deo tribuitur sciētia rerum omniū: Esther 14. Domine, qui habes omnium scientiam: Ecclesiast. 39. Non est quidquam absconditum ab oculis eius. Ratio naturalis est. Deus est intellectius; ergo maximè sui ipsius. Cōsequētia probatur: omnis intellectus habere debet aliquid intelligibile, quod primò respiciat ut adæquatum specificatiuum sui; atqui hoc aliud esse non potest, quam propria essentia. Major constat, quia intellectus essentialiter est per ordinem ad intelligibile, sicut quævis potentia est per ordinem ad suum terminū. Minor probatur, nam sola essentia, ex qua talis intellectus fluit, est adæquatum intelligibile talis intellectus; quod sic ostendo. Adæquatum intelligibile non debet excedere, vel excedi in ipsa ratione intelligibilitatis à proprio intellectuo; alioqui, quatenus excederet, non specificaret illud sub eo gradu intelligibilitatis, quo illud excederet, quia non compararetur, ut terminus attingibilis ab ipso: quatenus vero excederetur, supponeret in illo aliquæ gradū intellectuūtatis aliunde, quam ab ipso specificatum; vnde non ipsum, sed illud, in ordine ad quod supponeretur tale intellectuū adæquatum, foret proprium specificatiū ipsius. Atqui sola propria essentia neque excedit, neque exceditur in ratione intelligibilitatis à proprio intellectuo: Quod sic probbo, quando intellectuūtitas, & intelligibilitas radicantur in eadem essentia, neutra excedit alteram, cùm utraque fluat ut naturalis, & adæquata proprietas ab eodem principio. Igitur sola propria essentia est adæquatum specificatiuum intellectus. Ergo sola essentia diuina est adæquatum specificatiuum intellectus diuini; igitur illam maximè Deus intelligit. Est igitur Deus sui ipsius maximè intellectius, quod erat probandum.

5. **D**ICO 2. Deus necessariò seipsum intelligit. Fundamentum est: nam alioqui Deus esset mutabilis; siquidem posset à cognitione sui cessare, quæ est intrinseca, & realis perfectio ipsius. Nec est eadem ratio de scientia futurorum, quæ potuit in Deo non esse, absque vlla mutatione ipsius: nam hæc requirit existentiam obiecti futuri, quæ potuit nō esse absque intrinseca mutatione Dei. At scientia de Deo non requirit, nisi existentiam ipsius Dei, quæ, quia necessaria est, semper obiectum est de se actu intelligibile; vnde si actu non intelligeretur, non esset defectus obiecti

obiecti intelligibilis, sed intellectus intelligentis.

6. Secundò probatur eadem assertio, quia per notitiam sui Deus gignit in seipso Verbum, quod est ens necessarium, & à quo Deus, ac Deus ipse: ergo & ipsa notitia, quā Verbum gignitur. Consequentia patet, quoniam via non minorem habet necessitatem, quam habeat terminus ipse, qui mediante tali via accipit esse. 3. Cognitio, quam Deus de seipso habet, nō distinguitur ab ipso Deo, alioqui esset accidentis distinctum à Deo, & componens unum per accidentem cum Deo. Atqui implicat, Deū cessare posse à suo proprio esse; ergo & à cognitione sui ipsius.

7. Dico 3. Deus cognoscit seipsum, vt obiectum primarium, reliqua verò vt obiecta secundaria. Fundamentum est, quia, vt probatum est, omnis natura intellectualis debet habere aliquod obiectum, quod primariò respiciat: atqui hoc, vt similiter probatum est, aliud esse non potest, quam propria substantia: igitur propria substantia est primarium obiectum diuinæ cognitionis, mediante quo cætera respicit secundariò. Confirmatur, nam obiectum primarium est illud, quod est prima origo cognitionis naturæ intellectualis, & radix cognitionis cætorum. Atqui prima origo cognitionis naturæ intellectualis, & radix cognitionis cætorum, est propria substantia. Major constat, nam illud est obiectum primarium, quod primo terminat actum cognoscentis, & quo mediante eundem actum reliqua terminant. Minor probatur, nam quod primò terminat actum cognoscentis est, quod primò mouet cognoscentem ad talium actum; sed quod primò mouet naturam intellectualis ad actum cognitionis est propria substantia, quæ est primum, & adæquatum mouens ipsum: reliqua autem mouent, vt aliquo modo contenta in ipsa propria substantia naturæ cognoscentis, atqui primum mouens Deum ad cognoscendum, est suam essentialia, reliqua verò, vt aliquo modo contenta in sua essentialia: ergo.

8. Dico 4. Cognitio, qua Deus seipsum cognoscit, est perfectè comprehensiva, non solum propriæ naturæ, sed etiam suam ipsum. Fundamentum prioris assertoris est, quoniam illa cognitio est perfectè comprehensiva obiecti, quæ adæquat cognoscibilitatem obiecti: talis est cognitio Dei respectu sui ipsius. Minor hęc probatur, quia cognitio Dei procedit, nostro modo intelligenti, ex adæquata intelligibilitate naturæ diuinæ, cùm nulla sit ratio limitans naturam diuinam, quod minus determinet intellectum suum ad adæquatam cognitionem sui. Cùm enim natura diuina sit obiectum intelligibile necessarium, intellectus verò diuinus sit virtus intellectiva necessaria, capax totius intelligibilitatis diuinæ, non est ratio, cur cognitio diuina, modo nostro intelligendi, non procedat vt adæquata intelligibilitati naturæ diuinæ: atque adeò vt perfectè comprehensiva illius.

9. Fundamentum posterioris assertoris est, quoniam diuina cognitio est perfectè immaterialis: ergo non solum est comprehensiva naturæ diuinæ, sed etiam sui ipsius. Consequentia constat, quia sola materialitas obstat, quod minus cognitio sit sui ipsius reflexiva: igitur diuina, quæ est immaterialis, erit sui ipsius reflexiva: & quia est perfectè immaterialis, erit adæquate reflexiva: & quia est infinitè immaterialis, erit una, & eadem absque illa distinctione cognitionis directæ, & reflexæ, sui ipsius reflexiva: imò absque virtuali distinctione adæquata, erit infinitè reflexiva sui ipsius æquivalens infinitis cognitionibus reflexiis, per ipsummet primum conceptum, quo talis cognitio adæquate concipiatur in seipso. Explico. Dupliciter potest diuina cognitio à nobis concipi, uno modo adæquate secundum totam perfectionem, quam cognitio diuina, intra totam latitudinem cognitionis includit; alio modo inadæquate, etiam intra latitudinem cognitionis. Primo modo concepta petit concipi infinitè reflexa, atque adeò vt virtualiter æquivalens infinitis cognitionibus reflexiis. Nam sicut unumquodque attributum petit concipi cum tota illa perfectione, quam intra lineam suæ propriæ perfectionis includit: ita cognitio diuina cum tota perfectione, quam intra lineam cognitionis includit: atque virtualis reflexio æquivalens infinitis cognitionibus reflexiis spectat ad eandem linæ cognitionis: igitur debet in illa concipi, si adæquate concipiatur. Concepta verò secundo modo, non est necesse concipere illam, vt æquivalentem infinitis cognitionibus reflexiis, quia vt sic non concipiatur adæquate, secundum totam latitudinem linealem cognitionis, sed inadæquate, secundum partiale tantum. Hinc patet, quo patet in huiusmodi formalitatibus desumptis per ordinem ad infinitas cognitiones reflexias, non sit necesse abire in infinitum: quia nimis omnes illæ formalitates concipientur sunt, vt virtualiter inclusæ essentialiter in ipso primo conceptu cognitionis diuinæ.

SECTIO II.

Quo pacto Deus cognoscet creaturas possibiles?

10. **S**UPPONO, Deum cognoscere creaturas secundum esse participatum earum; quia cùm sit agens liberum, debet distinguere præcognoscere effectum, quem producit; vt enim possit effectum producere debet illum per voluntatem determinare: vt autem possit voluntas effectum producendum determinare, debet illum distinctè præcognoscere, cùm nequeat in incognitum ferri. Cognoscit igitur Deus distinctè omnes creature secundum esse participatum earum,

rum, cùm nulla sit, quam producere non possit. Est autem difficultas, quo pacto Deus cognoscat creaturas possibles. Et ratio difficultatis est, quoniam nec illæ sunt in Deo secundum esse proprium; nec in seipso, cùm antequam producantur nihil in seipso sint; repugnat autem Deum cognoscere cognitione propriâ, & intuitiuâ, quod nullo modo est, neque in se, neque in alio. Cognitio enim propria, & intuitiuâ est, quâm obiectum per seipsum immediate terminat: non potest autem obiectum per seipsum immediate terminare, quando nullo modo est. Nec sufficit, quod obiectum sit possibile, quia cognitio in actu, postulat obiectum in actu: quod autem solum potest esse, actu non est: ergo non sufficit ad cognitionem in actu, qualis est diuina. Propter quod varijs excogitati sunt dicendi modi.

Henricus.

11. Primus est Henrici quodlibeto 8.q.1. & 9. circa finem, & quodlibeto 9.q.1. §. Ex consideratione, & quodlibeto 11.q.13. circa finem, ponentis essentias creatas ab æterno, ratione præcedentes actum diuinæ cognitionis, ad quas tanquam ad obiecta secundaria intuitus Dei ab æterno terminabatur. Fundamentum ipsius est, quia sicut per voluntatem Dei imperantem res sunt extra Deum in esse existentiae, ita per intellectum cognoscentem seipsum ut exemplar rerum omnium, res sunt extra Deum in esse existentiae: atqui Deus ab æterno seipsum intellexit, ut exemplar rerum omnium: ergo res ab æterno habuerunt esse existentiae ex vi æternæ cognitionis Dei.

12. Sed contrà, tum quia Deus ab æterno non solum intellexit creaturas secundum esse existentiae, sed etiam secundum esse existentiae, & cuiuscunque proprietatis consequentis essentiam; nam eas cognovit secundum omne esse, quod illæ aptæ essent habere in seipso: ergo non solum debuerunt præcedere actum æternum diuinæ cognitionis secundum esse existentiae, sed etiam secundum esse existentiae, & omnium proprietatum consequentium essentiam. Tum quia huiusmodi essentiae ab aduersariis ponuntur, ut exemplaria rerum producendarum, ad instar quarum debent res, quæ sunt, efformari: at non minus ipsæ rerum existentiae debent supponere suum exemplar, ad instar cuius debent exemplari, quâm res ipsæ ad extra producendas. Aut igitur dabitur processus in infinitum; aut certè, si ipsæ rerum existentiae non egerint exemplari distincto ab ipsa essentia Dei, nec illo egebunt res ad extra producendas. Tum quia, ut imaginatio cognoscat obiectum imaginatum, non necessariò supponit illud extra ipsam imaginationem, nam potest Deus annihilare obiectum imaginatum, existente nihilominus obiecto imaginato intra ipsam imaginationem: ergo, ut intellectus cognoscat obiectum intelligibile, non debet necessariò supponere illud extra se. Lege Richardum in 1.d.35.ar.1.q.4. Scotum d.36. §. Contra ista.

Richardus.
Scotus.
Henricus.

13. Ad fundamentum Henrici, Respondeo, negando paritatem, nam Deus in ordine

ad communicandum se ad extra est agens liberum: possunt igitur res per ipsius voluntatem, quæ libera est, produci; non autem per intellectum, qui necessarius est.

14. Secundus modus est Thomistarum ^{Thomistis.} seruentium, Deum videre creaturas in sua essentia, ut in earum causa. Fundamentum est, qui videt perfectè causam, videt omnes effectus ab ipsa producibilis: ergo Deus videnti perfecitè suam essentiam, ut causam creaturarum, distinctè videt omnes effectus ab ipsa producibilis. Antecedens probant, quia virtus causa ut sic essentiale habitudinem, & connexionem habet ad suos effectus. Igitur implicat, videre perfectè causam, non vís omnibus effectibus ab ipsa producibilibus.

15. Sed contrà, nam vel Deus videt creaturas, sistendo tantum in cognitione suæ essentiae, vel ulterius tendendo ad ipsum esse creaturarum. Non primo modo, quia cùm in sua essentia non sint creaturæ formaliter, sed tantum eminenter, non possunt in eâ tantum visa, ipsæ formaliter videri secundum esse proprium, quia nihil potest secundum proprium esse videri, nisi secundum proprium esse terminet actum videntis: non potest autem secundum proprium esse terminare actum videntis, quod solum videtur secundum eminentes esse alterius. Si secundo modo, iam redit difficultas, quid sit illud esse creatum, ad quod protenditur cognitione Dei, cùm creatura possibilis nihil sit in se; cognition autem Dei, cùm terminatur ad creaturas possiles, terminatur ad aliquod esse reale.

16. Ad fundamentum Thomistarum, nego antecedens, loquendo de cognitione distinctâ, & intuitiuâ; quia cùm esse causæ sit distinctum ab esse effectus, non sequitur ex cognitione causæ, cognitione intuitiuâ effectus, quia obiectum non terminat distinctè, & intuitiuâ cognitionem, nisi secundum illud esse, quod continet in se formaliter. Ad probationem, nego consequentiam de cognitione intuitiuâ, concedo de abstractiuâ.

17. Tertius modus affirmat, Deum cognoscere creaturas possiles, nihil aliud esse, quâm eas libi fingere, seu proponere in esse obiectivo, quod ex parte Dei dicit cognitionem exprimentem; ex parte vero obiecti dicit ipsas creaturas, non secundum esse reale ipsarum, sed secundum esse rationis à Deo dictum, secundum quod esse obiectivè terminant cognitionem Dei. Est Mayroni in 1. dist. 38. q. 1. §. Quartum, & indicat Bannez ^{Mayronus.} Bannez. 1. p. q. 15. art. 1.

18. Sed contrà, tum quia hic modus est imperfectus & indignus Deo: tum quia, cùm Deus cognoscit creaturas possiles, cognitione diuina non terminatur formaliter ad ens rationis, sed ad aliquod ens reale, sicut reale est obiectu ipsum, quod cognoscit: tū quia hoc esse obiectiuum rationis non eset distinctum ab ipsa cognitione diuina; atqui absurdum est, admittere in cognitione diuina ens rationis.

Modus Authoris.

19. **V**artus & verior modus est, Deum cognoscere creaturas possibles in sua cognitione, tanquam in specie distinctè exprimente omnia, secundum proprium esse singulorum, quod habet diuina cognitione, quatenus proximè determinatur à propriâ essentiâ, non ut causâ, sed ut specie intelligibili creaturarum. Explico: duplíciter intelligi potest, quod diuina cognitione exprimat creaturas, uno modo ut ratio *Quâ*; alio modo ut ratio in *Quâ*, iuxta varias sententias de verbo mentis, & specie expressâ. In primo sensu asseritur à Vasquez d. 60. c. 3. sed in hoc sensu non soluitur difficultas. Nam quero, quid sit illud quod ex parte creaturarum possibilium terminat intuitum Dei? non ipse creaturae possibles secundum esse naturale, quia non sunt; non secundum aliquod esse reale obiectuum distinctum à Deo, ut impugnatum est: Igitur intelligenda est in secundo sensu, ut non modò diuina cognitione sit ratio *Quâ*, sed etiam in *Quâ* Deus distinctè videat creaturas: & hoc idèo immediatè & proximè, quia cognitione diuina determinatur à propriâ essentiâ, ut à specie intelligibili sui & creaturatum; à propriâ quidem essentiâ per seipsum, atque adèo immediatius, & primariò; à creaturis verò mediâ specie earum, quæ Deo competit, ut causâ est ipsorum; atque adèo mediata & secundariò; & cum essentiali connexione ad obiectum primarium, priùs ratione cognoscendum.

20. Tria sunt mihi probanda: primum quod Deus creaturas immediatè cognoscat in sua notitia, tanquam in specie, & Verbo distinctè exprimente omnia: Sumo *Verbum*, non ut dicit respectum ad dicentes, quo patet notionaliter dicitur de Deo, & competit soli filio; sed ut dicit solam representationem & expressionem vitalem obiecti, quo modo essentialiter prædicatur de Deo, & commune est omnibus diuinis personis. Secundum est, quod cognoscere obiectum hoc modo, non est cognitionem terminari ad aliquod esse, quod obiectum ipsum habeat extra cognoscendum, sed formaliter est terminari ad intrinsecum verbum mentis, ut est expressivum creaturarum intelligibiliter. Terterum, quod hoc habet diuina cognitione, ut determinata à diuina essentia proximè ut à specie, non ut à causa creaturarum, licet non possit Deus esse species, & similitudo creaturarum, nisi simul sit causa earundem.

21. Probatur prima pars nostræ assertio-
nis hoc pæto. Ut res perfectè cognoscatur
in verbo sufficit, ut notitia cognoscens procedat ex perfecta similitudine rei cognoscendæ: sed notitia Dei procedit, nostro modo intelligendi, ex perfectissima similitudine omnium creaturarum possibilium; igitur in ea, tanquam in verbo perfectè cognoscuntur omnes creaturae possibles. Ma-

ior patet primò inductione tum in nobis respectu obiectorum, quorum perfectas habemus similitudines; nam in eorum notitia tanquam in Verbo perfectè cognoscimus res ipsas: tum in Angelis, in quibus, quia existunt perfectæ similitudines rerum, in earum notitia, tanquam in specie expressa, & verbo intelligibili perfectè res ipsas cognoscuntur.

22. Secundò à priori, quoniam perfecta similitudo obiecti per omnia succedit loco obiecti; ergo præcipue in terminando actum cognoscens, nam hoc est præcipuum munus obiecti: sicut enim species impressa succedit loco obiecti in mouendo potentiam ad cognitionem exprimendâ; ita species expressa in terminando actum cognoscens. Minor est S. Thomas 1. p. q. 14. art. 5. & primo contra Gent. cap. 53. vbi docet, in Deo esse similitudines omnium rerum, tametsi in eo non sint res ipsæ secundum esse naturale, quia similitudo intelligibilis non oportet, ut præhabeat esse naturale obiecti, similitudo enim intelligibilis substantiæ non oportet, ut sit substantia. Cuius ratio est, quia similitudo intelligibilis non debet præhabere obiectum, nisi secundum illud esse, secundum quod proportionatur potentia; hoc autem non est esse naturale, sed intentionale obiecti: ergo licet in Deo non sint creaturae secundum esse naturale, sunt tamen secundum esse intelligibile, & intentionale. Confirmatur: quia quod est perfectio in creaturis, imperfectionem excludens concedendum est Deo: atqui videre creaturas in Verbo, à se producta perfectio est in creaturis, imperfectionem excludens; igitur tribuendum est Deo.

s. Thomas.

23. SECUNDÀ pars assertionis, in qua maior est difficultas, probatur primò ex Patribus, qui non solum docent, Deum in suo Verbo intelligere seipsum, & creaturas, sed creaturas in suo verbo non esse aliud ab ipso Deo. Anselmus in Monologio c. 33. proponens questionem, quâ ratione possit Deus suam essentiam, & creaturas eodem verbo intelligere: *Quia*, inquit, *ipsa est summa sapientia, & ratio, in qua sunt omnia, quæ facta sunt, quemadmodum opus, quod fit secundum aliquam artem, non solum quando fit, verum & antequam fiat, & postquam dissoluitur, semper est in ipsa arte, non aliud, quâm quod est ars:* & c. 34. & 35. affirmit, omnem creatam substantiam in Verbo, & scientiam Creatoris esse ipsam *creaturem essentiam*: quod explicat exemplo scientiæ nostræ, in quâ res aliter sunt, quam in seipsis; in se quidem per suas essentias, in scientiâ verò per earum similitudines. Vbi non solum docet, creaturas in esse causatio, & virtuali, sed etiam in esse intelligibili, & intentionali esse ipsam creatricem essentiam.

Anselmus.

24. August. 6. de Trinit. cap. vlt. aperte docet, Deum in suo Verbo, tanquam in arte plena omnium rationum viventium incommutabilium noscere omnia, quæ per ipsam fecit: & lib. 83. questionum quest. 46. ideas creaturarum in Deo ex parte ipsorum obiectorū definiens,

Augustin.

Siens, ait, esse rationes stabiles, atque incommutabiles, non formatas, ac per hoc aternas, quae in divina intelligentia continentur; quarum participatione sit, quidquid sit; ad quas Deus respicit, cum aliquid extra se producit; & quarum visione anima beatissima sit. Quæ prædicta nequeunt, nisi Deo competere: tum quia per Augustinum 5. Confess. cap. 4. anima non beatur visione creaturarum, sed Dei: at hoc docet, animam beatissimam fieri visione harum rationum: ergo non sunt quid creatum, sed increatum: tum quia docet, *Sacrilegum esse opinari*, Deum extra se aliquid intuitum fuisse, cum hunc mundum condidit: intuitus autem fuisset, si haec rationes, ad instar quarum creaturas condidit, distinxerentur ab ipso Deo, cum nihil creatum in Deo esse possit. Tum quia nihil sit participatione sui, quidquid enim participatur, ab alio, necesse est, participari: at si haec rationes, ad quas Deus, ad extra operando, respicit, essent ab ipso distinctæ, aliæ profectæ non essent, quam ipsæ creature producendæ, proinde idem fieret participatione sui. Idem docet tract. 5. in Iohannem, ubi affirmat, omnia, quæ facta sunt, in Deo vita esse: *Quid est?* inquit, *hoc? facta est terra, sed ipsa terra quæ facta est, non est vita, est autem in ipsa Sapientia spiritualiter ratio quedam, qua facta est, hoc vita est.* Arca in opere non est vita; arca in arte vita est, quia viris vita artificis, ubi sunt ista omnia, antequam proferantur. Terram vides, est in arte terra: Calum vides, est in arte cœlum; sed foris opera sunt, in arte vita sunt. Quid pro nostra sententia expressius, cum nihil à Deo distinctum vivere possit vita Dei? Dionysius de Diuin. Nomin. cap. 5. ideas Diuinæ appellat exemplaria, & rationes effectrices rerum.

25. Secundò probatur hic quartus noster modus ratione; & prima ratio sit à paritate verbi creati, in quo immediatè cognoscitur obiectum, etiam si extra cognoscitum nullum habeat esse: at hoc perfectionem importat; igitur concedendum est Deo.

26. SECUNDÀ ratio à priori. Verbum procedens ex perfecta similitudine obiecti continet in seipso intelligibiliter obiectum: verbum autem increatum procedit ex perfectâ similitudine omnium creaturarum; ergo in seipso continet intelligibler omnes creaturas. Minor constat, quia Verbum increatum procedit ex diuinâ essentiâ, tanquam ex perfectissima similitudine omnium creaturarum, ut supra probatum est. Maiorem probo, quia verbum est intrinsecus, & adæquatus terminus intellectus, procedentis ex virtuti similitudine obiecti; ergo est ipsum obiectum in esse intelligibili expressum. Antecedens patet. Consequens probatur, quia sicut virtualis similitudo obiecti est ipsum obiectum in actu primo intelligibile; ita verbum, cum sit ipsa actualis, & expressa similitudo obiecti, est ipsum obiectum intelligibiliter expressum. Ergo creaturæ possibles, ut à Deo intellectæ, non sunt aliquid ab ipso increato Verbo distinctum, sed sunt

ipsum Verbum, ut est actualis, atque intelligibilis imago earum, in quâ omnia obiectuè reluent secundum proprium esse naturale vniuersiisque, tametsi in Deo secundum esse naturale subiectuè non contineantur. Sicut cœlum ab angelo intellectum, non est quid distinctum ab ipso verbo angelico, sed est ipsum verbum, ut est intelligibilis imago cœli, in qua tanquam in propria imagine intelligibiliter reluet cœlum, secundum proprium esse cœli, tametsi in eo, cœlum secundum esse naturale realiter non contineatur.

27. Nec dici potest, tam Verbum creatum, quam increatum terminari ad obiectum, non quod actu est, sed quod esse potest: tum quia obiectum fit actu præsens intelligibiliter secundum esse reale, nam actu terminat notitiam intelligentis, secundum aliquod esse reale, actu relucens & apparet in prospectu intelligentis: hoc autem nequit esse illud esse, quod obiectum habere potest virtute potentiarum creativarum; quia illud, cum nondum actu sit, actu apparet non potest intelligenti: quia nequit actu realiter apparet, quod actu non est. Tum quia, cum Verbum sit perfecta similitudo obiecti, eo posito, statim ponitur obiectum intelligibiliter, tanquam effectus formalis ipsius: sicut, quia imago Cæsaris est perfecta similitudo Cæsaris, ea posita, statim ponitur Cæsar in esse imaginario & representato.

28. TERTIA ratio sit, quia ut obiectum cognoscatur à potentia, sufficit, ut fiat præsens potentia modo exigito, & proportionata potentia: ut autem obiectum cognoscatur ab intellectu, sufficit, ut illi fiat præsens secundum esse intelligibile, & intentionale: ergo ut creaturæ cognoscantur ab intellectu diuino, sufficit, ut hanc illi præsentes secundum esse intelligibile, & intentionale. Fit autem secundum hoc esse obiectum præsens intellectui formaliter per ipsum Verbum, ut est obiecti expressum. Major patet. Minor assumpta probatur, nam etiam si obiectum fiat præsens intellectui secundum esse naturale, nisi fiat præsens secundum esse intelligibile, & intentionale, non cognoscitur ab intellectu. Cuius ratio est, quia intellectus est potentia vitalis immanens, quæ ut operetur, requirit terminum intra se vitaliter expressum: igitur, ut obiectum cognoscatur, requirit illud intra se vitaliter expressum. Expressum autem vitaliter obiectum intra potentiam intelligentis per ipsum verbum intelligentis, procedens ex adæquata similitudine obiecti.

29. QVARTA ratio sit, quia, ut ex Philosopho 3. de anima text. 37. docet S. Thomas 1. parte quæst. 14. art. 1. in hoc distinguuntur cognoscens à non cognoscente, quod cognoscens non solum est suum esse, sed etiam esse aliorum. Vnde dicitur anima esse quodammodo omnia. Igitur perfectissimum cognoscens, qualis est Deus, non solum est suum esse, sed etiam aliarum rerum: & sicut

Aristoteles.
S. Thomas.

Scotus.

Deus est omnia eminenter, & causaliter, ita est omnia intelligibiliter, & intentionaliter.

30. Hanc sententiam procul dubio docuit Scotus in 1. dist. 35. §. Potest dici, & d. 36. cùm docuit, creaturas ab æterno fuisse quasi causatas ab intellectu diuino in esse intelligibili; ad quas tanquam ad obiectum secundarium intuitus Dei terminatur. Docet enim intuitum Dei primò terminatum fuisse ad suam essentiam, tanquam ad obiectum primarium; secundò ad creaturas in seipso expressas, & in eis intelligibili & obiectu productas, tanquam ad obiectum secundarium: quod esse creaturarum in esse intelligibili comparatum ad Deum, est ipse Deus ut species expressa, & intentionalis similitudo creaturarum; comparatum vero ad creaturas dicitur à Scoto esse diminutum creaturarum, quia nimis non est esse naturale earum, sed tantum similitudo intentionalis ipsarum. Quod explicat exemplo imaginis artificialis, quæ comparata ad imaginem, est ipsa imago ut similitudo est imaginati: comparata vero ad imaginatum, non est naturale esse ipsius, sed similitudo dumtaxat artificialis: ita illum explicat Fuentinus in primo dist. 35. à numero 15.

Fuentin.

S. Thomas.

Ferrariens.

31. Eandem colligo ex S. Thoma 1. p. quæst. 14. art. 5. afferente, Deum cognoscere alia à se, non in ipsis, sed in seipso, in quantum, inquit, sua essentia continet similitudinem aliorum ab ipso. Quod vero intelligat similitudinem non solum Quæ, sed etiam in Quæ, constat ex 1. contra Gent. cap. 53. vbi docet, Deum per unam intentionem intellectam, quæ est ipsis Verbum, intelligere seipsum, & creaturas: porrò de ratione Verbi, vt ibidem testatur, & Ferrar. explicat, est, vt sit immediatus terminus intellectonis, in quoque, tanquam in ratione in Quæ, proximè cognoscatur obiectum, quod propterea vocat intellectualem intentionem intellectam: & eadem 1. p. q. 18. art. 4. docet, idem esse in Deo intelligere, & quod intelligitur. Vnde colligit, omnia in Deo intellecta esse ipsam vitam Dei, his verbis: unde, cùm omnia, quæ facta sunt à Deo, sint in ipso ut intellecta, sequitur, quod omnia sunt in ipso vita Divina: & ad primum docet, res esse in Deo secundum proprias rationes, sicut in cognoscente, & vt sic non sunt aliud abessentia diuina. Et q. 4. de verit. art. 8. ait, similitudinem intellectam in Deo, esse vitam. Est autem similitudo intellecta ipsum verbum, vt exprimens obiectum. Item similitudo creature in Deo, est quodammodo ipsa creatura per modum illum, quo, inquit, dicitur, quod anima est quodammodo omnia. Vnde concludit, quod similitudo creature in Verbo, est creatura vita, & produciva, & motiva creature in propriâ naturâ existens. Et q. 2. de verit. art. 3. ad tertium docet, dominum in arte non distinguere ab arte, & idem esse ferri in similitudinem rei, & in rem. Ex quo colligit idem esse Deum ferri in creaturas, & in seipsum continentem species creaturarum. Quod si quando docet, creaturas esse quid distinctum à Deo cogno-

scente, intelligitur secundum esse naturale.

32. Eandem sententiam docet Ferrat. loco praæcitato, vbi cum S. Thoma affirms Deum creaturas videre in suo Verbo: explicans autem naturam Verbi in uniuersum docet, esse id, in quo immediatè & proximè videtur obiectum, quod id olum appellat, in quo res ad extra inspicitur, & per quod res ad extra fit actu presens intellectui in esse obiectu, quod esse obiectum ait, non competere rei ad extra, sed intra potentiam existentia.

Ferrariens.

33. Eadem colligit ex Caietan. q. 15. Caietanus.

art. 1. §. quod primum, vbi impugnans opinionem Scotti, ait, est obiectuum creaturarum in diuina mente non esse aliud, quam ipsum esse Dei: esse, inquit, obiectuum rerum respectu intellectus diuini, non est esse relatum, sed absolute realissimum, scilicet esse Dei: & q. 34. ar. 3. §. Ad imaginationem, docet, Verbum diuinum non distinguere ab ijs, à quibus procedit ut cognitis: docet autem ibidem, Verbum procedere nō solum ex cognitione Dei, sed etiam creaturarum possibilium. Leges S. Thomam 4. contra Gent. cap. 13.

S. Thomas.

Capreolus.

34. Eandem sententiam tradit Capreol. in p. dist. 35. q. 2. Ad argumenta contra secundam conclusionem ad primum, his verbis: ex quo patet, quod esse, quod habet creatura intellecta à Deo in Deo, vel diuinum esse: illud enim esse non est, nisi esse Verbi, vel similitudinis creature: similitudo autem creaturæ in Creatore ex S. Thoma q. 4. de verit. art. 8. est eis Creatoris, vt ibidem Capreol. testatur, & Ad secundum. Cum enim, inquit, dico, Creatura habet esse intellectum, vel prospectum vel intuitum à Deo, non ex hoc pono, creaturam habere aliud esse obiectuum distinctum ab esse diuino, sed dico esse diuina essentia cum respectu ad rem, cuius est similitudo: qui respectus ex Caiet. 1. p. q. 34. Caietanus.

art. 3. §. circa predicta, non est realis, sed rationis. Et Ad argumenta secundo loco inducta, docet, diuinam essentiam esse Deo speculum naturale, quatenus est species, similitudo, & imago rerum, in qua res ipsæ cernuntur. & Ad argumenta tertio loco inducta, docet, rationes illas, ad quas Deus operando respicit, non esse creaturas, sed diuinam essentiam, licet in illis iutetur creaturas. Vnde ad tertium negat, illas esse obiecta secundaria diuinæ intuitionis, sed primaria, in quibus tamen relucunt creaturæ, quæ sunt obiecta secundaria.

35. Eadem sententia deducitur ex Aureolo in 1. d. 35. p. 2. ar. 1. & 2. Vbi docet, id quod immediate terminat intuitum Dei, cùm creaturas cognoscit, non esse creaturas secundum sé, sed Deitatem eminenter, & aequipollenter, distinctè tamen & dearticulatè continentem omnes creaturas, nempe in esse intelligibili, & intentionaliter. Quod expressius declarat. ar. 2. ad 4. instantiam exemplo imaginis specularis: sicut enim qui videt propriam imaginem rei, dicitur videre rem ipsam, in propria imagine expressam, quia res relucet in sua imagine secundum proprium esse, quod habet in se: ita Deus videt creaturas in sua cognitione, quæ respectu diuini intellectus est vitalis,

vitalis, & eminentialis imago omnium creaturarum; videt eas secundum esse proprium, secundum quod in diuinâ cognitione reluent, tanquam imaginata in imagine.

36. Obiectes 1. Deus cognoscit creaturam secundum esse creatum; Verbum diuinum non est creatura: Igitur Verbum diuinum nō est, in quo Deus proximè cognoscit creaturam. Resp. distinguendo minorem; Verbum diuinum non est creatura naturaliter & subiectiuè, concedo; non est creatura intelligibiliter, & obiectiuè, nego. Sicut verbum Angelicum non est res materialis subiectiuè, & naturaliter; est tamen res materialis intelligibiliter, & obiectiuè. Cuius ratio est, quia imago est ipsum imaginatum representatiuè, non autem naturaliter, & subiectiuè, vnde potest aliquo modo imaginatum de imagine praedicari; dicitur enim statua Cæsar: cùm enim Verbum sit intelligibilis imago obiecti, est aliquo modo ipsum obiectum, non secundum esse naturale, sed intelligibile & intentionale. Quocirca Augustinus tract. primo in Ioan: de arte diuinâ prædicatorem, cœlum, & omnes creaturas, semper tamen cum addito secundum esse intelligibile & obiectuum, ne detur occasio errandi. Quam doctrinam admittit etiam S. Thomas q. 4. de verit. art. 8.

Augustinus.

S. Thomas.

Wicleffus.

S. Thomas.

gnoscere secundum naturam cogniti, sed secundum naturam ipsius cognoscentis.

39. Obiectes 4. Deus intelligit plura: sed in Deo non sunt plura: ergo quod terminat intellectiōnē diuinam, non est aliquid intra Deum, sed extra Deum. Consequentia probatur, quoniam intra Deum non est pluralitas, nisi personarum. Resp. Distinguendo minorem: non est in Deo pluralitas subiectiuè, sive secundum esse naturale, concedo: non est pluralitas obiectiuè, sive secundum esse intelligibile, & intentionale, nego: sicut in Verbo Angelico est pluralitas obiectua absque pluralitate subiectiuæ.

40. INSTABIS. Ergo saltem in Deo sunt multa obiectiuæ: atqui hæc multa obiectiuæ non possunt esse entia increata; ergo creata. Resp. Entia creata quoad esse intelligibile & obiectuum; increata quoad ad esse naturale & cōstitutuum. Nam hoc est, quod S. Thomas dixit de verit. quest. 4. ar. 8. quod similitudo creature in Deo, est quodammodo ipsa creatura per modum, quo anima dicuntur quodammodo omnia. Lege S. Thomas primo contra Gent. cap. 53. s. Thomas.

41. Obiectes 5. Cognitio diuina representat creaturas secundum illud esse, quod haberent in se condistinctum à Deo, si existerent: atquitale esse non est increatum: ergo. Resp. Distinguendo minorem: tale esse non est in creatum naturaliter & subiectiuè, nego; intelligibiliter & obiectiuè, concedo. Nam tale esse, quatenus est species expressa omniū, non solum habet, vt sit Deus naturaliter & subiectiuè, sed reliqua omnia intelligibiliter & obiectiuè: & licet reliqua omnia cognoscat Deus, vt distincta à se intelligibiliter, non tamen cognoscit illa vt distincta à se naturaliter & subiectiuè.

42. Obiectes 6. Cognitio in actu præsupponit obiectum in actu: ergo, vt possibilia cognoscantur actu, debent præsupponi in actu: ergo secundum aliquod esse extra Deum. Resp. Distinguendo antecedens: debet præsupponi in actu secundum esse intentionale, concedo; secundum esse naturale, nego. Atqui possibilia præsupponuntur in actu ad cognitionem diuinam secundum esse intentionale per speciem intelligibilem in ipso Deo, non autem secundum esse naturale extra Deum.

43. Obiectes 7. Si cognitio diuina formaliter intelligibiliter exprimeret creaturas, beatus videndo illam, videret etiam creaturas. Respond. Negando sequelam: ratio, quia cognitio non repræsentat intuitiū obiectum, quod exprimit, nisi intellectui, cuius est vitalis imago. Cuius ratio est, quia sic ut cognitio in ratione vitalis imaginis essentialiter pendet ab intellectu, in quo est; ita in præbendo effectu vitalis representationis essentialiter pendet ab intellectu, in quo est; quia nec est apta obiectum vitaliter repræsentare, nisi vt vitaliter expressa ab intellectu; nec potest ab alio intellectu vitaliter exprimi, quam à proprio: atque adeo

non nisi proprio potest obiectum vitaliter repræsentare.

44. *Obijc̄es* 8. Non potest Diuina essentia, vt causa creaturarum esse Deo ratio videndi creaturas: ergo neque vt species expressa earundem: nam vtraque est ratio eminentalis, & non formalis earum. Resp. Nego consequentiam: ratio discriminis est, quia obiectum non repræsentat formaliter, nisi quod continet naturaliter: verbum autem repræsentat etiam id, quod continet intentionaliter. Cuius ratio est, quia verbum procedit vt imago expressa obiecti per similitudinem intelligibilem ipsius: non sic autem obiectum, quod solum se manifestat intellectui secundum esse, quod in seipso continet naturaliter.

45. *Dices*; si diuina essentia visa vt species expressa creaturarum, est Deo ratio videndi creaturas; ergo etiam visa, vt species impressa earundem, erit Deo ratio videndi creaturas. Resp. Negando consequentiam. Etenim vt diuina essentia sit ratio videndi creaturas, non habet, nisi vt vitalis imago, non vt obiectum, & terminus intellectus diuinæ: at siue videatur vt causa, sive vt species impressa creaturarum, solum videtur, vt obiectum & terminus intellectus diuinæ. Cuius ratio est, quia tunc imago præbet potentiam suum effectum formalem repræsentationis, quando in ea recipitur per modum imaginis: tunc autem imago intelligibilis recipitur in intellectu per modum imaginis, quando recipitur per modum vitalis tendentiae ad obiectum, cuius est imago: ergo diuina essentia solum visa, vt species expressa creaturarum, est Deo ratio videndi formaliter creaturas. Ob hanc rationem, vt supra dictum est, diuina essentia visa à beato, vt species expressa creaturarum, non est illi ratio videndi formaliter & intuituè creaturas, quia non recipitur in illo, vt vitalis imago, sed solum vt obiectum, & extrinsecus terminus visionis beatæ.

46. *Obijc̄es* 9. Non solum Deus cognoscit bona, sed etiam mala, & peccata: implicat autem malum, & peccatum esse Deum & vitam Dei: ergo. Resp. cum S. Thoma 1. p. q. 18. art. 4. ad quartum, mala non esse in Deo immediatè, & per se, sed per oppositas rationes bonorum: cùm enim malum sit priuatio boni, & nulla priuatio intelligi possit immediatè per seipsum, cùm ex se nullam habeat intelligibilitatem, necessariò intelligi debet per oppositam rationem boni: ac proinde mala non habent propriam rationem, & ideam, in Deo: nam ea tantum habent propriam rationem, & ideam, & viuant vita Dei, quæ immediatè cognoscuntur à Deo.

47. *TERTIA* pars assertoris, nempè quod verbum diuinum exprimat creaturas, non vt nostro modo concipiendi, procedit ab essentia diuinâ proximè vt à causâ creaturarum, sed vt à specie, & similitudine intelligibili earum, licet non possit esse species earum, nisi sit etiam causa, probatur; quia verbum non procedit ab obiecto formaliter, vt causa est

cogniti secundum esse naturale, sed vt causa est cogniti secundum esse intentionale: ergo Verbum diuinum non exprimit creaturas, vt procedit determinatum ab essentiâ, quatenus est causa creaturarum secundum esse naturale, sed quatenus est causa earum secundum esse intentionale: est autem causa earum secundum esse intentionale proximè & formaliter, quatenus est species & similitudo earum. Antecedens probo, nam Verbum non recipit ab obiecto esse naturale, sed solum esse intelligibile cogniti: igitur non procedit ab illo, vt à causâ secundum esse naturale, sed solum vt à causâ secundum esse intentionale. Minor probatur, Nam, si Deus non esset causa creaturarum secundum esse naturale, esset autem species, & similitudo earum, adhuc posset eas intelligere: contrà verò, etiam si esset causa creaturarum secundum esse naturale, & non esset species earum, non posset eas intelligere: vt constat in Angelo, qui non est causa sui ipsius secundum esse naturale, est tamen causa sui ipsius secundum esse intentionale: contrà verò est causa suorum effectuum secundum esse naturale, non est autem per se ipsum, sine specie superaddita, causa corundem secundum esse intelligibile, & intentionale. Cuius ratio est, quia sicut esse naturale differt ab esse intelligibili, & intentionale eiusdem rei, ita principium unius formaliter differt à principio alterius. Igitur essentia diuina non concurrit ad esse intelligibile creaturarum, vt causa earum secundum esse naturale formaliter, sed vt causa earum secundum esse intentionale; ac proinde vt species intelligibilis earum; licet non vt species adæquata, sed vt excedens, quia Deus non solum est species creaturarum, sed etiam sui. Quoniam verò in Deo eadem essentia, quæ est species sui, est etiam species creaturarum; & etiam est species creaturarum, quatenus primariò est species sui, non determinat intellectum diuinum ad expressionem creaturarum, quin primariò determinet ad expressionem sui. Quo fit, vt non possit cognoscere creaturas, quin cognoscat seipsum; neque creaturas cognoscit, nisi in seipso, vt in obiecto primariè cognito.

48. Hanc deduco ex S. Thom. 1. p. q. 14. art. 5. & primo contra Gentes c. 53. vbi docet, Deum cognoscere creaturas in sua essentia, quatenus est similitudo, & species earum: & q. 2. de veritate art. 3. ad 6. ait, Deum creaturas cognoscere per assimilationem earum. Vnde, cùm docet, Deum in seipso creaturas cognoscere, tanquam in causa, intelligitur remotè, & radicaliter, quia esse speciem creaturarum conuenit Deo, quatenus est causa earum.

49. Ex dictis deducitur 1. Quo pacto diuina cognitio non mutetur, dum cognoscit alias creaturas existentes, quas poterat non cognoscere, quia nimis nil cognoscit in creaturis existentibus, quod non cognovet

S. Thomas.

uerat in ijsdem, ut possibilibus: nam quidquid reale est in re existente, totum sicut possibile, ac proinde cognitum sub esse possibili. Vnde cognitio possibilis, & futuri in Deo, solum differunt penes connotata, quia nimirum cognitio possibilis, praeter obiectum, verbo expressum, nil connotat ad extra; cognitio vero futuri connotat obiectum, verbo expressum, in seculo existens extra verbum.

50. Deducitur 2. Qua ratione Deus habet in seculo exemplaria, atque ideas rerum effectrices, per quas independenter a rebus constitutatur opifex rerum; Etenim habet Deus ideas, & exemplaria rerum, non per cognitionem ipsarum rerum, quae producendae sunt; alioqui, cum Deus sit idealis causa rerum per ipsarum rerum idealem conceptum, esset causa idealis rerum per res ipsas producendas conceptas: ac proinde effectus non distingueretur a sua causâ; sed est causa idealis per ipsas rationes intelligibiles, quas Aug. appellat æternas, & incommutabiles, ex quarum participatione fit, quidquid fit: & quia istæ rationes intelligibiles rerum, sunt ipsum Verbum diuinum, in seculo intelligibiliter exprimens res singulas secundum proprium esse earum, ideo est Deus causa idealis, atque exemplaris rerum omnium per aliquid distinctum a rebus ipsis producendis. Et quoniam has rationes habet Deus in seculo, non constituitur causa idealis rerum independenter a rebus. Ex quibus soluit illa questio, an Deus sit causa rerum per scientiam visionis, an simplicis intelligentiae. Etenim cum sit causa rerum, non per res ipsas producendas, mente conceperas, sed per rationes æternas, & increatas in diuino Verbo expressas, non poterit esse causa rerum per scientiam visionis, sed simplicis intelligentiae.

51. Deducitur 3. Quo pacto Deus cognoscet creaturas in sua essentia, ut in obiecto primari cognito, quia creatura non exprimitur in diuino Verbo, nisi vt participations diuinae essentiae, & vt exemplaria, & producibles ab illa; atque adeo vt supponentes essentiam Dei, tanquam obiectum formale, & primarium, prius ratione cognitum. Omne quippe obiectum materiale secundarium supponit formale, & primarium, a quo potentia immediate mouetur, & sub quo tendit ad materiale.

52. Deducitur 4. Quâ ratione Verbum præstet utrumque munus, & cognitionis, & cogniti; & non reflexè, sed directè. Nam quatenus se tenet ex parte intellectus, vt forma & actus vitalis ipsius, præstat munus cognitionis, reddens illum formaliter intelligentem: quatenus se tenet ex parte obiecti, vt expressa & formalis similitudo illius, præstat munus obiecti cogniti, quia vt sic continet in seculo obiectum secundum esse intelligibile, & intentionale. Et quia Verbum, quâ actus vitalis, & notitia est intellectus, non terminatur ad aliud obiectum, quam ad illud, quod intra seculum expressum habet,

ideo non reflexè, sed directè illud cognoscit; quia reflexè cognoscere supponit directè cognoscere, atque adeo supponit notitiam terminatam ad aliquod obiectum.

SECTIO III.

An Deus prænoscat futura contingentia?

53. **D**VPLEX est futurum contingens, alterum a casu, quod ex occurso plurium causarum naturalium sese mutuo impedientium prouenire solet; alterum a proposito, quod ab agente, quatenus libero proficitur. Primum est simpliciter necessarium, & certò cognoscibile in suis causis, in quibus habet determinatum esse: nam licet illud sit contingens respectu unius causæ, quæ impeditur ex occurso aliarum causarum, ne suum effectum, ad quem est ab intrinseco determinata, producat; respectu tamen omnium causarum concurrentium, & occurrentium est simpliciter necessarium, & certò cognoscibile a quoconque intellectu habente vim cognoscendi totam seriem causarum, ad talem effectum concurrentium. Secundum est propriè contingens, quod ita producitur, ut possit ex vi causal quoad omnia in actu primo inuariata non produci. De quo tantum futuro est præsens instituta controvrsia: in qua

54. Errauit Cicero libr. de Diuinatione, *Cicero.*
vt notauit August. 5. de Ciuit. cap. 9. negans *Augustin.*
Deo præscientiam futorum, eo quod cum libertate humani arbitrij eam minimè cohædere posse existimauit, atque ita dum vult, inquit Augustin. facere liberos, facit sacrilegos. *Aureolus.*
Eudem errorem tribuit Aureolus Seneca *Seneca.*
in 1. dist. 38. art. 1. Fundamentum erroris fuit, quia quod Deus præsciuit, non potest non eueniare, alioqui posset Deus falli: quod autem non potest non eueniare, necessario euennit, quia non possumus impediare, quin, quod Deus ab æterno venturum præsciuit, euenniat; alioqui possemus efficere, ut diuina scientia fallatur. Igitur ex præscientia futurorum tollitur arbitrij libertas.

55. Catholica vero sententia est, Deum omnia futura contingentia certò prænoscere: quod ita proprium Dei iudicauit prædictato loco Augustinus, ut apertissimam insianam dixerit esse, confiteri Deum esse, & præscire futurorum negare. Quod vt certum signum diuinitatis adducit Isaías cap. 41. Dicite, inquit, Isaías c. 41. que ventura sunt nobis, & dicemus, Dixi eis vos. Vnde merito Hieronymus lib. 3. aduersus Pelagianos docet, cum, qui à Deo præscientiam tollit, diuinitatem tollere.

56. Constat hæc veritas primò ex prædictione futorum, quæ multo tempore, antequam euenerint, prædicta sunt eo modo & ordine, quo euenerunt: quod fieri non potuisset, nisi ea certò à Deo præcognita fuissent.

Tertullian.

Vnde eleganter Tertullianus lib. 2. aduersus Marcionem non longè ab initio: *De præscientia vero, inquit, quid dicam, que tantos habet testes, quantos fecit Prophetas?* tollit igitur Prophetiam, & omnem infallibilem futuræ rei prædictionem, qui certam de rebus futuris scientiam Deo negat.

57. Secundò à priori. Quidquid est cognoscibile, nequit infinità Dei cognitionem subterfugere: futura contingentia sunt cognoscibilia: igitur nequeunt infinitam Dei cognitionem subterfugere. Maior cum consequentia elucet, alioqui diuina cognitio non esset, quā perfectior ex cogitari non posset. Minor constabit ex dicendis.

58. Maior controversia est inter Catholicos de modo seu medio, in quo ea Deus certò prænoscatur. Ratio verò dubitandi est, quoniam futura libera, antequam sint, nullum habent esse, neque in se, cùm nondum existant; neque in causis, quippe cùm in ijs non magis habeant esse, quām nō esse: quod autem nullo modo est, certò sciri noui potest, cùm fundatum omnis scibilitatis sit esse. Propter quod Ochanus in 1. dist. 38. litera L. Ariminensis ibidem quæst. 2. art. 2. §. Dico ergo, & Bellarmine lib. 4. de Gratia & libero arbitrio c. 15. putant modum, quo Deus hæc futura prænoscit, esse in hac vita incomprehensibilem, & inexplicabilem.

59. Sex autem possunt esse modi, quibus Deus huiusmodi futura libera prænoscere potest. Primus est in ipsa coëxistentia futurorum in æternitate Dei. Secundus in ipsa futuritione effectus, & veritate determinata, quam futura contingentia habent in sua futuritione, antequam sint, ex suppositione quod erunt. Tertius in ipsis causis liberis proximè ad operandum completis, cum omnibus ad agendum prærequisitis. Quartus in suam effientia, vel idæis. Quintus in decreto suæ liberæ voluntatis. Sextus in ipsa præsentialitate, quam futura habent in seipso, dum actu existunt in propria duratione extra suas causas. Singulos modos examinabimus, vt tandem quid singuli veritatis habent elucet.

SECTIO IV.

An Deus futura contingentia prænoscit ex reali eorum præsentia in æternitate?

60. **D**IVICITER dici possunt res creatae diuinæ æternitati præsentes, uno modo obiectuè, quia nimis præsentes sunt diuinæ cognitioni; alio modo realiter per realem ipsarum coëxistentiam ad æternitatem Dei. Præfens controversia non est de prima, sed de secunda præsentia, nam primam indagamus ex secunda: indagamus enim, an ex reali præsentia futurorum in æternitate

ea Deus certò cognoscatur. Igitur controversia non est de præsentia obiectuè; alioqui inutiliter quereretur, an Deus certò cognosceret futura ex obiectuè præsentia ipsorum in mente diuina: esset enim quætere, an Deus certò cognoscatur futura ex eo, quòd certò cognoscatur futura: idem quippe est ea certò cognoscere, & obiectuè in sua mente habere. Dicuntur autem res creatæ præsentes æternitati, quatenus illi coexistunt, & ut ab extrinseca & excedente mensura mensurantur: est enim æternitas solius esse diuini intrinseca, & adæquata mensura, nam sicut solus Deus habet esse omnino necessarium, & invariabile, ita solūm esse ipsius mensuratur, vt ab intrinseca, & adæquata mensura æternitate; quæ est indivisibilis totasimul, & ab extrinseco indefectibilis duratio: reliqua verò entia creatæ solūm extrinsecè, & excedenter mensurantur æternitate, quatenus illi inadæquate coexistunt in aliqua certa mensura temporis. Quæstio igitur est an Deus futura certò prænoscatur ex reali ipsorum præsentia, seu coëxistentia ad suam æternitatem.

61. PRIMA sententia affirmat: Est Richardus. di in p. d. 39. art. 1. q. 1. Capreoli d. 36. ar. 2. & d. 38. q. 1. art. 2. Ferrar. 1. contra Gent. cap. 66. §. Secundum dubium. Caietan. Bannez 1. p. q. 14. art. 13. Zumel ibidem disp. 1. Gonzalez disp. 43. sec. 3. Probat Gonzalez primò, quoniam Patres docent, omnia esse Deo præsentia, vnde negant in Deo præscientiam, & solūm concedunt scientiam, quia præscientia dicit respectum ad futurum, scientia verò ad præsens.

62. Secundò: Äternitas est mensura infinita, & indivisibilis, sine successione continens omne tempus præsens, præteritum, & futurum: igitur omnia, quæ sunt nobis futura, sunt illi actu realiter præsentia; consequentia probatur, alioqui non contineret indivisibiliter, & sine successione omnes temporis differentias, nam aliquando esset realiter præsens alicui rei temporali, cui non fuisset realiter præsens ab æterno. Confirmatur, Äternitas est totasimul & simpliciter infinita in genere durationis; ergo semper, & ab æterno actu continet omnes differentias durationum: ergo implicat, vt in tempore incipiat actu continere, quod ab æterno non continebat: alioqui aliquid illi actu accresceret, pertinens ad propriam rationem durationis.

63. Tertiò: Non potest dari præteritum, & futurum in ordine ad aliquam durationem, nisi talis duratio in se habeat partes præteritas, & futuras: ergo cùm æternitas sit unum nunc omnino indivisibile, repugnat dari præteritum, & futurum per ordinem ad illam.

64. Quartò: Deus ratione suæ immensitatis non potest non continere actu præsentialiter omnes differentias loci: ergo nec ratione suæ æternitatis omnes differentias temporis. Antecedens patet, aliás Deus non esset immensus. Consequens probatur, nam ita comparatur

Ochan.
Ariminens.
Bellarm.Richardus.
Capreolus.
Ferrariens.
Caietanus.
Bannez.
Zumel.
Gonzalez.

comparatur æternitas ad omnes differentias durationum, sicut immensitas ad omnes differentias loci.

65. Quinto: Ita se habet indivisibile continens ad partes quantitatis permanentis; sicut indivisibilis duratio ad partes successivas: sed extensio partium permanentium non impedit, quod minus omnes partes simultaneam habeant præsentiam ad indivisibilem continens; ergo nec diuisibilitas successiva durationis impedit, quod minus omnes partes præteriti, & futuri simultaneam habeant præsentiam ad indivisibilem durationem continentem; sed hæc est æternitas, ergo. Minor assumpta constat; nam anima rationalis continet omnes partes corporis, & Angelus omnes partes loci, quem occupat: & tamen extensio partium corporis, aut loci non impedit, quod minus & illæ ad animam, & hæc ad Angelum simultaneam habeant præsentiam.

66. Sexto: Quidquid existit in æternitate, existit in tota æternitate: ergo ab opposito consequentis, quod non existit in tota æternitate, non existit in æternitate: sicut si hæc hora esset tota dies, quod non esset in hac hora, non esset in hac die. Confirmatur, nam aliæ aliqua essent præterita, aliqua futura æternitati, quod repugnat æternitati, quia æternitas est tota simul: ergo quod est futurum, & præteritum æternitati, est futurum & præteritum toti æternitati: sed quod est futurum, & præteritum toti æternitati, est extra totam æternitatem: sicut quod est præteritum, vel futurum ad totum hunc diem, est extra totum hunc diem.

67. Septimo: Probat exemplo S. Thomæ I. contra Gentes cap. 66. sicut centrum, quod est extra circumferentiam, directam oppositionem habet ad quodlibet punctum circumferentia, licet nullum punctum circumferentia simul coexistat alteri puncto eiusdem circumferentia: ita quidquid geritur in tempore, coexistit æterno, quasi præsens eidem; et si respectu alterius partis temporis sit præteritum, & futurum. Confirmatur, si concipiatur aliquod punctum circumferentia moueri circa ipsam circumferentiam, tale punctum mouebitur semper ut præsens centro; licet in ordine ad puncta ipsa circumferentia vni comparetur ut præsens, alteri ut præteritum, alij ut futurum. Ergo par modo creaturæ existentes in æternitate, semper erunt præsentes æternitati, licet in ordine ad se aliæ comparentur ut futuræ, aliæ ut præteritæ.

68. Aliter hanc præsentiam creaturarum in æternitate explicant Capreolus, Caetanus, & Ferrarensi. locis præcit. Distinguunt enim duplex *Nunc*, alterum æternitatis, alterum temporis: ceterum cum dicitur, omnes creaturæ sunt præsentes æternitati, non est intelligendum, quod sint omnes præsentes eidem *Nunc* temporis, cum aliæ sint præsentes vni, aliæ alij *Nunc* temporis; sed eidem *Nunc* æternitatis, quod vnum est invariabiliter existens

in omnibus nunc temporis, mensurans res omnes successivæ existentes in varijs nunc temporis. Quare idem est dicere secundum hanc sententiam, res creatæ coexistunt simul æternitati, ac dicere res creatæ mensurantur æternitate, quae non habet præteritum & futurum, sed est *Nunc* quoddam indivisibile præsens. Vnde simultaneam coexistentiam rerum non ponit ex parte ipsarum rerum in ordine ad tempus nostrum, sed ex parte ipsarum rerum in ordine ad indivisibilem durationem æternitatis, cui ita res omnes successivæ coexistunt, ut nullam supponant successionem in ipsa æternitate. Quæ explicatio coincidit cum sententia communi, ut mox patebit, tantum in modo loquendi ab illa discrepans.

69. SECUNDA igitur sententia communior Scholasticorum in I. dist. 38. & 39. negat res creatas coexistere Deo in mensura æternitatis in sensu à prima sententia exposito: & consequenter etiam negat ex eorum præsentiis in æternitate potuisse Deum ab æterno futura libera certò prænoscere. Pro explicazione propositæ controversiæ,

70. DICO I. Implicit realis præsentia futurorum in æternitate. Fundamentum est, quia repugnat, creaturam actu semper coexistere Deo realiter in æternitate absque reali coexistentia ipsius: sed futura non haberunt realem existentiam ab æterno; igitur non poterunt ab æterno actu realiter Deo coexistere. Consequentia deducitur in forma syllogistica. Minor est deinde. Maiorem probo, nam creaturam actu realiter coexistere Deo, siue præsentem esse Deo præsentia physica reali, supponit realem existentiam creaturæ: ergo creaturam actu realiter coexistere Deo ab æterno, supponit existentiam creaturæ fuisse ab æterno. Antecedens probatur, quia creatura non coexistit realiter Deo per existentiam, & durationem ipsius Dei, sed per existentiam, & durationem propriam, nam sicut non existit, & durat existentiæ & duratione Dei: ita nec coexistit, eiisque præsens est per existentiam, & durationem ipsius Dei. Consequentiam ostendo, nam creaturam coexistere Deo ab æterno, dicit simultaneam existentiam Dei, & creaturæ ab æterno; igitur creaturam coexistere Deo ab æterno, supponit existentiam creaturæ ab æterno. Confirmatur, nequit creatura esse præsens immensitati Dei, nisi præsupponatur existens in propria duratione; ergo nequit esse præsens Deo ab æterno, nisi præsupponatur in seipsa existens ab æterno.

71. Probatur secundum destruendo contrarium fundamentum, nam falsum est, æternitatem actu simul continere omnes inferiores durationes. Nam duplice concipi potest, quod æternitas actu simul contineat omnes inferiores durationes, uno modo concepta æternitas cum tota sua virtuali diuisibilitate ad tempus, cui coexistit, & in hoc sensu continet quidem omnes creaturas successivæ existentes, singulas tamen pro sua

dumtaxat

S. Thomas.

Capreolus.
Caetanus.
Ferrarensi.

dumtaxat duratione: quod in hac sententia dici non potest, nam hæc asserit, quod creature antequam existant in seipsis, semper actu coëxistunt. Deo ab ipsa æternitate. Alio modo intelligi potest, quod æternitas secundum se considerata actu simul in seipsa continueat omnes inferiores durationes, ita ut quando illi in tempore coëxistit aliqua creatura, non censeatur ex tali coëxistentia de novo continere aliquid, quod antea non continebar: qui sensus est proprius huius opinionei iuxta recentiorum Thomistarum explicationem, quem sic impugno. Nam vel ista continentia inferiorum durationum est formalis in ipsa æternitate, vel eminentialis; eminentialis non sat est, nam hæc continentia eò asseritur, ut in ea cognoscantur futura, quæ extitura sunt in propria duratione: at hæc eminentialis continentia non sufficit ad cognoscenda futura, nam hanc virtualē continentiam habet æternitas etiam ad ea, quæ nunquam sunt futura: quia sicut Deus eminenter continet in esse omnes creature possibles, ita in duratione omnes durationes possibles. Adde, quod secundum hanc eminentialem continentiam non magis futura, quam possibilia dici possent Deo ab æterno coëxistere; igitur necessaria est coëxistentia formalis; at hæc necessariò inuoluit formalem existentiam vtriusque extremi ab æterno.

72. Tertiò: Probatur ex dupli absurdo, nam primò sequeretur, quod Angelus certò cognosceret futuras actiones liberas; saltem externas, quæ intra ipsius æuum continentur, antequam in seipsis existent. Sequela probatur, nam idèo futura sunt præsentia Deo in æternitate, quia æternitas est duratio indiuisibilis, tota simul coëxistens rebus futuris: sed etiam æuum Angelicum est duratio indiuisibilis, tota simul coëxistens rebus futuris: ergo sicut futura sunt præsentia Deo in æternitate; ita & Angelis in suo quo: & sicut talis præsentia est Deo sufficiens ratio cognoscendi futura, ita & Angelo.

73. Respondent primò aduersarij, nullum esse absurdum, Angelum cognoscere futura præsentia in suo æuo, quia tunc cognosceret illa ut præsentia, non vt futura. Sed contrà, nam omnes Patres negant quamcunque cognitionem futurorum Angelo, cùm sit propria Dei.

74. Respondent secundò: non satis esse præsentiam futurorum in æuo substantiæ, sed necessariam esse in æuo ipsius intellecti Angelicæ: atqui intellectio Angelica non mensuratur æuo, sed instanti dico. Sed contrà, tum quia datur aliqua intellectio in Angelo, quæ mensuratur æuo, qualis est, quæ seipsum intelligit. Tum quia posset preconoscere saltem ea futura, quæ coëxistunt intra instantis discretum ipsius intellecti. Nec refert, quod talis intellectio liberè duret, quia non requiritur ut intellectio necessariò duret, ut possit obiectum determinatum quoad esse repræsentare.

75. Respondent tertio: Æuum Angeli esse

quidem indiuisibilem durationem, non tam continere sub se tempus, cuiusque differentias, sicut continet æternitas, propter suam infinitatem & illimitationem in ratione durationis. Sed contrà, nam idèo æternitas continet sub se tempus, cuiusque differentias, quia est duratio indiuisibilis tota simul existens: at etiam æuum Angelicum est duratio indiuisibilis tota simul existens: ergo.

76. Secundò sequeretur, quod quilibet beatus cognosceret omnia futura libera, & consequenter diem iudicij: at hoc est proprium Christi. Sequela probatur, nam visio beata mensuratur æternitate participata, quia mensuratur duratione indiuisibili necessariâ, & inuariabili, sicut ipsa visio increata Dei, cuius est perfectissima participatio: ergo omnia futura sunt præsentia beatis in ipsa æternitate visionis, ac proinde omnia cognoscerentur à beatis.

77. Dico 2. Etiamsi talis præsentia rerum in æternitate ab auctoribus explicata esset possibilis, adhuc non posset Deo esse prima ratio cognoscendi futura. Fundamentum est, quia prius ratione intelligitur res extitura in propria mensura durationis, quam in aliena æternitatibus: sed res ut extitura in mensura propriæ durationis, statim fit intelligibilis à Deo: ergo adhuc positâ reali præsentia futurorum in æternitate, non esset Deo prima ratio cognoscendi futura. Maior pater, nam idèo res fit Deo præsens ab æterno, quia extitura est in tempore. Minor probatur, nam statim ac res extitura est in mepsura propriæ durationis fit intra sphæram diuinæ cognitionis: ergo prius ratione quam res intelligatur præsens in æternitate, cognoscitur præsens in propria duratione.

78. Ad primum argumentum primæ sententiæ respondeo, vel Patres loqui tantum de præsentia obiectua; vel de subiectua, sumptâ tamen æternitate secundum totam suam virtualem diuisibilitatem, ut sic enim includit omne tempus cui coëxistit; & consequenter omnia in tempore existentia, vnumquodque pro sua duratione. Sumptâ vero æternitate inadæquatè secundum virtualem extensionem ad certum tempus, non sunt illi omnia præsentia, sed partim præsentia, partim futura.

79. Ad secundum: ad hoc, ut æternitas sit infinita, sufficit, ut possit omnes durationes sine villa sui mutatione actu continere: sicut ut immensitas sit infinita, sufficit, ut possit sine villa sui mutatione omnia loca possibilia continere. Ad confirmationem nego primam consequentiam: ad cuius probationem nego, ex coëxistentia ad res temporales aliiquid æternitati accrescere spectans ad intrinsecam rationem durationis, sed ad extrinsecam dumtaxat connotationem termini: sicut nihil accrescit diuinæ immensitati ex noua coëxistentia ad locum realem, de novo productum, nisi extrinseca connotatio termini.

80. Ad

80. Ad tertium distinguo antecedens: non potest dari præteritum, & futurum in ordine ad durationem indiuisibilem, vt pars intrinsecè componens: concedo; vt terminus extrinsecè connotatus, nego: vt constat in ævo Angeli, quod indiuisibile est, & tamen possunt illi aliqua comparari vt præterita, aliqua vt futura, tanquam termini extrinsecè connotati. Cuius ratio est, quoniam, vt aliquid dicatur præteritum, vel futurum respectu alterius, sufficit, vt non semper illud existat, existente altero: sicut è contra, vt aliquid dicatur præsens, vel coëxistens alteri, non sufficit, vt alterum tantum existat, sed oportet, vt utrumque simul existat.

81. Ad quartum: Ex eo tantum sequi, Deum ratione suæ æternitatis actu contine-re omnes durationes temporales actu exi-stentes, non autem futuras, & non exis-tentes: sicut ratione immensitatis actu conti-net omnes differentias loci actu exis-tentes, non autem non exis-tentes, & possibiles tan-tum. Vnde retor-queo argumentum: nam sicut ratione immensitatis non continet dif-ferentias futuras loci, ita nec ratione æterni-tatis differentias futuras temporis.

82. Ad quintum primò nego maiorem, quia partes quantitatis permanentis possunt simul exis-tere, atque adeò simul coëxistere indiuisibili continent; partes verò quanti-tatis successiæ sicut non possunt simul exi-stere, ita nec simul coëxistere indiuisibili du-ra-tionis, quia dum illi coëxistit vna, non coëxistit altera: ad simultaneam autē coëxi-stentiam contentorum cum continente ne-cessaria est simultanea coëxistentia ipsorum contentorum.

83. Secundò: Nego Minorem, loquen-do de coëxistentia locali partium permanen-tium; sic enim partes quantitatis permanentis non habent simultaneam coëxistentiam ad indiuisibilem continens, quia vna nō coëxi-stit continent in eadem parte loci, in qua coëxistit altera, & in hoc est paritas, quod sicut extensio partium permanentium im-pedit simultaneam coëxistentiam localem ad indiuisibilem continens, ita extensio partium successuarum impedit simultaneam coëxi-stantiam duratiuam ad indiuisibilem mensu-ram.

84. Ad sextum distinguo antecedens, quidquid exis-tit in æternitate, exis-tit in tota æternitate formaliter tantum indiuisibili, cõ-cedo; exis-tit in tota æternitate virtualiter di-uisibili, nego: vt autem omnes res crea-tae actu simul coëxisteret Deo in æternitate, oportet, vt quidquid exis-teret in æternitate, exis-teret in tota æternitate, vt virtualiter di-uisibili. Ad Confir. distinguo minorem: re-pugnat æternitati præteritum, & futurum intrafecè, concedo; extrinsecè, & connotati-ue, nego. Ad probationem distinguo conse-quentis, quod est præteritum, aut futurū æter-nitati adæquate sumptæ, secundum suam vir-tualem diuisibilitatem, est præteritum aut fu-

turum toti æternitati, concedo consequens; quod est præteritum aut futurum æternoitati inadæquate sumptæ, secundum suam virtua-lem diuisibilitatem, est præteritum aut fu-turum toti æternitati, nego consequens: sicut quod est præteritum, aut futurum ad totum diem adæquate sumptum, est extra totum diem, non autem quod est præteritum, aut futurum ad diem inadæquate sumptum.

85. Ad septimum exemplum cum sua cõ-firmatione illud tantum probat, quod, quan-do creaturae existunt, semper existant præsen-tes æternitati, non autem quando nō existunt: cùd præsentia vel coëxistentia duorum requirit existentiam vtriusque. Vnde retor-queo argumentum; nam idè punctus, qui mouetur in circumferentia, semper coëxistit centro, quia semper existit in seipso; si autem concipiatur, peracto certo motu in circum-ferentia, punctu corrumpi, nō amplius coëxi-stet centro. Quia igitur temporalia, peracto certo motu temporis, desinunt in seipsis exi-stere, desinunt etiam coëxistere æternitati.

SECTIO V.

*An Deus futura certò cognoscat in eo-
rum futuritione?*

IN triplici statu potest res considerari, in statu præsentialitatis, quando res est; in statu præteritionis, quando non est, sed fuit; & in statu futuritionis, quando non est, sed erit. Controversia nunc est, an res in statu futuritionis, quando non est, sed erit, sit cer-tò cognoscibilis. Potest autem res in hoc statu duplice considerari, vel in ordine ad esse, quod habet in causis, & sic coincidit hęc quæstio cum subsequente; vel in ordine ad esse, quod habebit extra causas, & sic per-tinet ad præsentem controversiam. Est igitur præsens controversia, an res, qua futura est, in statu futuritionis, antequam sit, habeat ali-qui-dum, per quod sit cer-tò cognoscibilis ab in-tellectu diuino, ita vt prius ratione Deus rem futuram cognoscat in sua futuritione, quām in sua præsentialitate, imò per ipsam futuritionem cer-tò cognoscat rei præsentiali-tatem.

87. PRIMA sententia affirmat. Est Scoti in 1. dist. 39. §. Vīsa, & dist. 45. Ad argumen-ta, Richardi dist. 38. art. 1. q. 5. ad primum. Bonauent. art. 2. q. 1. Mayroni quæstione 4. Bonauent. Rubionis quæst. 1. conclusione 4. §. Ex præ-dictis, Gabrielis art. 1. Notabili 7. & art. 2. Rubio. conclusione 1. Ariminensi. quæst. 1. artic. 2. Gabriel. & multorum recentiorum. Fundamentum est, futura contingentia, antequam existant, habent in seipsis determinatam veritatem: ergo secundum illam sunt cer-tò cognoscibi-lia. Consequentia constat. Antecedens pro-bant primò Scotistæ, voluntas diuina de-cernendo futura, illa producit in esse vo-lito: ergo ea determinat ad esse futurum:

ergo

ergo in tali esse futuritionis possunt certò cognosci. Posterior consequentia patet. Prior probatur, quia determinare rem ad esse futurum, non est aliud, quam eam producere in esse volito. Antecedens ostenditur, nam sicut intellectus cognoscendo res, eas producit in esse cognito: ita voluntas eas volendo, producit in esse volito.

Thomistæ.

88. Secundò, probant recentiores Thomistæ. Posito decreto Dei, res futura fit determinate futura; ergo certè cognoscibilis.

Aristoteles.

89. Tertiò, probant alij hoc pæcto. Ex suppositione, quodd res erit, nunc est determinatè futura; ergo determinatè vera; ergo determinata, ac proinde certò cognoscibilis. Posterior consequentia constat, nam determinata, ac certa veritas infert determinatam, ac certam cognoscibilitatem. Prior est Aristotelis 1. de Interpret. cap. vltimo. Antecedens probatur, nam ex suppositione, quodd res est vel fuit, determinatè nunc est, vel fuit: ergo ex suppositione, quod erit, determinatè nunc futura est. Consequentia patet, nam tam facta suppositione de præsenti, res necessariò est, quam facta suppositione de futuro, res necessariò erit, quia omnis suppositio determinat rem ad esse, in quo à suppositione ponitur.

90. Confirmatur primò: nam hæc propositio: Petrus peccabit, aut verificabitur, aut non verificabitur: si verificabitur; ergo nunc propositio est vera determinatè, quia prouidetur conformis suo significato futuro: si non verificabitur; ergo nunc est determinatè falsa, quia prouidetur disformis suo significato. Consequentia constat, quia veritas, vel falsitas propositionis, est conformitas, vel disformitas significationis cum re significata, ut significatà: ergo ea propositio de futuro contingente est vera, cui corresponebit significatum, ut ab ipsa significatur; eaverò falsa, cui non corresponebit significatum, ut ab ipsa significatur.

91. Confirmatur secundò ex duabus contradictionibus, necessariò altera est vera, altera falsa: sed hæc sunt contradictiones; Petrus peccabit, Petrus non peccabit: ergo necessariò altera est vera, altera falsa: vera, quæ nunc conformatur significato futuro: falsa, quæ nunc disformatur significato futuro. Minor cum consequentia constat. Maior patet, quia cum inter contradictionia non detur medium, omnis disuncta erit vera, & necessaria; omnis coniuncta falsa, & impossibilis, ut hæc; Petrus peccabit, vel non peccabit, est vera & necessaria: hæc alia; Petrus peccabit, & non peccabit, falsa & impossibilis; igitur altera ex his est determinatè vera, altera determinatè falsa.

92. Confirmatur tertio: nam omnes propositiones Propheticæ enunciantes futura, erant determinatè veræ, antequam futura ipsa evenirent: igitur antequam res futura in seipso existat, est determinatè vera in sua futuritione.

93. SECUNDA sententia negat. Est S. Thomæ 1. p. quæst. 14. artic. 13. & 1. contra Gentes cap. 76. & de verit. q. 2. artic. 12. &

S. Thomas.

in 1. dist. 38. quæst. 1. artic. 5. Caietan. loc. cit. primæ partis. §. Quod secundum. Ferrar.

Caietanus.

1. contra gent. loc. præcit. §. Sed tamen. Aureoli in prim. dist. 38. art. 3. Bacon. d. 40.

Ferrariensis.

art. 2. §. 4. Argentinæ art. 3. ad 4. contra primam conclusionem. Catharini opusc. de veritate enunciationum. Molinæ 1. p. qu. 14.

Molina.

artic. 13. disp. 17. §. Veruntamen. Gonzalez disp. 43. sect. 2. Fundamentum est oppositum

Gonzalez.

precedenti sententiaz, quoniam de futuris contingentibus non est determinata veritas.

Aristotelis.

94. Probant primò ex Philosopho 1. Periherm. ca. vlt. vbi negat in propositionibus contradictionis de futuris contingentibus alteram partem esse determinatè veram, alteram determinatè falsam; sed alterutram inde-

terminatè, nempe hanc, vel illam, alioqui tolleretur contingentia in rebus.

95. Secundò: Omnis determinatio veritatis fundari debet in aliqua determinatione entitatis; nam veritas est passio entitatis, ex eo enim, quod res est, vel non est, vera, vel falsa dicitur: sed futurum contingens, antequam existat, nullam habet entitatem, neque in se, cum nondum sit, neque in causa, quia in illa non magis habet esse, quam non esse: igitur non potest fundare veritatem,

96. Tertiò: si res, antequam existeret in se, esset determinatè futura, cum non sit maior ratio, cur sit determinatè futura in uno tempore, quam in alio, in uno signo rationis, quam in alio, esset determinatè futura ab æterno in signo rationis, in quo Deus cognoscit seipsum, & possibilia ante ullum liberum decretum suæ voluntatis: unde res esset determinatè futura, antequam esset futura, quia res sunt futuræ ex libero decreto Dei.

97. Contouerſæ decisio pendet ex declaratione, quo pæcto futurum contingens in statu futuritionis, antequam in seipso existat, dicatur veritatem continere. Pro quo nota, dupliciter considerari futurum in statu futuritionis; uno modo nullâ factâ suppositione rei futuræ, solùm considerando futurum secundum id, quod duratione præcedit existentiam rei futuræ: alio modo factâ suppositione existentia ipsius rei futuræ; nam prius ratione intelligitur futurum secundum id, quod duratione præcedit ipsum esse rei futuræ, quam includere suppositionem ipsius esse rei futuræ. Hoc adnotato,

98. DICO 1. Futurum contingens, nulla factâ suppositione rei futuræ, nullam habet veritatem, neque falsitatem, sed abstrahit ab utraque, & consequenter ut sic non est certò cognoscibile. Est aperta sententia S. Thomæ 1. p. quæst. 14. artic. 13. & 1. contra Gentes cap. 76. & de verit. q. 2. artic. 5. Caietan. loc. cit. primæ partis. §. Quod secundum. Ferrar.

S. Thomas.

Capreolus.

Aureoli.

Bacon.

Argentinus.

Catharina.

Molina.

Gonzalez.

esse

esse in se, sed solum esse indeterminatum in causa; ergo nullam potest certam fundare veritatem. Consequentia patet, quia sicut veritas fundatur in entitate; ita certa, ac determinata veritas in certa ac determinata entitate futurum autem contingens ante suppositionem nullam connotat certam entitatem; ergo nullam continet certam veritatem. Antecedens probo, quia futurum, nullam factam suppositionem, abstrahit ab esse determinato, vel non esse determinato rei futurae. Dices esse, & non esse sunt contradicto-ri ergo nequit futurum abstrahere ab utroque. Respond. non posse abstrahere positiuè, concedo; non posse abstrahere præcisiuè, nego: Quia neutrum possum positiuè & determinate considerare.

99. Dico 2. Facta suppositione, quod res per propositionem enunciata sit habitu-
ra existentiam in aliquâ differentiâ temporis, propositio sit determinatè vera, non tamen potest ipsa esse prima ratio cognoscendi rem futuram, sed supponitur res futura certò cognoscibilis in se ipsa: Est Capreoli loco prædictato ad 6. & ad ea tertio loco à Gregorio inducta. Prima pars probatur, nam, facta tali suppositione, propositio non manet amplius indifferens, sed determinatur ex suppositione ad significandam rem futuram determinatè: sicut, facta suppositione de præsenti, quod res existat propositio enuntians illam existe-re, sit determinatè vera: ergo, facta supposi-tione de futuro, quod res enuntiata sit exitura, propositio enuncians illam futuram, sit determinatè vera. Confirm. quia tunc propositio est determinatè vera, quando illi determinatè correspondet obiectum: sed facta suppositione, propositioni enuncianti futurum, determinatè correspondet obie-ctum futurum, quia suppositio determinat illud ad unum, & tollit indifferientiam ad op-positum.

100. Probatur secunda pars, nam supposi-tio prius ratione supponit, rem futuram in se ipsa existere in certa differentiâ temporis, quam determinat propositionem de futuro ad veritatem enunciationis: igitur prius ratio-ne res futura est cognoscibilis in se, quam in propositione illam enuntiante. Consequen-tia patet, quia res in eo signo rationis est certò cognoscibilis, quo est in se ipsa determi-nata: sed res futura prius ratione est in se ipsa determi-nata, quam ex trinsecè denomi-nat, & determinat propositionem enun-tiantem illam futuram. Antecedens probo. Nam suppositio determinat propositionem de futuro ad veritatem enunciationis per ip-sum esse rei ex suppositione determinatum in se ipso: ergo prius ratione supponit illud determinatum in se. Antecedens constat, nam etenim propositio enuntians futurum est ve-ra determinatè, quatenus supponit illud in ali-qua differentia temporis in suo esse, & præ-sentialitate determinatum: Vnde ante hanc determinationem propositio enuncians futu-rum est indifferens, & indeterminata ad virtu-

libet. Nec obstat, quod propositio enuncians futurum, duratione præcedat existentiam rei futuræ; quia licet præcedat duratione, subse-quitur tamen natura, & causalitate, ac proin-de cognoscibilitate: nam veritas propositionis duratione præcedentis existentiam rei futu-ræ, causatur in genere causæ formalis obie-ctuè ab ipsa existentia rei futuræ: sicut cogni-tio diuina, quamvis æternitate præcedat ob-jectum futurum, ratione subsequitur rem ip-sam futuram.

101. Confir. Nam valet hæc causalis: ideo propositio de futuro est determinatè vera, quia res ex suppositione est determinatè ex-stituta, non contrà: ideo res est determinatè exstituta, quia propositio illam enuncians, est determinatè vera: igitur prius ratione res fu-tura supponitur in se ipsa exstituta, quam pro-positio per ordinem ad illam sit determinatè vera. Item valet hæc alia causalis: ideo Deus cognoscit propositionem de futuro esse ve-ra, quia cognoscit rem futuram existentem in sua præsentialitate, non contrà, ideo res est determinatè exstituta in sua præsentialitate, quia Deus cognoscit illam determinatè exti-turam.

102. PRIMA sententia intelligitur iuxta primam partem huius secundæ assertionis, quam probat tertium argumentum cum suis confirmationibus: Nam facta suppositione, & non antè, altera pars sit determinatè vera, al-tera determinatè falsa. Primum vero, & secu-dum argumentum supponunt falsa princi-pia, alibi impugnanda.

103. SECUNDA vero sententia explicatur iuxta primam assertiōnēm, ut aperte supponit fundamentū Aristotelis, nam tunc tol-leretur contingentia futurorū, quando ante vllam suppositionem propositio illam enun-cians esset determinatè vera, quia tunc deter-minatio antecede ret, non subsequetur de-terminationem causæ. Ad tertium vero ne-gatur sequela: cuius maior ratio est, quia non in quolibet signo æternitatis concepto res supponitur determinatè futura: nam prius supponitur possibilis, quam futura sub con-ditione; & hæc prius, quam futura absolutè.

Aristotel.

SECTIO VI.

*An Deus futura libera certo cognoscat
in suis causis proximis?*

104. **C**AUSA proximè horum effectuum est voluntas creata cum omnibus ad operandum prærequisitis, nam de ijs tantum futuri hinc agimus, quæ pendent à voluntate creata.

105. PRIMA sententia affirmat: est Durā. in 1. dist. 38. q. 3. num. 9. Argent. dist. 39. a. 2. & dist. 40. a. 3. ad sextum; Molinæ 1. p. q. 14. a. 13. d. 14. concl. 1. Bannez suprà ci-tati con. 3. Bellar. l. 4. de gratia & lib. arbit. c. 15. ad finem. Aluarezl. 2. de auxilijs disp. 12. & à fortiori sequitur ex sententia eorum:

Durandus.
Argentinas.
Molina.
Bannez.
Bellarmine.
Aluarez.

Augustin.

qui docent prædeterminationem Physicam. Probatur 1. hæc sententia ex August. l. 11. Confess. c. 18. Cum ergo, inquit, videri dicuntur fura, non ipsa quæ nondum sunt, sed eorum causa, vel signa forsitan videntur, quæ iam sunt.

106. Secundò. Deus perfectè comprehendit voluntatem creatam, eiusque innatam propensionem, & quidquid eam potest, hic, & nunc semotis impedimentis allucere, & inclinare: ergo potest in ea hic, & nunc cum omnibus ijs, quæ illam possunt ad actum determinare, certò scire, ad quam partem sit se inclinatura. Confirmatur, quia potest Angelus probabilissima conjectura id deducere: ergo & Deus infallibiliter cognoscere, cū Deus in obiecto penetrando infinitè excedat intellectum Angelicum.

107. Tertiò. Posito iudicio practico de prosequutione obiecti, & omnibus ijs, quæ possunt hæc & nunc voluntatem creatam inclinare ad actum, infallibile est, illam inclinaturam: gitur potest in ea infallibiliter cognosci actus futurus. Quartò. Potest Deus adeo congruā cognitionem infundere intellectui humano, vt omnino infallibile sit, illum consensurum: ergo saltem in ea potest Deus infallibiliter cognoscere consensum futurum. Antecedens probatur, quia potest Deus infundere cognitionem de obiecto honesto, adeo efficacem in suadendo, & contemperatam ingenio humano, vt moraliter sit impossibile, illam respuerere.

108. SECUNDÀ Sententia negat. Est S. Tho. I.p. quæst. 14. artic. 13. & quæst. 57. a. 3. & 86. artic. 4. & 2.2. q. 17. art. 6. & 1. contra Gentes cap. 67. & de Veritate q. 2. art. 12. & in primo dist. 38. q. 1. a. 1. Aureoli in I. dist. 38. a. 1. propositione 1. Capreoli, a. 1. concl. 1. & a. 2. ad primum contra primam conclusionem, Ferr. loco prædictato ad primum & s. Aduerter: Caiet. I. p. loco prædictato initio & in responsione ad I. Zum. d. 7. §. Sed supposito, Valent. Puncto 5. §. Unde habeat certitudinem diuina cognitionis futurorum assertione 2. Sua. I. opusculum c. 3. Less. de gratia efficaci c. 22. nu. 7. Beccani I. p. c. 10. q. 7. Albert. Corollario I. ex principio 4. Philosophico punto 2. Arrubalis d. 42. c. 2. quæ vera est & sequenda. Fundamentum est, quia causalibera, quantumcumq; in actu primo completa, & ad operandum proximè disposita, semper est essentialiter indifferens & cum potentia ad oppositam partem: ergo implicat, in ea quantumcumq; disposita infallibiliter infallibilitate, cui non possit subesse falsum, cognosci effectum futurum. Antecedens probo, nam quoisque voluntas liberè non se determinat per actum, semper manet indifferens ad actum, & non actum, alioqui destrueretur eius libertas; si aliquid præsumum ad actum ita illam determinaret ad unum, vt non posset ad oppositum. Etenim formalis libertas voluntatis in eo consistit, vt dum elicit actu posse non elicere.

109. Respondet Bannez, manere libram in sensu diuiso, non autem in sensu composite, quia posita antecedente motione Dei,

non est amplius in eius potestate facere oppositum: saluatur tamen eius libertas, quia, dividendo à motione, potest facere oppositum. Sed contrà, nam vel in sensu composite intelligit componendo cum ipsa motione in actu primo, & sic perit libertas creata: quia habere, vel non habere talen motionem, non est in potestate creaturæ, cùm illa necessariò prærequiratur ad omnem actum voluntatis: ergo, si neque ea posita, est in potestate eiusdem cohibere actum, perit libertas. Unde Caiet. loco præcit. ad primum contra Scotum docet, quod contingentia causæ secundæ saluanda est, etiam si prima moueat secundam necessariò, quia motio causæ primæ modificatur in secunda, secundum modum ipsius causæ secundæ, & quoniam prius natura, inquit, modificatur, quam impellat ad mouendum, motio illa iam modificata ad causam contingentem, mouebit secundam non necessariò, sed contingentem: supponit igitur, quod adhuc componendo cùm ipsa motione causæ primæ, salvatur contingentia, & libertas causæ secundæ. Vel in sensu composite intelligit, componendo cum ipsa motione actuali, & cooperatione creaturæ, quo pacto includit ipsam formalem determinationem creaturæ: at in ea effectu cognoscere, non est in causa cognoscere, sed in se ipso: cooperatio creaturæ est ipsissimus effectus creature. Nec rectè Mach. disp. 32. sect. 1. dicit. 2. hoc limitat ad solos effectus supernaturales, ad quos præsumimur efficaci auxilio Dei: nā eadem est ratio de omnibus, cùm etiā effectus supernaturales vt sint meritorij, debeat libere fieri à voluntate creata.

Caietan.
Sorius.

Machin.

Molina.

110. Probatur vero consequentia primi enthymematis. Non potest esse maior infallibilitas in cognitione, quā sit in obiecto ipso; ergo si obiectum contingens nō habet in causa proximè disposita tantam infallibilitatem, cui non possit subesse falsum, nec eam habebit cognitionis, quia licet diuina cognitionis non sumat formalem certitudinem ab obiecto, supponit tamen in eo obiectuum certitudinem, vt conditionem sine qua non.

111. Resp. Molina disp. 16. §. In quo ergo, Infallibilitatem scientiæ diuinæ circa futurum contingens in causa præsumum, non prouenire formaliter ex obiecto ipso, quod secundum se incertum est, & fallax, sed ex altitudine, & infinitate cognoscens, qui ex se certo, & infallibiliter cognoscit, quod de se certum, & infallibile non est. Sed contrà, quia sicut implicat cognosci, quod ex se cognoscibile non est: ita cognosci vt certum, quod ex se certum non est. Antecedens constat, tum quia cognoscibilitas non sit, sed supponit à scientia, est enim scientia obiecti intuitio, quæ supponit in obiecto cognoscibilitatem, tum quia sicut implicat, produci quod de se producibile non est: ita implicat, cognosci quod de se cognoscibile non est, consequentia vero probatur, quia non minus scientia supponit certitudinem, quā cognoscibilitatem in obiecto, nam licet formalem certitudinem habeat scientia diuina ex se, obie-

S. Thomas.
Aureolus.
Capreolus.
Ferrarien.
Caietan.
Zumel.
Valentia.
Suarez.
Beccanus.
Albert.
Arrubal.
Lesius.

Bannez.

obiectuum tamen supponit in obiecto.

112. Dicēs, scientia Dei est causa rerum; ergo & cognoscibilitatis earum. Respon. distinguendo antecedens: est causa rerum scientia rationis, de qua disputamus, nego; nam hæc consequitur ad res in mente diuina iam causatas, estque pura intuitio earum: est causa rerum scientia simplicis intelligentiæ; & rursus distinguo, proximè, nego; remotè, concedo: nam proxima causa est potentia, & voluntas, illa exequendo, hæc determinando, scientia exemplariter & idealiter dirigendo, quæ comparata cum potentia, & voluntate remotè concurrevit ad productiōnem effectus.

113. Ad primum argumentum oppositæ sententiae. Respond. Augustinum loqui de scientia futorum, non Dei, sed nostra: qui quoniam futura presentia non habemus, ea in eorum causis, quæ nobis praesentes sunt, prædicimus, ut futurum ortum solis ex prælente aurora, quod est exemplum ipsius.

114. Ad secundum nego consequiam, nam ut rectè Capreolus ad primum Durandi, ut nequeat effectus futurus in causa libera certò cognosci, satis est intrinseca libertas, quæ ad huc politis omnibus, quæ possunt hic & nunc illam ad actum inclinare, se ipsam potest ex innata sua indifferentia, & libertate ab intrinseco impeditre. Vnde nunquam poterit esse certus effectus certitudine excludente omne dubium, quounque per liberam determinationem cause fiat extra dominium causæ. Ad Confirmationem nego consequiam; cum enim infallibilitas obiectiva sit conditio essentialiter requisita ad infallibilitatem formalem, in ea presupponenda conueniunt scientia diuina, & angelica, quamvis in alijs differant.

115. Ad tertium & quartum distinguo de infallibilitate morali, & logicâ, de morali, concedo; sed hæc non est satis ad infallibilitatem diuinæ scientiæ, cuius oppositum debet implicare contradictionem: de logicâ, nego; nam quibuscumque positis semper potest voluntas ex innata sua libertate repugnare. Solùm ad illud de iudicio practico, dico, quod interdum supponit efficacem voluntatem finis, ad quem consequendum unicum tantum est medium; & tunc in ipsa efficiaci voluntate finis, quam præsupponit iudicium practicum, certò cognosci electionem futuram, non tam vi iudicij practici, quod ad omnem actum voluntatis prærequiritur, quam vi efficacis intentionis necessariam connexionem habentis cum tali medio ad finem consequendum, nam stante uno actu voluntatis, potest in eo certò cognosci alius futurus, qui necessariam connexionem habeat cum ipso: tunc enim actus futurus non cognoscitur in causa, ut libera, sed ut necessaria, & determinata ad unum ex vi præsentis actus:

SECTIO VII.

An Deus futura contingentia certò cognoscat in sua essentia, vel Ideis?

116. PRIMA Sententia affirmat: est Bona uent. in p. Dist. 35. quæst. 3. & 5. ad obiecta, Durandi. quæst. 3. numero 14. & Dist. 38. quæst. 3. numero 18. Capreoli artic. 2. Ad primum Scoti. Caietan. I. p. quæst. 14. artic. 13. §. contra secundam. Zumel Disp. 8. Conclusione 5. & 6. Fundamentum Caietani est, quia Diuina essentia, cum sit perfectissima similitudo, & intelligibilis species omnium rerum; non solùm est Deo ratio cognoscendi distinctè res omnes ut ratio Qua, sed etiam ut obiectum, & ratio in Qua: ergo non solùm in sua essentia, & Ideis cognoscit possibilia, sed etiam futura. Antecedens probat, alias diuina essentia, ut obiectum non adæquaret se ipsam, ut speciem intelligibilem, quod est impossibile, quia ut obiectum est adæquatus terminus cognitionis & speciei intelligibilis: cum igitur Ideæ sint ipsa diuina essentia, ut est obiectua ratio rerum, consequens est, quod etiam se extendant ad representandas veritates contingentes.

117. Fundamentum Capreoli est. Diuina essentia est Deo perfectissima ratio distinctè representandi omnia, non solùm quantum ad prædicata essentialia, & connectionem necessariam terminorum, sed etiam quantum ad omnia prædicata accidentalia, siue intrinseca, siue extrinseca, quæ secundum quamcumque dispositionem loci, & temporis possunt rebus ipsis conuenerere: quod docuit Sanctus Thomas quæst. 2. §. Thomas. de veritat. artic. 7. ergo non solùm representat possibilia, sed etiam futura, alioqui non representaret res secundum omnem dispositionem possibilem, nam inter alias dispositions, quæ potest vnicuique rei conuenerere, est futurio, siue exercita existentia in aliquâ certâ duratione. Confirmatur, nam Deus est causa futorum: ergo ea cognoscit, antequam decernat producere: ergo præsent illa in sua essentia, cum ante decreta non possit aliud assignari medium, in quo illa certò cognoscatur. Prior consequentia probatur, quia cognitio operis faciens præcedit voluntatem, ut ratio directua ipsius.

118. Idem ferè argumentis mouetur Zumel: quia scilicet diuina essentia est representativa omnis veritatis: igitur non solùm in ea representatur veritas rerum naturalium, sed etiam contingentium, tam absolutarum, quam conditionatarum: unde in ea docet videri futura libera conditionalia.

119. SECUNDA Sententia negat. Est Scotti in p. Dist. 39. §. Intra statas, Aurcoli Dist. 38. art. 1. Propositione tertia. Mayroni quæst.

Bonaventura
Durand.
Capreol.
Scotus.
Caietanus.
Zumel.

Capreolus.

Zumel.

Scotus.
Aureolus.
Ariminensis

Ariminens.
Gabriel.
Suarez.

1. §. quartum, Ariminensis, quæst. 2. att. 2. Gabrielis art. 2. conclusione 2. Suarez in opusculo 1. de Scientia Dei cap. 4. Probatur primum quia, cum Idea repræsentet ante decretum diuinæ voluntatis non liberè, sed naturaliter repræsentat Ideata: sed scientia futurorum non est naturalis, sed libera, quippe quæ potuit simpliciter non esse. Secundò, Ideæ sol m repræsentant connexiones necessarias rerum, non autem contingentes: sed per connexiones necessarias non possunt cognosci contingentes: igitur per Ideas non possunt cognosci futura libera. Minor patet, quia complexio contingens non est nata cognoscere necessariā, alioquin non esset contingens, sed necessaria. Maior probatur, quia ideæ repræsentant independenter ab actu diuinæ voluntatis; ergo non possunt repræsentare complexiones contingentes: quia complexio contingens est quæ potest esse, & non esse: nihil autem potest esse, & non esse, nisi dependenter à voluntate Dei. Pro explicatione presentis difficultatis,

120. Dico 1. Deus non cognoscit futura libera in suā essentiā proximè visā ut causā. Fundamentum est duplex; primum, quia futuralibera non continentur in essentiā formaliter, sed eminenter: quæ autem solum continentur eminenter in causa, non possunt, visa causa, formaliter videri, secundum proprium esse conditum ab esse causa, ut ex suprà disputatis constat. Secundum est, quoniam proxima causa futurorum non est essentia, sed voluntas Dei: nequeunt autem futura cognosci ante determinationem Diuinæ voluntatis. Maior constat, quoniam futura sunt liberè futura: sola autem voluntas est proxima causa effectus liberè futuri; ergo. Quod autem futura nequeant cognosci ante determinationem Diuinæ voluntatis, probatur; quia futura non sunt cognoscibilia, nisi vt determinata ad esse futuri, nam antequam determinantur ad esse futuri, non differunt à possibilibus: determinantur autem ad esse futuri à libera voluntate Dei; nam ab eo determinantur ad esse futuri, à quo determinantur ad esse existentiae; determinantur autem ad esse existentiae à libera voluntate Dei, cùm proximum principium producendi ad extra sit Dei voluntas, vt suo loco ostendemus.

121. Dico 2. Deus nō cognoscit futura libera in suis ideis independenter à quocunque alio, saltem vt à conditione necessariò præquisita. Fundamentum est, quia idea per se spectata indifferens est ad repræsentandum potius rem futuram quam possibilem; igitur non potest per se spectata esse ratio proxima cognoscendi futura. Cösequentia patet. Antecedens probo, quia licet idea exprimat totamentitatem rei futuræ, cùm nihil entitatis sit in re futura, quod non exprimatur, & repræsentetur in eadem re vt possibili; non tamen ex se apta est repræsentare rem vt futuram, quia repræsentare rem vt futuram, non

solum dicit repræsentare rem secundum omnem perfectionem signatam, quam res habere posset, sed etiam secundum eam perfectionem exercitam, quam re ipsa habitura est in aliqua differentia temporis; ratione cuius exercitæ perfectionis discriminatur res futura à possibili, & consequenter cognitio rei futura à cognitione rei possibilis, quæ supra expressionem totius perfectionis rei futuræ connotat exercitam perfectionem eiusdem rei pro aliquo temporis differentia.

122. Dico 3. Idea est Deo ratio cognoscendi futura, posita determinatione ipsorum ad esse futuri. Fundamentum est, quia idea Diuina est actualis, & intelligibilis similitudo rei, secundum omnes complexiones, tam essentiales, & necessarias, quam accidentales, & contingentes, quæ res ipsa sub quocum statu posita habere posset; repræsentat enim res singulares, & individuas, sub omni dispositione possibili, sub quæ res illæ esse possunt, quia repræsentat eas perfectissimo modo, & sub omni perfectione, quam in se ipsis participare possunt. Igitur posita tantum determinatione ipsorum ad esse futuri, Deus in se ipso tanquam in specie expressa, & idea perfectissimè exprimente omnia, cognoscit futura. Consequentia probatur, nam hæc ipsa futura cum eadem existentia, & accidentibus omnibus, atque dispositionibus, quas in se ipsis habitura sunt vt futura, distinctè, & dearticulatè exprimebantur in eadem essentia Diuina, vt specie expressa rerū omnium, sub esse possibili. Igitur, posita tantum eorum determinatione ad esse futuri, statim cognoscuntur in eadem idea, & specie expressa dearticulatè exprimente omnia, & singula secundum proprium esse vniuersusque: non secusac si oculus meus haberet speciem expressam Antichristi, nunc non existentis, secundum ea omnia delineamenta, & accidentia, quæ habiturus esset Antichristus in sua propria existentia, & duratione, si persecutante eadem visione in oculo meo, poneretur Antichristus in rerum natura existens ante oculos meos, cum eadem figura, & delineamentis, cum quibus fuit expressus in mea visione, ego in eadem visione inuariata viderem Antichristum presentem, eodem modo quo videbam antea, quando erat absens & futurus.

Scotus.

123. Ex his arbæ Sententiae conciliantur, nam prima solum probat tertiam conclusionem, Secunda vero primam & secundam. Cæterum falsum est, quod secunda docet, ideas repræsentare tantum connexiones essentiales terminorum, quia, vt probatum est, repræsentant etiam accidentales, & contingentes, non tamen contingenter, & variabiliter, sed inuariabiliter, & necessariò, quia non repræsentant illas vt exercitas, sed vt exercitabiles, & sub statu possibilitatis, quæ statim transeunt in statum futuritionis, posito libero decreto Dei, de quo instituenda est sequens sectio.

SECTIO

SECTIO VIII.

An Deus futura libera prænoscat in decreto suæ Voluntatis?

124. **S**icut duplex est effectus contingens, alter dependet à sola voluntate Dei, alter etiam à voluntate creatæ; ita duplex est decretum in Deo, alterum quo decrevit ex se aliquid ad extra producere; alterum, quo decrevit producere dependenter etiam à voluntate creatæ. Quod adhuc est duplex, alterum prædefiniens, & antecedens causalitate; alterum concomitans tantum liberum actum futurum voluntatis creatæ. De singularis est controversia, an Deus in suo decreto futura prænoscat.

125. **P**RIMA Sententia negat, Deum in illo suo decreto certò præcognoscere futura, nisi tantum remotè, quatenus eo posito res ipsa futura sit determinatè vera, & certò cognoscibilis in se ipsa. Est Vasquez i. p. d. 66. c. 2. & Arrubalisd. 43. c. 2. Fundamentum est, quia decretum liberum Dei non addit supra essentiam Dei, nisi respectum rationis ad effectum futurum: Deus autem nequit cognoscere huiusmodi respectum rationis, qui obiectuè tantum est in intellectu creato: & esto illum cognoscatur, nequit illi esse ratio & medium egnoscendi rem futuram, quia talis respectus consurgit in Deo ex re ipsa futura, tanquam ex proximo fundamento: nequit autem respectus posterior esse medium cognoscendi fundamentum ipsum, quod est prius, & causa ipsius respectus.

126. **S**ECUNDA Sententia affirmat, omnes effectus futuros Deum præcognoscere in determinatione suæ voluntatis. Est Scotti in p. Dist. 39 § 5. Viso, Rich. Dist. 38. a. 1. q. 5. Mayroni q. 1. §. quartum, Rubionis q. 2. art. 3. Durand. q. 3. num. 9. Cajet. 1. p. q. 14. art. 13. §. Contra secundum in fine, Asturicensis relatio de Christi gratia q. 6. Conc. 4. pag. 671. Bannez 1. p. loco præcit. Zumel ibidem Disp. 7. Gonsalez, Disp. 44. sect. 2. Aluarez lib. 2. de auxilijs Disp. 10. & 11. Fundamentum est, quia quidquid est futurum, dependenter à voluntate Dei vel prædefiniente, vel permittente est futurum: sed voluntas Dei est infallibilis & frustrari non potest; ergo in ea certò præcognoscit omnes effectus futuros, sive bonos, sive malos, sive à se tantum, sive à creatæ etiam voluntate dependentes.

127. **P**robant 2. recentiores Thomistæ hoc pacto. Omne decretum efficax Dei de effectu futuro dependente à voluntate creatæ, necessariam connexionem habet cum medio, quo talis effectus infallibiliter sit exequendus; ergo in eo Deus certò prænoscit effectum futurum. Antecedens patet, nā voluntas creata, præter principium extrinsecum

prædeterminans, requirit principium, seu medium intrinsecum, quo se ipsa ad actum prædefinitum liberè ab intrinseco determinet. Consequentiam verò probant, quia cùm hoc medium sit ad exequendum actum à Deo prædefinitum, debet esse ex natura sua tale, ut eo posito, infallibiliter ponendus sit effectus, alioqui frustrari posset decretum Dei, quod implicat: ergo in eo infallibiliter præscit effectum futurum. Confirmant auctoritate S. Doctoris 1. p. quæst. 14. artic. 13. 1. contra Gent. cap. 66. & 68. & 2. 2. quæst. 171. art. 6. ad secundum, docentis, Deum non solum futura cognoscere in se ipsis, sed etiam in suis causis.

S. Thomas.

128. **D**ico primò futura, quæ solù pendunt ex voluntate Dei, Deus certò cognoscit in suo decreto. Fundamentum est, quia quæpendent ex solā voluntate Dei impediri non possunt, & alioqui Dei voluntas de se efficax est, & immutabilis: igitur in eâ ab æterno Deus certò cognovit quidquid in tempore producendum decrevit. Assertio hæc ex parte est contra Mayronum supra citatum, affirmantem, Decretum Dei esse mutabile, atque adeo scientiam, quam Deus habet in suo decreto de effectibus futuris, esse conditionatè, non ab solutè infallibilem, stante nimis decreto suæ voluntatis, quod tamen mutare posset ex innata sua libertate. Quod etiâ innuit Rubio q. 1. cùm docet, posse Deum aliter in tempore agere, quâm ab æterno decrevit. Verum hæc decretorum variabilitas aperte repugnat Dei immutabilitati, & constantiæ, quæ nequit à proposito semel concepto desistere, cùm oppositum moralem saltem arguat mutabilitatem. Vnde,

Mayronus.

129. Ad fundamentum primæ sententiae, nego liberum decretum Dei formaliter constitui per respectum rationis consequentē rem futuram, nám cùm illud sit causa rei future, nequit formaliter constitui per respectū consequentem rem futurā, cùm nulla causa in ratione causæ constitutatur per rationem consequentem suum effectum. Constitutur autem decretum Diuinum per actum ipsum necessariū, ut connotantem effectum à se liberè pendentem: Vnde licet cognosci non possit sine effectu, quem essentialiter connotat, non tamen cognoscitur ut consequens effectum, sed ad summum ut concomitans effectum, ut fuisse infra, cùm de voluntate Dei.

Rubio.

130. Dico 2. Reliquos effectus futuros dependentes à voluntate creatæ, non potest Deus infallibiliter cognoscere in decreto suo tanquam in ratione proxima cognoscendi. Dixi, in ratione proxima cognoscendi; quia ratione scientiæ medie, quæ ad decretum præsupponitur, est decretum, remota ratio cognoscendi tales effectus. Hæc sententia est præcipuum Iheologorum nostræ Societatis; ex antiquioribus eam docet Aureol, in 1. Dist. 38. a. 1. propositione 1. Ariminensis q. 2. art. 1. Bacconus Dist. 40. art. 2. §. 5. Inclinat Ferrarien. 1. contra Gent. c. 67. §. Ad verbum. Et colligitur ex S. Tho. 1. p. loco præcitatō, &

Theologiæ
Societatis
Iesu.
Aureolus.
Arminensis
Bacconus.
Ferrarien.
S. Thomas.

Vasquez.
Arrabal.

Scotus.
Richardus.
Mayronus.
Rubio.
Durandus.
Caietanus.
Asturicen.
Bannez.
Zamel.
Gonzalez.
Alvarez.

Thomista.

primo contra gentes c. 66. & de veritate q. 2. art. 12. & in 1. dist. 28. q. 1. art. 5. Vbi nunquā causam certitudinis Diuinę cognitionis ex parte obiecti assignat eternum decretum, sed coëxistentiam futurorum in aeternitate, in qua videntur in seip̄is secundū illud esse, quod habitura sunt extra suas causas, quid docet, futurum antequam fiat, non esse determinatē verum, quia nullam habet causam determinatam, & ideo ut futurum certo cognosci non posse, sed ut præfens. Si autem agnouisset S. Doctor tale decretum in Deo, illud profectō assignasset; nec dixisset futurum, antequam fiat, non esse determinatē verum, & certō cognoscibile, cùm illud sit determinatē verum, & certō cognoscibile in ipso decreto Dei, in quo haberet determinatum esse, & certam cognoscibilitatem.

131. Fundamentum est, quia vel decreatum Dei est antecedens & prædefinitium actus; vel concomitans, & permisuum tantum. Si primo modo, ut in eo, velut in causa Deus infallibiliter præcognoscat actum prædefinitum, debet esse causa infallibilis talis actus; non potest autem esse causa infallibilis actus prædefiniti, nisi contineat medium, quo voluntas creatra sit illum infallibiliter elicitora: repugnat autem, voluntatem creatam infallibiliter elicitoram actum infallibilitate requisita ad scientiam Dei, absque præiudicio propriæ libertatis: ergo. Maior patet, quia si decretum Dei non esset causa infallibilis actus prædefiniti, posset oppositum contingere, ac proinde falli scientia Dei. Minor assumpta constat; quia Diuina voluntas est immediata causa nostrorum actuum medio concurso, vel principio aliquo nobis inhärente: ergo, ut sit causa infallibilis actus prædefiniti, contineare debet medium, quo talis actus sit à voluntate creatra infallibiliter elicendus. Minorem subsumptam probo; quoniam infallibilitas, quam ex parte obiecti postulat scientia, & decretum absolutum Dei, debet esse talis, ut oppositum implicet contradictionem, sicut contradictionem implicat; ut scientia Dei fallatur, vel absolutum decretum ipsius frustretur. Ut autem hæc infallibilitas sit eiusmodi, debet medium, quo actus prædefinitus est exequendus, esse tale, ut eo posito contradictionem implicet oppositum; alioqui, si possibile esset oppositum, possibile esset, diuinam scientiam, diuīnumque decretum falli: hoc autem tollit libertatem, quæ essentialiter est potentia ab intrinseco indifferens ad utrumlibet.

132. Neque Dicas, posse voluntatem creatam oppositum facere eius, quod prædefinitum est, infallibiliter tamen nunquam esse oppositum facturam: atqui hoc sufficit, ut in tali medio Deus infallibiliter præcognoscat liberum consensum futurum, quia ad infallibilitatem scientiæ, satis est, quod infallibiliter nunquam sit futurum oppositum.

133. Sed contrā; nam cùm tale medium non tollat à voluntate liberam potentiam ad resistendum, ponatur, quodd voluntas ad ex-

periendam suam libertatem actu resistat, hoc enim metaphysicè non implicat, neque ex parte medij, siquidem non determinat voluntatem ad vnum; neque ex parte voluntatis; nam adhuc eo posito, manet cum plena potestate ad resistendum: in hoc autem casu falleretur Deus, eiusque Decretum: siquidem Deus certō cognosceret ex vi medij prædefiniti consensum futurum, cùm tamen ex vi libertatis creatæ futurum esset oppositum. Et, ut clarius eluceat absurdum, singatur Deus more nostro non præuidisse ab æterno determinationem voluntatis creatæ in se, sed tantum in suo decreto, & medio prædefinito; nam in hac sententia perinde est, cùm ponat Deus prius ratione illam infallibiliter præuidisse in suo decreto, posterius verò ratione in se ipsa, atque in sua existentia & duratio. Quæro igitur, non in eo casu Deus certō cognosceret consensum futurum in suo decreto & medio prædefinito, an non? si non, igitur tale medium non esset de se sufficiens ad certō cognoscendum consensum futurum: si ita; contrā est, quia iam supponitur ex vi libertatis creatæ futurum oppositum. Dicere autem, quod hoc medium ex natura sua sit tale, quod infallibiliter & in nullo vñquam casu componat cum opposito dissensu, etiā si possit antecedenter componere, non cohæret cum natura talis medij, quod debet antecedenter relinquere potentiam indifferente ad utrumlibet, alioqui si determinaret voluntatem ad vnum, non relinquere illum liberam. Nec recarri potest ad infallibilitatem consequentem ex suppositione ipsius consensus futuri, quia talis infallibilitas in hac opinione locum non habet, quæ certitudinem diuina scientiæ futurorum contingentium assignat ex parte medij, ut causæ antecedentis effectum ipsum futurum; alioqui contra suppositum non assignaret certitudinem scientiæ futurorum in causa, sed in se ipsis. Vnde quanvis nequeat Deus certè cognoscere tale medium, quin simul cognoscat effectum ab eo futurum, ratio tamen certō cognoscendi effectum, est medium ipsum cognitum in se; adeò ut, si per impossibile, Deus non videret effectum futurum in se ipso, illum certō præsciret in tali medio, tanquam in causa sufficiente, hoc enim est contineri infallibiliter in causa. Confirmatur, quia vt medium sit infallibile, non potest aliunde oriri, nisi vel ex natura ipsius medij, habentis ex se infallibilem connexionem cum effectu, vel ex prævisione scientiæ diuinæ. Secundum non admittit hæc sententia: primum tollit libertatem, quia nequit medium ex se ipso habere infallibilem connexionem cum effectu, adeò ut oppositum implicet contradictionem, nisi determinando voluntatem ad vnum, & tollendo potentiam ad oppositum; alioqui si admitteret potentiam ad oppositum, non posset esse infallibile.

135. Si verò decretum sit permisuum, non est causalitate antecedens liberum consensum creature, sed solum concomitans:

igitur

igitur non potest in eo, tāquam in causa certō cognoscere liberum consensum creaturæ; quia in eo antecedenter considerato non magis continetur futurus consensus, quām futurus dissensus; quia antecedenter consideratus non magis determinat voluntatem ad vnum, quām ad oppositum: vt autem est concomitans, formaliter dicit liberam determinationem creaturæ, nam vt sic formaliter dicit concursum concomitantem ipfū liberum consensum creaturæ: vnde potius cognoscit liberum consensum in se ipso, & in propria determinatione voluntatis creatæ, quām in-creatæ.

136. Ad Fundamentum oppositæ sententiæ, distinguenda est Minor: etenim voluntas Dei est infallibilis ratione medij, de se infallibilem connexionem habentis cum consensu futuro, & nego; est infallibilis ratione scientiæ medie, antecedentis decretum Dei, & concedo.

137. Ad secundum distinguo antecedens: debet decretum Dei habere connexionem cum medio, infallibilem connexionem habente ex natura sua cum actu prædefinito, & nego; ex suppositione actus, præuisi sub conditione futuri, & concedo: ergo in eo Deus certo cognoscit futura ex vi medij præcisè, & nego; ex vi consensus præuisi sub conditione futuri, & concedo. Ad confirmationem, nego S. Thomam vsquam docere, futurum contingens à Deo certo cognosci in causis, quin oppositum vbiique inculcat, non posse in causis certò, sed tantum conjecturaliter cognosci: atque ita Doctorem sanctum intelligunt Capreolus & Ferrariensis. Vnus locus est 1. contra Gentes c. 67. vbi videtur oppositum docere: *Sicut, inquit, ex causa necessaria sequitur effectus certitudinaliter, ita ex causa contingentia completa si non impediatur.* Verum hunc locum explicat Ferrariensis de causa contingente, non libera, sed naturali, quæ nata est ex occurso causarum impediri.

S.Thomas.

Capreolus.
Ferrarien.

SECTIO IX.

An Deus futura libera cognoscat in se ipfis.

138. **H**ic est postremus modus cognoscendi futura in se ipfis, & in sua propria præstantialitate, & duratione existentia: etenim cognitio diuina, vtpote perfectissima, circa obiectum præsens & existens, non solùm est medium in Quo tale obiectum perfec-
tè exprimatur, atque adeò cernatur; sed etiā medium Quo immediatè tendit ad ipsum obiectum in se ipso existens intuendum; atque adeò posita existentia rei extra causas, non solùm Deus cognoscit illam intentionaliter expressam in suo Verbo, in quo antea expressa erat sub esse possibili, sed etiam in sua propria existentia & entitate, quam antea

res ipsa non habebat. Ratio autem dubitandi, an Deus ab æterno cognoverit futura in se ipfis, pro ea duratione, in qua erant extitura, hęc est. Quoniam futura non fiunt determinatè cognoscibilia in seipfis, nisi in tempore pro ea duratione, in qua fiunt extra suas causas; igitur non potuerunt ab æterno cognosci, quia non possunt certò cognosci, nisi quando determinantur ad vnum; determinantur autem ad vnum in tempore; igitur in tota æternitate antecedente hoc tempus, sicut non habent determinatum esse, ita nec determinatam cognoscibilitatem.

139. Dicendum tamen est, Deum ab æterno certò cognouisse futura in seipfis pro ea duratione, qua extitura erant extra suas causas, ea repræsentando vt existentia pro vno tempore, futura verò, vel præterita pro alio. Tria sunt hic probanda. Primum, futura contingentia à Deo cognosci in se ipfis. Secundum, ea repræsentari vt existentia pro vno tempore, futura vero, vel præterita pro alio. Tertium, hoc totum fuisse à Deo cognitum ab æterno.

140. Primum probo hoc pacto. Tunc futurum fit certò cognoscibile, quando fit determinatum ad vnum: fit autem futurum contingens determinatum ad vnum, quando fit extra suas causas; ergo tunc fit certò cognoscibile. Minor constat; nam quamdiu non est extra suas causas, manet in causis indifferens ad utrumlibet. Maior probatur, nam quamdiu futurum non transit à statu contingentia ad statum necessitatis, non est certò cognoscibile, quia certitudo formalis supponit certitudinem obiectiuam. Porrò tunc futurum transit à statu contingentia ad statum necessitatis, quando sublata indifferentia cause determinatur ad vnum; quod fit quando futurum recipit esse à causa; quia tunc subtrahitur à potestate cause, per quam erat indifferens ad utrumlibet.

141. Secundum sic explicco. Diuina cognitio, vtpote infinita similitudo rerum, vnuquodque repræsentat secundum omnem dispositionem intrinsecam, & extrinsecam; esentialem & accidentalem; futura non solùm habent rationem presentis, dum existunt, sed etiam futuri & præteriti, dum non existunt, ergo non solùm repræsentat illa, vt existentia in sua præstantialitate, quando sunt; sed etiam vt futura & præterita pro reliquis temporibus, in quibus non sunt. Quo fit, vt in ordine ad cognitionem diuinam nulla sit variatio, nam ipsam rerum variationem repræsentat invariabiliter, dum repræsentat eandem rem pro vno tempore existentem, pro alio futuram, pro reliquo præteritam, fundante pro diversis temporibus, diuersa enunciabilia: nam pro vno tempore verum fuit dicere, *Christus nascitur*, pro alio falso, que tota variatio sumpta ex diuersa dispositione, & respectu, quem res habent ad inuicem; obiectuē invariabiliter fuit in mente diuina ab ipsa æternitate Lege Ferrar. 1. contra Gent. c. 67. §. Sed Ferrariensis occurrit.

142. Tertium, in quo est maior difficultas, sic ostendo. Quotiescumque potentia habet obiectum intra spharam suæ cognitionis, potest illud cognoscere intellectus diuinus ab æterno habuit intra spharam suæ cognitionis futura contingentia: igitur ab æterno potuit illa cognoscere; igitur actu illa ab æterno cognovit. Posterior consequentia patet; nam potentia intellectiva in Deo est potentia necessaria, quæ supposita cognoscibilitate obiecti, statim illud repræsentat. Major constat. Minorem probo. Cognitione diuina mensuratur æternitate; ergo ab æterno habuit intra spharam suę virtutis quicquid erat extitum intra ambitum æternitatis. Antecedens patet; Quia cognitione Dei non distinguuntur ab esse Dei, cùm in actu puro idem sit esse, & operari: sed esse Dei mensuratur æternitate; ergo & ipsius cognitione. Consequentia probatur ex definitione æterni: æternum est, quod invariatur in se quoad omnia, totum simul, semper, & indivisibiliter existit: igitur si cognitione Dei est æterna, debet invariari in se quoad omnia semper, tota, simul, indivisibiliter existere; at non semper invariari in se quoad omnia tota, simul, indivisibiliter existere, si quicquid extitum est in toto ambitu æternitatis, ab æterno simul non repræsentasset. Minor constat, quoniam, si ab æterno cognitione diuina non repræsentasset Petrum nunc existentem, variata esset in tempore in ratione representationis, quia in tempore repræsentaretur, ut existentem, quem ab æterno non repræsentasset ut existentem, proinde æterna non esset. Vnde contra Patres, Deus aliter cognoscere futura, quam præsentia, quia illa abstractior, hec cognoscere intuitu, & in se ipsis: in quo sensu negant Patres, in Deo esse præsentiam; quia hec importat antecessionem ad scientiam intuituam futurorum, quæ in Deo non est. Quia semper futura cognovit ut existentia in sua propria præsentialitate. Confirmatur. Nam infinitus intellectus cum infinito lumine, qualis est diuinus, non requirit, ut obiectum existat tunc, quando actu cognoscitur; quia non requirit illud, ut causam suę cognitionis, sed ut purum terminum, & conditionem: vnde sufficit, ut illud sit aliquando extitum.

S. Thomas.
143. Atque hic est discursus S. Thomæ, cùm ex præsentia rerum in æternitate, probat certam scientiam futurorum in Deo ab æterno: nunquam enim S. Thomas ex præsentia rerum ab æterno, probauit scientiam futurorum ab æterno, sed ex præsentia rerum in æternitate simpliciter, & ex æternitate diuinæ cognitionis deducit scientiam futurorum ab æterno. Constat primò ex discursu articuli 13. questionis 14. primæ partis, præcipue ex illis verbis, *Eius intuitu fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in sua præsentialitate: sunt autem res in sua præsentialitate, quando actu existunt extra proprias causas.* Idem docuerat art. 1. & 1. contra Gentes c. 67. & 2. 2. q. 171. art. 6. ad 2. Secundò ex exemplis, quibus id confirmat. Primum est q. 2. de ve-

ritate art. 12. eius, qui ex aliqua specula vno intuitu videt omnes transeuntes. Etenim sicut visio corporea duo postulat, ut transeuntes repræsentet, & ut transeuntes existant, & ut existant intra spharam videntis; ita ut aliqua scientia, futura repræsentet, duo requirat, & ut futura aliquando existant, & ut existant intra spharam cognoscens: at qui hoc ipso, quod futura habitura sunt existentiam intra æternitatem, existunt intra spharam diuinę cognitionis, quæ cùm sit æterna, fertur in omne tempus, & res sub quacunque differentia temporis existentes; & per consequens quicquid habitur est existentiam intra æternitatem, cadit sub spharam diuinę cognitionis.

144. Secundum exemplum est centri respectu punctorum circumferentiae, i. contra Gentes cap. 66. nam, ut ceterum directam oppositionem habeat ad omnia puncta circumferentiae, non est necesse, ut quodlibet punctum circumferentiae existat in toto, sed in aliqua parte circumferentiae: ergo ut cognitione Dei actu simul respiciat omnes creature existentes in circumferentia æternitatis, non est necesse, ut unaquæque actu semper in ea existat, sed sufficit, ut aliquando existat.

S. Thomas.

145. Tertiò constat. Quoniam in hoc sensu S. Thomam explicarunt Aegidius eius auditor, in castigatorio adversus corruptorem S. Thomæ, in obsecrationibus in hunc articulum: Heruæus in i. distin. 38. Hispalensis, & Sylvestris in defensorio doctrinæ S. Thomæ. Nec propterea inutilem repetitionem admittimus in eius discursu: non enim dicimus, ipsum probare scientiam futurorum ex obiectu præsentia corundem in mente diuina; quo pacto probatio non esset diuersa ab ipsa conclusione probanda; sed ex præsentia futurorum aliquando in æternitate, & ex æternitate diuinæ cognitionis, probare futurorum scientiam ab æterno in Deo; quomodo probatio est diuersa à conclusione, quæ probatur: probatur enim obiectua præsentia futurorum in mente diuina, ex reali præsentia corundem futurorum, non in toto æternitate, sed in aliqua parte virtuali æternitatis.

S. Thomas.
Aegidius.

146. DICES. Ergo omnia, quæ existunt intra æuum intellectio angelicæ, certè cognoscuntur ab Angelo: nam ita se habet cognitione æterna ad ea, quæ existunt intra æternitatem, qua mensuratur cognitione diuina; sicut cognitione æterna ad ea, quæ existunt intra æuum, quo mensuratur cognitione æterna Angelii. Respondeo negando consequentiam, cuiusque probationem: etenim ratio, cur ea, quæ existunt intra æternitatem, necessariò cognoscantur à Deo ab æterno, ea est; quia cognitione diuina in repræsentando non pendet ab obiecto causaliter, sed tantum terminativè: at cognitione angelica non solum ab obiecto pendet terminativè, sed etiam causaliter: & quia obiectum non est aptum causare cognitionem, nisi ut existens, nequit ab Angelo cognosci, priusquam actu existat: & licet Angelus habeat speciem obiecti non existen-

Heruæus.
Hispalensis.
Sylvestris.

tis; tamen habet illam dependenter ab obiecto existente; quia suppletur a Deo cum ea dependentia, quam talis species haberetab obiecto, si ab illo esset producenda, ut in secundo tomo de Angelis dictum sumus.

SECTIO X.

*An cum infallibili scientia futurorum
stet creati arbitrij libertas.*

147. RATIO dubitandi est; quia quod est a Deo praescitum, non potest non fore, cum scientia Dei sit infallibilis, & frustari non possit: sed quod non potest non fore, necessarium erit: igitur si Deus ab aeterno prescivit omnes nostras operationes, illae necessarii erunt; alioquin si aliter, quam praeuisce sunt, euenire possent, Dei scientia falli posset. Confirmatur. Quia in nostra potestate non est efficere, ut Deus alter sciat, quam scit, quia cum scientia Dei sit aeterna, omnem praeuentiarum arbitrij libertatem, & ea posita, non est in nostra libertate illam mouare. Ergo praescientia futurorum destruit arbitrij libertatem. Hoc argumentum, mirum, quantum Scholasticorum ingenia torqueat, ad quod solendum varie excogitatae sunt rationes, quas legite apud recentiores.

148. Ceterum Catholica Sententia est, futurorum praescientiam nullo pacto arbitrij libertatem laedere. Quae veritas definita est in concilio Constantiensi contra Wicelissum sent. 8. vbi inter 45. ipsius errores, dicitur hunc, qui est ordine vigesimus septimus nempe, *omnia de necessitate absoluta euenire*. Hanc autem sic probo; ea tantum necessitas tollit libertatem, quae per modum causae determinantis ad unum antecedit effectum futurum, non autem quae per modum signi infallibilis subsequitur effectum ipsum futurum: scientia futurorum in Deo non antecedit per modum causae determinantis voluntatem creatam ad unum, sed tantum per modum signi infallibilis subsequitur effectus ipsos futuros: ergo scientia futurorum in Deo non laedit arbitrij libertatem. Maior est Anselmi lib. de concordia praescientie & praedestinationis, & probatur. Ea tantum necessitas tollit libertatem, quae tollit indifferentiam causae ad vitrum liber, in qua libertas formaliter consistit: atque ea tantum necessitas tollit indifferentiam ad vitrum liber, quae per modum causae antecedentis determinat voluntatem ad unum, non autem quae per modum signi infallibilis subsequitur liberam determinationem causae. Minor haec patet: quia necessitas, quae tantum consequitur per modum signi infallibilis, supponit rem esse virtutem suarum causarum, nihil influens in illam: est enim signum, teste Boëtio lib. 5. de consolatione, proposita 4. quod non efficit, quod signat, sed tantum quid sit, ostendit. Minor primi Syllogismi probatur. Nam scientia Dei, quam certo nouit futura, no-

est causa, sed pura intuitio futurorum: ergo non antecedit libertatem per modum causae determinantis ad unum. Consequentia patet. Antecedens probo. Quia scientia Dei prius ratione, quam representet rem futuram, supponit illam futuram ex vi suarum causarum: in quo sensu dicere solent Patres, non ideo res sunt futurae, quia Deus nouit illas; sed contra, ideo Deus nouit illas, quia erant futurae.

149. Confirmatur. Ita se habet cognitio Dei respectu futuri consensus liberi mei, sicut visio mea respectu sessionis Pauli: sed visio mea respectu sessionis praesentis Pauli non laedit libertatem Pauli: ergo nec cognitio Dei liberi consensus futuri mei laedit libertatem meam. Quod autem cognitio Dei praecedit eternitate consensum meum, non imponeret mihi maiorem necessitatem, quam imponeret, si illum tantum videret in tempore: atqui si illum videret tantum in tempore, nullam mihi inferret necessitatem; igitur nec modo mihi aliquam infert; esto illum ab aeterno praesiderit. Minor cum consequentia cluet. Maiores probo. Ideo, si illum in tempore tantum videret, necessitatem mihi non imponeret, quia nihil in illum influeret; atqui etiam si cognitio divina sit ab aeterno, nihil influat in consensum meum praesentem, quem ab aeterno praesidit. Major patet, nam ea tantum ratione posset mihi necessitatem imponere, si in consensum meum antecedenter influeret per modum causae determinantis ad unum. Minorem ostendo. Quia eti cognitio divina sit aeterna, non est tamen causa, sed tantum signum consensus futuri; quia prius ratione quam illum ab aeterno praesiderit, supponebat illum futurum in se. Pro cuius explanatione,

150. Duplex notitia in Deo consideranda est circa futura libera, altera visionis, quae consequitur effectum ipsum futurum, supponendo prius illum futurum in se, quam illum representet: Altera approbationis, & causa effectus futuri. De priore notitia nulla est difficultas; quia sicut illa supponit effectum prius futurum in se virtute causae proximae; ita nullam infert vim causae proximae: de posteriore tantum potest esse difficultas, quia, cum sit causa consensus futuri, si per eam Deus cognosceret nostrum consensum futurum, vim aliquam inferret libertati. Sed neque ex tali notitia sequitur villa vis, aut legio nostrae libertatis. Ratio, quia haec eadem notitia approbationis, quam Deus cognoscit nostrum consensum futurum, & quam est causa ipsius, ut absolute futuri, supponit aliam notitiam priorem, qua Deus nouit eundem liberum consensum sub conditione futurum, dependenter a libera voluntate ipsius creature, quae notitia non differt a conditionata, nisi per decretum absolutum, quod superaddit de praebendo eo concursum ad consensum futurum creature, quo per eandem notitiam praesidit voluntatem creatam liberam se sub conditione determinaturam ad consensum.

Vnde

Concilium
Constantiense
Vicelliss.

Anselm.

Boetius.

Anselm.

Vnde prima radix cognoscendi liberum consensum futurum, est ipsem consensus sub conditione futurus virtute cause proximae, liberè se ad illum determinantis, suppositis omnibus ad agendum sub conditione præquisitis.

151. Ad rationem dubitandi, distinguo maiorem: quod est præscitum à Deo, non potest non fore, potestate consequente, concedo; potestate antecedente, nego. Explicosic ut duplex est necessitas ex Anselmo præcito, Antecedens, qua per modum causæ determinat ad unum; & consequens, qua supponit rem esse: ita duplex est potestas, altera Antecedens, qua simpliciter possumus producere, vel non producere effectum, quo usque illum actu non produxerimus: altera consequens, qua nulla facta suppositione liberae determinationis nostræ voluntatis, non solum antecedenter, sed etiam consequenter sumus indifferentes ad utrumlibet faciendū. Quæ suppositio duplex est, altera de præterito, ex suppositione quod actu iam nos determinauerimus ad unum; altera de futuro, ex suppositione, quod liberè nos simus determinaturi ad unum. Prior suppositio non solum tollit potestatem consequentem, sed etiam antecedentem: nam posito quod actu produximus, non est amplius in nostra potestate, illum non producere, quia actus tamdiu manet in nostra potestate, quamdiu manet in nostra libera virtute productiva. Posterior vero, sicut non tollit liberam virtutem productivam causam, ita nec antecedentem potestatem, quæ in tali virtute fundatur: tollit tamen potestatem consequentem, quia supposito, quod futurus est actus ex libera determinatione nostræ voluntatis, implicat, illum non fore. Vnde licet in nobis maneat potestas antecedens ad producendum, vel non producendum, quia hæc ex tali suppositione non mutatur intrinsecè, & antecedenter, non tamen manet potestas consequens ad non ponendum actu, quod semel ex suppositione ponitur futurum, alioqui maneret in nobis potestas ad contradictione actu simul ponenda: hæc tamen necessitas, quia est ex suppositione libera nostræ determinationis futuræ, non magis officit libertati, quam suppositio de præterito: enim ea tantum suppositio officit libertati, quæ est independens à nostra voluntate, & causa actu.

152. Igitur ad argumentum in forma, nego Maiorem de potestate antecedente; concedo de potestate consequente, quæ fundatur in suppositione libera nostræ determinationis. Ad probationem concedo, Dei scientiam frustrari non posse, non ex aliqua necessitate antecedente, quæ sola tollit libertatem; sed ex necessitate consequente, quæ non laedit libertatem, sed supponit. Vnde scientia Dei de futuris contingentibus dici consuevit necessaria necessitate consequentia; quia ex ea necessariò infertur futuratio effectus, tanquam à posteriori, & signo infallibili; non autem necessaria necessitate conse-

quentis; quia non est antecedens & causa consensus futuri.

153. Ad confirmationem, distinguo Antecedens: non est in nostra potestate, vt quod Deus scit in sensu composito, non sciat, concedo Antecedens, sic enim inuoluit suppositionem futuram nostræ voluntatis, qua potita non minus non est in nostra potestate consequente, eam tollere, quam in nostra potestate sit, tollere scientiam, quam Deus habet de illa, quia hæc necessariò consequitur ad illam. Est autem in nostra potestate, vt quod Deus scit, potuerit in sensu diuiso non scire. Etenim non minus in nostra potestate est, vt quod Deus ab æterno sciuit, aliter ex eadem æternitate sciuerit, quam in nostra potestate sit, vt quod ponitur ex suppositione futurum, aliud ponit potuerit ex suppositione futurum. Nam quod hoc potius ponatur, quam aliud ex suppositione futurum, pèdet ex libera nostra voluntate, quæ ad hoc potius, quam ad aliud liberè se sit applicatura. Vnde absolutè dici non potest, in nobis esse potestatem frustandi scientiam Dei, quia potestas frustandi scientiam Dei, est posse facere, vt quod Deus de facto sciuit, aliter eveniat, quam ab æterno sciuit, quod contradictionem inuoluit. Nam quamvis in nobis sit potestas, vt quod de facto Deus sciuit, potuerit non scire; non est tamen potestas, vt ex suppositione quod sciuit, possit aliter scire.

154. Obijctes 1. Posita necessitate consequente ex suppositione effectus futuri, adhuc in nostra voluntate manet potestas antecedens non ponendi effectum: igitur in voluntate nostra est potestas frustandi scientiam Dei. Respondeo nego consequentiam: etenim potestas frustandi scientiam Dei, non est potestas antecedens, sed consequens, quæ facta suppositione futuritionis, non manet in nostra voluntate. Maior probatur, nam potestas frustandi scientiam Dei, est potestas actu tollendi eius obiectum: hæc autem non est potestas antecedens, quæ solum potest, non autem actu est sublatura effectum ipsum futurum. Maior constat, quia scientia Dei non fundatur in effectu, prout est in causa, sed prout est in se ipso extra causam.

155. Obijctes 2. Si in nobis esset potestas antecedens faciendi, vt quod Deus ab æterno sciuit, aliter sciuerit, esset potentia ad præteritum, quod implicat. Respondeo concedendo esse potentiam ad præteritum, quando præteritum penderet ex futuro; secus quando præteritum à futuro non penderet: quia vero scientia æterna Dei, quoad extrinsecam terminationem penderet à libera futuritione effectus, potest ad illam esse potentia, non quidem in sensu composito, sed in sensu diuiso, modo prædeclarato.

SECTIO XI.

An Deus certo cognoscat futura conditionata libera.

156. **H**Æc est celeberrima inter Theologos nostræ ætatis controversia, in qua fundatur opera illa sæpius agitata, & nondum planè explicata quæstio, de diuinæ gratiæ efficacitatem cum humani arbitrij libertate concordia: ex qua rursus penderet totius nostræ iustificationis, ac diuinæ prædestinationis negotium. Ut autem punctum controversie aperiamus, difficultas non est de futuris conditionatis, quæ naturaliter sequuntur ex eorum antecedente conditione, nam hæc sunt certò cognoscibilia ex vi illationis, & necessariae connexionis consequentis cum Antecedente, ut si homo currat, mouetur, sed de futuris conditionatis, quæ ex vi Antecedentis conditionis possunt sequi, & non sequi, cuiusmodi sunt omnia futura libera, quæ positis quibuscumque conditionibus ex vi solius libertatis cause, possunt sequi, & non sequi.

157. PRIMA Sententia docet, Deum de his futuris non habere scientiam formalem, sed tantum virtualem: est Nauareti, apud Gonfalez disp. 44. n. 11. Fundamentum est, quia hæc scientia inuoluit imperfectionem, igitur non est ponenda in Deo formaliter, sed tantum virtualiter. Antecedens probatur, tum quia alias Deus dependeret à conditione ponenda, vt suum conferret auxilium. Tum quia illud iudicium, quod ex se est practicū, & non sortitur effectum, est imperfectum: talis est cognitio conditionata: ergo. Vnde quādo Deus hęc futura prædictit, prædictio non refertur ad futura in se ipsis, alias non esset infallibilis, quia hæc nunquam erunt; sed ad res alias secundum proportionem cōsimiles, quæ infallibiliter eueniunt positis ijsdem conditionibus.

158. SECUNDA Sententia negat, omnem scientiam conditionalem esse certam & infallibilem in Deo, sed tantum probabilem, & conjecturalem: est Cabrera 3. p. q. 1. art. 3 disp. 1. §. 22. dicto 2. & 3. Nazarij 1. p. q. 14. art. 13. controversia 1. docentis, Futura conditionalia ante decretum Dei habere moralem tantum ac probabilem certitudinem, fundata in præsenti dispositione cause liberę; & vt sic easce cognosci à Deo, & in Sacris literis prædicti, vt sunt Prophetiae, quæ non sortiuntur effectum, quem prædicunt, qualis est illa Ionę 3. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuerierur. Post Decretum vero Dei eandem scientiam docet, habere certitudinem infallibilem ex vi decreti diuini antecedentis omnem determinationem creaturæ. Scientiam conditionalium primo modo acceptam, ait pertinere ad scientiam simplicis intelligentiæ; Secundo vero modo, ad scientiam libram, quæ subdiuiditur in scientiam visionis

futuorum absolutorum & conditionalium.

159. Probatur hæc Sententia 1. Quia hæc futura non cognoscuntur in se ipsis, cum in se ipsis nunquam illa futura sint; igitur nequeunt cognosci, nisi ex vi illationis: at non omnia possunt ex vi illationis infallibiliter cognosci; quia non omnia infallibiliter consequuntur ex vi antecedentis conditionis: igitur non omnis scientia conditionalium in Deo certa est & infallibilis. Confirmatur nam veritas propositionis conditionalis consistit in bonitate consequentia: ergo ea tantum est vera, cuius consequens infallibilem connexionem habet cum antecedente: at non omnia futura libera infallibilem connexionem habent cum antecedentibus causis & conditionibus. Antecedens probo; quia propositio conditionalis nihil ponit in esse, sed solum enunciat consecutionem unius ab alio. Vnde teste S. Thoma Opusc. 48. omnis conditionalis vera est necessaria, & omnis falsa impossibilis: igitur tota eius veritas consistit in bonitate consequentia. Minorem ostendo, quia futura libera, adhuc positis omnibus ad agendum prærequisitis, ex intrinseca libertate cause possunt non eueniire.

S. Thomas.

160. Secundò probatur eadem sententia. Quia semper hæc futura in scripturis prædantur cum particula dubitativa *Forte*. Tertiò. Quoniam hanc scientiam negant Prosper Epist. ad Augustinum ante librum de prædestinatione Sanctorum, & Augustinus ipse cit. lib. cap. 14. vterque enim contra Malifilios negat Deum vel damnare paruos sine Baptismo decedentes, propter peccata, quæ patraturi fuissent si superuixissent, vel saluos facere eos, qui cum Baptismo decadunt, propter bona opera sub conditione præuisa: quia nimis hęc futura non sunt futura: *Deus autem*, inquit Augustinus, *hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat*.

Prosper.
Augustin.

161. TERTIA sententia affirmat, hanc scientiam esse in Deo certam & infallibilem, formalem & non tantum virtualem. Hanc sententiam adeo certam indicat Zumel 1. p. q. 14. art. 13. dub. 8. Concl. 1. vt oppositum non sentiat tutum. Eandem ynamini consensu tradunt Patres Societatis Iesu, quorum primus inventor fuit Fonseca lib. 6. Metaph. cap. 2. q. 4. sect. 8. 9. & 10. vt ipsem ibidem testatur, quem postea secuti sunt alii eiusdem Societatis Doctores: Molina 1. p. q. citata disp. 17. initio, & lib. 4. de gratia & libero arbitrio cap. 15. in fine. Valentia puncto 5. §. 5. Segnitur nunc secunda quæstio ad secundum, Valquez disp. 67. Suarez lib. 2. de scientia Dei, & tomo 1. de gratia, prologeno 2. Henriquez de fine hominis cap. 4. Lessius Opusc. de gratia cap. 19 Arrubal disp. 44. cap. 3. Albertinus Principio 4. Philosophico Corollario 3. Becanus 1. p. cap. 10. q. 5. & insigniores Thomistæ, qui quamvis discrepant in modo, conueniunt tamen in certitudine & infallibilitate huius scientiæ. Sotus lib. 3. Summlarum cap. 8. lect. 3. Zumel suprà ci-

Zumel.

Fonseca.

Molina.

Valentia.

Vasquez.

Suarez.

Henriquez.

Arrubal.

Albertinus.

Becanus.

Sotus.

Zumel.

Nauaret.
Gonzalez.

Cabrera.
Nazarius.

Iona 3.

Aluarez.
Gonsalez.
Machin.
S.Thomas.
Augustinus.

Scotus.

1.Reg.23.

Matth.11.
Lucas 10.

Augustin.

tatus, Aluarez lib. 2. de Auxiliis disp. 7. Gon-
salez disp. 44. sect. 2. Machin. disp. 33. sect. 2.
& colligitur ex S. Thoma 3. p. q. 1. art. 5. ad 2.
& art. 6. in quorum primo cum Augustino
doctet, non omnibus ijs, quos Deus praeuidit
credituros, si apud eos facta fuissent miracu-
la, subuenire voluisse. In secundo vero asse-
rit, eo tempore Deum carnem sumere voluisse,
quo suum beneficium gratum futurum
sciuit. Vtque locus aperte supponit scien-
tiā conditionatam tum eorum, qui creditu-
ri essent, si apud eos miracula facta fuissent;
tum eorum, quibus beneficium incarnationis
gratum futurum non fuisset. Colligitur etiam
ex Scoto in 1. dist. 41. 6. Sed contra istud, vbi
cum sibi obiecisset, merita, aut demerita sub
conditione praeuisa, esse causam, cur unus
puer moriatur cum Baptismo, alias sine Ba-
ptismo: non negat Deum haec merita, aut de-
merita sub conditione futura praeuidere, sed
solum negat Deum propter talia merita mo-
ueri ad praedestinatos homines: ergo ad-
mittit eo loco scientiam conditionalium in
Deo.

162. Dico 1. Deus cognoscit futura
conditionalia. Conclusio simpliciter asserta
est de fide, cum sit aperte reuelata in scriptu-
ris 1. Regum 23. confidente Dauide Domi-
num, an eo manente Ceilæ, descensurus esset
Saul ad ipsum capiendum; & an Ceilitæ ip-
sum tradituri essent in manus Saulis. Respon-
dit Dominus: descendet, tradent, quæ futura
non habuerunt esse, quia nec Saul descendit,
nec Ceilitæ Dauidem tradiderunt, ipso fu-
giente; habitura autem fuissent, si David Ceilæ
mansisset. Cognovit igitur Deus descentum
Saulis in Ceilæ, & traditionem Ceili-
tarum sub conditione, si Dauid Ceilæ man-
sisset. Matth. 11. & Luc 10. Sit in Tyro & Si-
done, inquit Christus, facta essent virientes, quæ
facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere paenitentiam egissent. Vbi Christus prædictit futu-
ram paenitentiam Tyriorum & Sidoniorum
sub conditione, si apud eos facta fuissent mi-
racula, quæ facta sunt apud Corozaitas &
Bethlaitas; ergo cognovit paenitentiam Ty-
riorum & Sidoniorum sub conditione futu-
ram. Consequientia patet, quia nequit effectus
predici, nisi præcognoscatur. Eadem sen-
tentiam probo ex Augustino, primò ex Epist.
49. q. 2. circa finem, vbi docet, tunc atque ijs
apparere voluisse Christum, quando & quos
sciebat credituros esse in eum, & non alijs
hominibus ac temporibus, quando, & quos,
si non omnes, saltem multos futuros esse pre-
sciebat, qui in ipsum non crederent. Hoc au-
tem necessariò supponit in Deo scientiam
quæ præuidit eos, qui credituri non essent, si
Christuseis apparuisset. Neque hunc locum
retractat in lib. de prædestinat. Sanctorum,
& bono perseuerant. cap. 9. sed solum docet
non fuisse ab ipso eo loco definitum, an qui
præuisi sunt in Christum credituri, si eis Christus
apparueret, credituri fuissent ex se ip-
sis, an ex dono Dei: quid enim est verius, in-
quit, quam præcise Christum, qui & quando, &

quibus locis in eum fuerant credituri? sed virum
prædicat a sibi Christo à se ipsis habituri essent fi-
dem, an Deo donante sumptari, tunc necessarium
non putani. Vbi de nouo confirmat quod de
hac scientia docuerat; quod vltierius appro-
bat exemplo Tyriorum lib. de bono perseuer.
2. codem cap. de bono perseuer. docet, Deū
non iudicare mortuos de peccatis, quæ præ-
sciuereos perpetratores, si superuixissent.
Supponit ergo Deum habere scientiam de
peccatis, quæ mortui perpetraturi essent, si
superuixissent. Terriò lib. de corrept. & grati-
a cap. 8. Respondent, inquit, si possunt, cur il-
los Deus, cum fideluer & pie vinerent, non tunc
de vita huins periculis rapuit, ne malitia maliaret
intellectum eorum: virum hoc in potestate non ha-
buit, an eorum mala futura nesciuit nempe nihil
borum nisi perscrutissime atque insanissime di-
ciuit. Quo quid clarius pro scientia condi-
tionata?

163. Quartòlib. 1. ad Simplic. qu. 2. circa
medium, vbi vocationem congruam explicat
per ordinem ad scientiam conditionatam,
quæ Deus nouit quando, & quomodo fit
congruere, vt vocantem non respuat: Sed in-
teress, inquit initio questionis, quibus articulis
temporum gratia infundatur: hoc autem sup-
ponit in Deo scientiam; quæ nouit uno tem-
pore congruere, quod eidem alio tempore
non congruit, vt possit eo tempore vocare,
quo nouit congruere, vt vocantem non re-
spuat. Nec intelligi potest de scientia absolu-
ta; nam haec sequitur, non antecedit propositum
congruè vocandi; Augustinus autem
aperte supponit hanc scientiam antecedere
propositum congruè vocandi, quia ad hunc
enim illam admittit vt deseruiat proposito
congruè vocandi.

164. Evidenter etiam haec scientia colli-
gitur ex communi illa admiratione Patrum,
quæ altissima Dei consilia suspiciunt, qui cum
præuiderit tot homines, atque Angelos pec-
caturos, nihilominus voluerit illos condere.
Haec Patrum admiratio necessariò supponit
in Deo scientiam conditionatam, quæ ante-
quam homines vel Angelos creare vellet,
præuidit peccaturos; aliqui non possent ad-
mirari, cur cum Deus præuiderit illos pecca-
turos, nihilominus creare voluerit; nisi ante
decretum de eorum creatione præcesserit
scientia de eorum peccatis: que, cum absolu-
ta esse non possit, siquidem haec consequitur,
non antecedit decretum de creatione, nec-
sariò erit conditionata.

165. Ratrone ultimò haec sententia pro-
batur. Nam scire quid vnaqueque creatura
liberè operatura sit in quauis occasione posi-
ta, maxima perfectio est, & confert ad exa-
ctam prouidentiam, quam Deus habet de suis
creaturis; igitur non est talis perfectio Deo
neganda.

166. Dico 2. Deus cognoscit omnia fu-
tura conditionata, quæ ab omnibus & singu-
lis creaturis rationalibus, tam existentibus,
quam possibilibus sub quauis occasione con-
stitutis, futura essent. Assertio haec est contra

Henri-

Henriquez, qui docet, hanc scientiam non oportere extendi, ad omnia futura conditionata, non modò quæ futura essent à creaturis possibilibus, sed quæ futura essent à creaturis existentibus. Fundamentum ipsius est, quia Deus non cognoscit hęc futura, nisi in ipso præsupponatur liberum decretum earum conditionum, ex quibus tale futurum infallibiliter sequeretur: at Deus actu libero non prædeterminat omnes causas ad omnes effectus sub conditione futuros, quia cùm hic actus non conferat ad prouidentiam creaturarum, esset otiosus in Deo.

167. Nostra tamen assertio probatur primò. Quoniam maior perfectio in Deo est, scire omnia, quam aliqua ex futuris conditionatis: ergo ita dicendū est. Consequentia elucet, nam semper in Deo cōcedenda est maior perfectio, quæ excogitari potest. Antecedēs probō; nā qua ratione in Deo ponitur scientia aliorum conditionalium, quia dicit perfectionem; eadem ratione ponenda erit sciētia omnium conditionalium, quia maiore dicit perfectionē. Secundò potest in Deo esse scientia omnium conditionalium; ergo de facto est. Antecedens ostendo, nam potest per aduersarios Deus habere actu predefinitiū circa omnia conditionalia, quo posito omnia conditionalia sūt actu scibilia. Cōsequētia verò probatur; nā ex eo, quod Deus potuit habere decretum conditionatum de poenitentia Tyrorum ex suppositione, quod apud eos factae fuissent virtutes, quæ factæ sunt apud Iudeos, de facto illud habuit, quia facit ad maiore amplitudinem scientiæ diuinæ: ergo, quia potuit habere decretum conditionatum circa omnia futura conditionalia, de facto illud habuit, quia facit ad maiorem amplitudinem eiusdem scientiæ diuinæ, qua non solum cognoscit, quid possibile sit; sed etiam, quid de facto futurum esset, quavis conditione posita.

168. Confirmatur. Si Deus non cognosceret futuram poenitentiam conditionatam Tyrorum, de facto careret aliqua scientia, quam posset habere: igitur quemadmodū ne caret scientia poenitentie, Tyrorum, quam posset habere, de facto ponitur in Deo decretū conditionatum, ex quo talis scientia pendet: ita ne caret scientia omnium conditionalium, quā Deus similiter habere posset, ponendum est aliud decretum conditionatum, ex quo scientia omnium conditionalium pendet; nec tale decretum erit otiosum, quia confert ad maiorem perfectionem, & amplitudinem scientiæ diuinæ.

169. DICES. Hinc sequeretur, Deū non liberē, sed necessariò habere decretum conditionatum circa omnia conditionalia. Sequela probatur; quia sicut nō potest Deus nō habere talem scientiā, ita nec decretum, ex quo scientia ipsius obiecti p̄det. Resp. ea sententia posita, quæ affirmat futura conditionalia fieri cognoscibilia dependenter à decreto, actu existente in Deo, concedenda est Sequela, quam cohærenter concedit Gonsalez. In sententia verò nostra, absolutè neganda est Se-

quela, cùm aliunde possint illa fieri cognoscibilia, vt infra ostendemus.

170. Vrgebis. Deus non necessariò habet decretum absolutum circa omnes creature; ergo nec conditionatum circa easdem. Consequentia probatur, quia nō minùs ex decreto absoluto futura absoluta sūt determinatè cognoscibilia, quā in prædicta sententiā ex decreto conditionato futura conditionata sūt determinatè cognoscibilia. Resp. negando Consequentiam: & ratio discriminis est; quia futurum absolutum non addit intellec̄tui diuino nouam rationem cognoscendi supra futurum conditionatū; nam id quod cognoscit sub conditione futurum, purificata conditione, cognoscit absolute futurum: futurum vero conditionatū, addit nouam rationem cognoscendi supra possibile; quia addit determinationē ad vnum, quam non dicit possibile, quia possibile est indifferens ad utrumq.; Vnde ad probationem consequētię distinguo consequētię: ex decreto absoluto sūt futura absoluta, determinatè cognoscibilia secundū nouam rationem cognoscendi, & nego; sūt determinatè cognoscibilia, secundū eandem rationē, extrinsecè tantū diuersam, per solam connotationē rei in se ipsa existentis, & concedo.

171. Vnde ad fundamentum Henriquez Resp. negando Maiorem: & ea concessa, negāda est minor, eiusq; probatio; nam tale decretum, vt probatum est, conferret ad maiore perfectionem, & amplitudinem scientiæ diuine.

172. Dico 3. Scientia conditionalium non est virtualiter, sed formaliter in Deo. Fundamentum est, quia scientia conditionalium, nō est virtualis, sed formalis expressio obiecti; ergo non est virtualiter, sed formaliter in Deo. Consequentia constat, quia scientia dicitur formalis, aut virtualis ex formali aut virtuali expressione sui obiecti. Antecedēs probō; quia hæc scientia repræsentat futura conditionalia immediatè in se ipsis; cū in se ipsis immediatè sint cognoscibilia: igitur non est virtualis, sed formalis expressio sui obiecti. Confirmatur; quia cognitionis virtualis non est cognitionis obiecti in se ipso, sed in alio sicut amor virtualis nō est amor rei in se ipsa, sed in alio: ergo si scientia conditionalia effet tantum virtualis in Deo, non effet cognitionis conditionalium in se ipsis: ergo in se ipsis manerent ignota Deo: ergo cū Deus reuelat futurum conditionatum, non reuelat illud in se; quia non reuelat illud, nisi prout cognoscit, cū reuelatio sit manifestatio conceptus interni.

173. DICES. Potest Deus amare res virtualiter: ergo poterit eas cognoscere virtualiter. Resp. negando consequētię. Ratio discriminis est, quia Deus liberē amat res, at nō liberē eas cognoscit: vnde potest eas virtualiter amare, quia potest eas amare tantū in alio formaliter dilecto, vt media, in fine, vel fine in medijs; non potest autem rem in se ipsa cognoscibile in alio tantum cognoscere: quia Deus necessariò cognoſcit rem secundum omnem cognoscibilitatem, qua cognoscibilis est.

174. Dico 4. Hæc scientia est in Deo certa

T

& in-

& infallibilis, non modò ex parte cognoscētis, sed etiam ex parte rei cognitæ. Fundamentū est. Quia futura conditionata habet in se certā & determinatam veritatem, vt infrā ostendā; ergo sunt certò & infallibiliter cognoscibilia ab intellectu diuino. Secundò probatur eadē assertio ab absurdo; cum quia maxima esset imperfēctio admittere in scientia diuina aliquam incertitudinem & fallibilitatem etiam ex parte obiecti; nam fieri posset, vt obiectum aliter esset in se, atque à Deo cognoscitur & enunciatur. Tum quia ex hac sententia sequeretur, Deum non habere medium infallibile ad omnem decretum quod circa creaturas condere posset. Sequelam probbo; nam vt possit Deus condere decretum absolutum de reali qua dependente à libertate creata, oportet vt habeat medium infallibile, quo suum decretū salua libertate creaturæ infallibiliter sit exequendū; quod in hac sententia dici non potest, in qua supponit Deum non habere ante suum decretum infallibilem scientiā de quacunq; re, dependēt à libertate creata. Nec dici potest, effectū prædicti secundūm præsentem inclinationem causæ: tum quia s̄pē Deus prædicat effectus futuros contra præsentem inclinationem causæ, vt fuit pœnitentia Tyriorū, qui, vt notat in hunc locum Hieronymus, erat vitio Idolatria dediti, ac proinde spectata præsenti dispositione causæ, potius prædicti debebat futurus dislensus, quā consensu Tyriorum in actum pœnitentiae. Tum quia aliquando huiusmodi futura prædicuntur cum particula, *Certissime*, 3. Reg. 1. verisimile autē non est, Deum vt nota certissima in re incerta & dubia. Tum quia interdū effectus, qui prædicitur, nullam connexionem habet cum causis secundis, 4. Reg. 13. *Sipercussisse*, inquit Eliæus Ios Regi Israel, quinques, aut sexies, sive septies, percussisse Syriam vñ ad cōsumptionem, vbi quinta, vel sexta, aut leptima percussio terræ, nullam connexionem habebat cum deuastatione Syriæ.

Hieronym.

3. Reg. 11.

4. Reg. 13.

175. Ad fundamentum primæ sententie nego. Antecedens: ad cuius priorem probationē distinguo Antecedens: dependeret à conditione liberè ponenda, vt à causa motiva conferendi auxilium, & nego; vt à pura conditio ne obiectiva, vt tale auxiliū posset à Deo prædefiniri, vt medium infallibile prædestinatio nis, & concedo. Ad posteriorem probationē, primo nego Minorem, est enim scientia conditionata purè speculativa, ratione præcedens omnem actum practicum in Deo. Secundò, nego Maiorem, nam Deus habet practicum iudicium de omnibus agibilibus, & tamen nulla est imperfēctio quod illa non producat, cuius ratio est, quia vel practicum iudicium præcedit actu voluntatis, & sic natura sua non petit sortiri effectum, nisi dependenter à voluntate: vel supponit voluntatem, & hæc aut est absolute, & tale iudicium semper sortitur effectum; aut conditionata, & hæc non semper sortitur effectum, non defectu efficacitatis diuinæ voluntatis, sed libertatis, quæ effectum decernit cum tali conditione.

176. Ad primum argumentum secundæ sententie, nego antecedens; vt enim aliquid possit à Deo cognosci, non est necesse vt sit absolūte futurum, vt infrā probabo. Ad confirmationem dico, duplice enunciari posse veritatem horum futurorum: primò per modum propositionis hypotheticæ, & sic eorum veritas consistit in bonitate Consequentia, & illationis formalis. Vnde ea propositio dicitur vera, cuius consequens necessariò infertur ex antecedente; ea vero falsa, cuius consequens non necessariò infertur ex antecedente. Secundò per modum propositionis categoricæ, cuius veritas non attenditur penes formalem illationem consequentis ex antecedente, sed penes connexionem, quam consequens de facto habet cum antecedente: quo pacto ea propositio dicitur vera, quæ conformatur suo significato; ea vero falsa, quæ suo significato non conformatur. Porrò futura conditionata non cognoscuntur à Deo ex vi illationis consequentis ab antecedente, sed in se ipsis, atque adeo cognoscuntur quidem cum connexione consequentis cum antecedente, non tamen ex vitalis connexionis, sed ex vi proprij esse, quod de facto habitura essent extra causas, si conditions, à quibus pendent, ponerentur.

Hieronym.

177. Ad secundum, nego particulam, *For* tē, semper esse notam dubitantis, sed vel libertatis & contingentia, qua res liberè fieret, si conditio peneretur, vt notat Hieronymus in Ierem. 26. vel increpantibus, vt testatur Augustinus Tract. 27. in Ioānem, vel consuetę cuiusdam locutionis, vt aduertit Ambrosius lib. 2. de pœnitentia cap. 5. quod inde probat, quia interdum talis nota ponitur in rebus certissimis, vt Ioannis 8. *Si me sciretis*, inquit Christus Apostolis, & Patrem meum forsitan sciretis.

Augustinus.

Ambrosius.

178. Ad tertium, cū iam certum sit de mente Augustini, vt suprà probatum est, atque adeo & Prospere profitentis Augustini doctrinam, dicendum est, hos authores non negasse scientiam conditionatorum simpliciter: sed in sensu duntaxat, quo illa vtebantur Massilienses, nempe quatenus illa deferriret Deo ad præmiandum, vel puniendum eos, qui ex hac vita decesserant, ob merita, vel demerita sub conditione præuisa; atque in hoc sensu docet Augustinus, Deum non præscire, nisi quod futurum est, nempe scientia visionis: tum quia hæc sola deseruit ad meritum, vel demeritum, ad præmiandum bonos, vel puniendum malos: tum quia hæc tantum dici potest præscientia, quoniam præscientia, vt nomen ipsum indicat, antecessionem importat ad rem scitam: cū autem futura conditionata, nunquam sint habitura esse, nequit scientia de illis in Scholastico rigore nuncupari præscientia, quia præscientia importat respectum antecessionis ad rem aliquando futuram.

Augustinus.

Prosp.

Massilienses.

Augustinus.

SECTIO XII.

An futura conditionata Deus cognoscat ante vllum decretum sua voluntatis?

179 **H**ic est cardo praesentis controvērsiae inter nos, & recentiores Thomistas, quod ipsi contendunt, futura cōditionata cognosci non posse ante liberum decretum Dei, in ipso existens. Distinguunt autem duplex decretum in Deo, Alterum absolutum tam ex parte actus, quā ex parte obiecti, quale est omne decretum, quo Deus decernit res absolutē futuras; Alterum, absolutum quidem ex parte actus, conditionatum verò ex parte obiecti, propter aliquam conditionem inclusam ex parte obiecti: ut decretum de concurrendo ad actum p̄cūnitientiæ cum Tyrijs, est absolutum ex parte actus, quia Deus actu habet in se tale decretum; conditionatum verò ex parte obiecti, quia ex parte obiecti includit conditionem, re ipsa nunquam ponenda, nempe si apud eos facta essent miracula, quae facta sunt apud Iudeos. Docent igitur, nullum futurum conditionatum cognosci posse, nisi presupposito in Deo decreto prædefiniente tale futurum, sub aliqua conditione inclusa ex parte obiecti. Nos contrà contendimus, hæc futura cognosci ante vllum decretum prædefinitium aetū positum in Deo, quamvis non sine respectu ad decretum, quod in Deo esset, si talis conditio, respectu cuius res dicitur conditio futura, poneretur.

*Augustin.
Prosper.*

Masilienses.

180. Probant igitur Thomistæ suam sententiam i. ex Augustin. multis in locis 1. ex prædicta Epistola Prospcri ad August. in fine, in qua interrogatus à Prosper. an scientia conditionata subniteretur electioni Dei, an contrà, electio Dei subniteretur scientię conditionatę, vt Massilienses volebant: Respondebat de prædest. Sanctorum cap. 10. decretum prædestinationis præcedere scientiam futurorum: Prædestinatione quippe Deus ea, inquit, præscivit, quæ fuerat ipse facturus. Et lib. de bono perseverant. cap. 17. hæc Dei dona, inquit, si nulla est prædestination, non præscivuntur a Deo. Secundò lib. 1. de anima & eius origine negat, Deum futura conditionata cognoscere his verbis: quid quod ipsa exinanitur præscientia, si quod præscitur non erit? quomodo enim recte dicatur præsciri futurum, quod non est futurum? at qui non negat ea præsciri post decretum, vt docet de prædestin. Sanctorum, & de bono perseverant. cap. 9. igitur ea tantum negat præsciri ante decretum. Tertiò ibidem monet, id quod alibi à se dictum fuit, Christum præuidisse, qui essent in ipsum credituri, dictum esse sine præjudicio latens consilij Dei: at nullum esset latens consilium Dei, si id præsciret ante decretum sua voluntatis; quia tunc, cur unus crederet, alter non crederet, non reduceretur in aliquid latens consilium Dei, sed in nostrum velle, & nolle: vnde non esset hæc quæstio, secundum Apostoli

adulationem imperfribilis. Quartò lib. de correptione & gratia cap. 12. docet, media, quæ Deus preparat, vt suam adimplat præmissionem, non habere efficaciam ex nostro consensu, vt à Deo præuisco; sed ex proposito sua voluntatis, quod ex se potens est facere, quod promittit.

181. Secundò probant hanc sententiam ex absurdis, quæ ex contraria sententia sequuntur. Primum est, quia posita conditionata scientia ante decretum, tolleretur specialis prouidentia Dei circa hominum gubernationem ad finem supernaturalem consequendū. Sequela probatur, nā si Deus præscivit, quod si Petrus vocatus cum solis auxilijs communibus gratiæ saluaretur, posset hic de facto, saluari cum solis auxilijs communibus gratiæ: atque adeo ad salutem cum effectu consequendam necessaria non esset specialis prouidentia intra eundem ordinem gratiæ. Minor probatur, quia quod sufficit, vt aliquid sit futurum sub conditione, sufficit etiam, vt sit futurum absolutè, si conditio ponatur: igitur si sola auxilia communia sufficiunt, vt aliquis præuidetur salutem consecuturus sub conditione, eadem etiam sufficient, vt idem præuidetur salutem cum effectu consecuturus, si conditio ponatur; cùm non alia sit causa effectus absolutè, & sub conditione futuri. Confirmatur. Nam salus eterna pendet à diuina prædestinatione, vt à causa per se requisita: implicat igitur, præuideri salutem eternam, etiam sub conditione futuram sine prædestinatione presupposita, quia implicat videri effectus, sub conditione futurum, sine causa per se requisita ad illum causandum.

182. Secundum absurdum est, quia admissa tali scientia, sequitur, bonum vnum nostræ voluntatis sub conditione præuisum, esse Deo rationē motiuā, vt vnum eligat præ alio. Sequela probatur, tū quia posito, quod Petrus sub conditione sit præiusus cum solis auxilijs communibus crediturus, vis illi inferretur, si nō eligeretur: igitur consensus Petri sub conditione præiusus est Deo motiuā, vt illum eligat ad fidem, ita vt illi vim inferret, si non eligeret. Tum quia, vt deducit August. lib. de prædest. Sanctorum cap. 18. Si Deus ante decretum suū cognovit, qui essent in ipsam credituri, qui verò non, non posset aut credituros non eligere, aut non credituros eligere.

Augustin.

183. Tertiò sequeretur, vocationem congruam, in quantum huiusmodi non antecedere vt causam, liberum consensum nostrum, quo Deo vocanti respondemus; hoc autem dici non potest: ergo. Sequela cōstat, alioqui ad eam cognoscendā non esset necessaria scientia media. Minor probatur, quia vocatio congrua est necessaria, vt Deo vocanti respondemus, sed gratia præueniens, quæ necessaria est, vt Deo vocanti respondeamus, antecedit consensum nostrum sub conditione futurum: ergo gratia congrua vt sic presupponitur ad consensum sub conditione futurum. Maior cum Consequentia patet. Minor probatur, nam eadem est causa futuri conditionati, &

Augustin.

futuri absoluti: sed causa consensus absolute futuri est gratia congrua, 'quatenus congrua; ergo etiam futuri conditionati. Minor est August.lib. 1.ad Simplicianum q.2. Hac, inquit, vocatio ista est effectrix bona voluntatis, ut omnis eam vocatus sequatur.

184. Quartò sequeretur, prius aliquid esse futurum, quām possibile: hoc autem implicat, ergo. Sequela probatur, nam vocatio cōgrua prius est futura per ordinem ad consensum sub conditione p̄xūsum, quām fuerit possibilis; alioqui, si prius esset possibilis, quā futura, Deus in illa ut possibili per scientiam simplicis intelligentiæ infallibiliter cognosceret consensum liberum. Vnde necessaria nō esset scientia media, quia h̄c eatenus necessaria est, quatenus non potest Deus cognoscere infallibiliter consensum liberum in aliquo medio possibili. Minor probatur, nam futurum, ideo est futurum, quia est possibile: ergo prius aliquid est possibile, quām futurū.

185. Quintò sequeretur, Deum cœco modo concurrere ad actus nostros liberos, absque intentione illorum in particulari, hoc autem repugnat perfectioni diuinæ. Sequela probatur. Quia Deus concurret per voluntatem, qua paratus est concurrere, si creatura voluerit concurrere, ergo concurrebit ignorando id, ad quod determinatè concurrebit. Consequentia probatur. Quia ante hanc voluntatē non p̄supponitur effectus in particuli cognitus, nam hic cognoscitur per ipsam scientiam medium, quæ supponit voluntatem concurrendi: igitur per hanc voluntatem concurrebit ignorando effectum, ad quem daturus est suum concursum.

186. Sextò, hæc sententia noua est, & ad conciliandam congruitatem diuinæ gratiæ, cum vñ nostro libertatis, minimè necessaria: tum quia nulla Concilia, vel Patres ea vñ sunt ad explicandam concordiam liberi arbitrij, cum efficacitate diuinæ gratiæ, cùm tamen rectè illam, sine tali scientia contra Hereticos explicant. Tum quia non est vera concordia duorum, quæ destruit alteram illorum: sed per hanc scientiam destruitur congruitas gratiæ præuenientis, & causalitas diuinæ prædestinationis. Minor probatur, quia antecedenter ad congruitatem gratiæ & diuinam prædestinationem, noltri consensus supernaturales sunt determinatè futuri; nam ideo per scientiam cognoscuntur, quia sunt determinatè futuri: sed antecedenter ad hanc scientiam nulla gratia est congrua, nulla prædestination in Deo existens: ergo.

187. Tertiò, probant aduersarij suam sententiam ex falsis principijs, quæ nostra sententia supponit. Nam primò supponit cōuerisionem supernaturalem fieri posse sine speciali gratia, etiam in genere moris: quod dici non potest. Maior constat, nam in hac nostra sententia nulla admittitur gratia specialis, nisi præsupposita scientia media, & tamen per ipsam scientiam medium præuidetur, exempli causa, Petrus conuertendus sub conditione: igitur fieri posset con-

versio supernaturalis sine speciali gratia, si nimirum crearetur Petrus cum eo auxilio, cum quo per scientiam medium præuisus est sub conditione conuertendus.

188. Supponit secundò, quod nos ele-
cturi essemus Christum per fidem, etiam si Christus non elegisset nos, contra illud Ioan.
Ioan. 15.

15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Ante-
cedens probatur, nam scientia media est ne-
cessaria, vt Deus eligat nos ad fidem; sed
scientia media supponit nos credituros, si ta-
li vel tali tempore vocemur: ergo antequam
Christus eligat nos, nos supponimus elegisse
Christum.

189. Supponit tertio, Deum non con-
currere ad actus supernaturales liberos, vo-
luntate absoluta, sed conditionata, qua pa-
ratus est concurrere, si creatura ipsa concur-
rit: hoc autem dici non potest, alioqui talis
voluntas esset in Deo ab intrinseco ne-
cessaria; nec posset oppositam voluntatem
habere, quia implicat Deum non concur-
rere, si creatura ipsa concurrat. Nec dici po-
test, talis voluntas necessaria ex suppositio-
ne, quod creaturam ipsam producat: tum
quia adhuc, nulla producta creatura, talis
voluntas, qua Deus paratus est concurrere
cum creatura sub quavis conditione posita,
esset necessaria ex obiecto; siquidem impli-
cat, Deum non concurrere cum creatura, si
ipsa concurreret. Tum, quia, etiam produ-
cta creatura, Deus habet liberam voluntatem
non concurrendi cum illa. Confirmatur,
quia non aliter Deus concurreret cum Pe-
tro consentiente, quām cum Iuda dissen-
tiente; ex quo vterius sequitur, quod sicut
in Iuda non operatur, n̄i quādam sufficien-
tiā, qua posset, si vellet, liberè consentire, nō
autem cōensem ipsum; ita & in Petro. Prior
Sequela probatur, nā cetera clarent: Deus æ-
qualiter vtrique, quantum est ex se, per volu-
tatem conditionatam preparauit concursum,
quo concurreret, si illi vellent consentire: igi-
tur non aliter concurrebit, cum vno consenti-
te, quām cum altero dissentiente. Consegu-
entia probatur: nam vel Deus aliter concurreret
cum vno, quām cum alio antecedenter ad li-
berum cōensem vel concomitanter vel sub-
sequenter. Si primū, Deus non voluntate
conditionata, sed absoluta cōcurrerit cum vno,
qua non concurrebit cum alio. Si secundū, tale
discrimen non esset in ratione cause, nam
quæ se habent concomitanter, non se habent
vt causa & causatum, idem à fortiori sequi-
tur, si dicatur tertium.

190. Supponit quartò, voluntatem diuinam
non determinari à se ipsa, sed à creatura ad
concurrentem cum ipsa creatura: hoc autem
nequit dici: ergo. Sequela pater, quia volūtas
diuina expectat creatam, vt cum illa concur-
rat. Minor probatur, tū quia, si hoc esset, ne-
que de potentia absoluta, posset Deus suspe-
dere actualem concursum, nam ab actuali
determinatione creaturæ, sumitur actualis
determinatio Dei ad concurrentem: igi-
tur non pendet ex voluntate Dei, quod sub-
trahat

trahat suum concursum; sed ex voluntate creature, qua inchoante consensum, impossibile est, Deum non concurrere. Vnde prima radix determinationis diuina voluntatis esset ab ipsa determinatione voluntatis creatæ. Tū quia implicat, ut effectus causæ sit eidem causa conditio ad causandum requisita: sed determinatio voluntatis creatæ, est effectus diuinæ; igitur non potest illi esse conditio requisita ad concurrendum cum voluntate creatæ, cùm omnis conditio presupponi debeat ad suum effectum.

191. Supponit quintò, quod Deus salua arbitrij libertate saluare non posset, nisi quem præuiderer consensum, hoc autem dici nō potest; alioqui multi essent, quos Deus saluare non posset, etiam si vellet, contra August. in Enchiridio cap. 95. *Quis, inquit, ita decipiat, ut dicat Deum quem voluerit, quando, & ubi voluerit, non posse saluare?*

192. Supponit sexiò, quod prima radix, quod unus discernatur ab alio, sit ex nobis, contra Apostolum 1. ad Corinthios 1. *Qui gloriatur in Dominoglorietur.* Maior probatur. Nā scientia media supponit, quod quo auxilio v-nus non consentit, consentiat alter. Neque dicas, hanc primam radicem esse à Deo, qui sua libera voluntate mihi præparat auxilium, quo præuidit me consensum, non autem auxilium, quo præuidit me non consensum: tum quia saltem loquendo de modo concurrendi Dei, quem scientia media presupponit, si ille peneretur in esse dicendum esset, quod eo auxilio creature esset consensum, cum quo præuisa est per scientiam conditionatum consensum; atque adeò non in Deo, sed in se ipsa debet gloriari, quod etiam repugnat, quia repugnat, ut in actibus supernaturalibus ita creature operetur, ut in se ipsa & non in Domino possit gloriari. Tum quia si Deus mihi præparat auxilium cōgruum, ideo mihi præparat, ut consentiam: igitur talis voluntas est absoluta, & efficax, cùm sit ex intentione finis: sed talis voluntas est antecedens, & causa consensus, ergo non stat cum voluntate conditionata, quæ expectat liberam determinationem nostram, quam scientia media necessariò supponit.

193. Supponit septimiò, quod ex parte Dei nil amplius requiratur, ad hoc ut homo actu operetur, & ut possit bonum operari: hoc autem est falsum: ergo. Maior constat, alioqui antecedenter ad nostrum consensum sub conditione præuisum certò cognosceretur effectus futurus. Minor est contra Patres Concilij Mileuitani, afferentes, necessariam esse orationem, quæ tamen necessaria non esset, si nihil tribueretur vni, quod non tribuatur alteri. Neque dicas, necessariam esse orationem, ut Deus vocet ea vocatione, qua præuidit nos responsuros: tum quia h̄c loquimur de oratione, ut medio ex diuina prouidentia ordinato, ut ex ea possit pendere aliquando conuersio huius, vel illius creaturæ: qua Dei prouidentia posita non esset, neque sub conditione futura conuersio vnius, sine oratione alte-

rius. Tū quia, si in præscientia non esset dependentia nostri futuri consensus ab oratione, neque ea esset re ipsa in consecutione; nam eadem est dependentia à medio requisito in præscientia, & in executione, alia præscientia esset falsa.

194. Supponit Octauò, quod Deus promittit circa conversionem gentium, adimplere non posse ex facultate sue omnipotentiæ, sed ex præscientia nostri futuri consensus: & consequēter, ut Deus sua promissa adimpleat, non in Dei, sed in nostra esse potestate: hoc autem admitti non potest. Maior probatur, nam nisi Deus præuidisset, quibus auxilijs homines essent conuertendi, non potuissent ex tota sua omnipotentiæ, & virtute auxiliorum gratiæ, talem promissionem adimplere. Minor est Augultini de prædestinatione Sanctorum cap. 10.

195. Quartò probant ratione, hoc pacto. Nullus effectus transire potest à statu pure possibilis, ad statum futuri, etiam sub conditione, nisi per aliquam determinationem actu existentem in Deo: ergo nullus effectus cognosci potest, ut futurus, ante actuale decreto Dei. Consequētia patet, nam ante decreto, nullus effectus habet esse futurum; ergo nec cognoscibilitatem futuri. Antecedens probatur, quia diuina voluntas ex se indifferens est, ad fore, vel non fore; ergo manente diuina voluntate sub hac indifferentia, effectus non magis habet rationem futuri, quam non futuri.

196. Confirmatur primò, quia nullus effectus potest esse futurus, nisi virtute alicuius causæ, ergo maximè virtute causæ primæ, cuius omnis causa secunda est operativa, & sine qua nulla causa secunda operari potest: seclusa autem determinatione diuina voluntatis, nullus effectus potest esse futurus via causæ primæ, quia causa prima non operatur ad extra, nisi per determinationem sue voluntatis.

197. Confirmatur secundò. Aliter causa prima comparatur ad futurum conditionatum, quam ad purum possibile; igitur per maiorem aliquam determinationem: hæc autem alia esse non potest, quam decreto Dei, quo futurum formaliter differt à possibili, & quo voluntas ipsa diuina, ex indifferentie ad fore & non fore, sit formaliter determinata ad fore.

198. Confirmatur tertio. Quia non potest explicari, quid sit hoc esse, quod futurū conditionatum habet ante decreto Dei, ratione cuius possit fundare distinctam veritatem à possibili, & actu terminare distinctam scientiam in Deo. Nam cùm hoc nunquam sit extitum extra causas, non videtur explicabile, in quo illud cognosci possit, si non cognoscatur in ipso decreto Dei.

199. Ex hac doctrina aduersariorum duo inferuntur. Primum, Deum habere actualia decreta circa omnia futura conditionata: secundum, non dari in Deo scientiam, quæ sit media inter scientiam simplicis intelligentie, & visionis. Primum probant. Quia diuinus

intellectus debet esse determinatus circa omnia futura conditionata; magna enim esset imperfektio in Deo, si superclus maneret circa aliqua: nequit autem diuinus intellectus esse determinatus circa omnia, quin etiam voluntas diuina sit determinata circa omnia, quia Deus non cognoscit illa, nisi in determinacione suae voluntatis. Secundum facilè ex eorum principijs deducitur, quia cum hæc futura Deus cognoscat, post decretum absolutum ex parte actus conditionatum tantum ex parte obiecti; non poterit ea videre, nisi scientia visionis, quæ est eorum, quæ supponunt decreta in Deo.

Sap. 4.
Matth. 24.
Marci 13.

Augustin.

Matth. 11.

200. SECUNDÀ vero sententia nostra docet, futura conditionata à Deo cognosci ante ullum decretum suæ voluntatis actu possum. Probatur primò, tum ijs scripturæ testimonijs, quibus prædicuntur futura conditionata peccaminosa; nam hæc nequeunt præuideri in decreto prædefinituo, aut permisivo, ut infra: tum ijs scripturæ authoritatibus, quibus dicitur, Deus rapere iustos ex hac vita, ne malitia mutet intellectū eorum Sapient. 4. breuiare dies propter electos. Matth. 24. Marci 13. ex quibus sic argumentor. Ideo Deus rapit iustos, quia præuidet, quod si superiuieret peccarent; quia igitur vult, ne peccent, ante tempus eos rapit ex hac vita. Igitur peccata, in quæ eos præuidet sub conditione casuorum, non præuidet ex vi decreti, sed scientia antecedentis ad decretum. Consequientiam probo, quia si ea præuidaret ex vi decreti, cum hoc Deus liberè cōdat, potuisset illud non condere, & cōsequenter non oportuisset, iustos ante tempus rapere; nam rapere iustum ante tempus, ne peccet, indicat quod peccatum sit præsumum futurum ex sola voluntate creaturæ, atque adeo antecedenter ad decretum actu existens in Deo; non autem vi decreti dependentis ex libera voluntate Dei: natalis modus loquendi sacræ Scripturæ indicat, Deum hoc facere, quasi aliena, non propria voluntate compulsum; alioquin potius vellet, ante tempus iustum rapere cum iactura meritorum, quæ iustus diu viuens acquirere posset, & non potius, quod congruentius est, liberum decretum de permissione peccati non condere? lego Augustinum lib. de perseverantia cap. 9.

201. Tum ex prædictato loco Matth. 11. Si in Tyro &c. in quo loco Christus exprobrat incredulitatem Iudeorum, exemplo Tyriorum, qui cum iisdem signis & miraculis conuersti fuissent: sed hoc non potuit præuidere in aliquo decreto; nam si quod fuisset, certè fuisset de dando codem auxilio interno ad credendum, quod de facto dedit Iudeis: atqui ex vi talis decreti non potuisset Deus præuidere conuersationem, sed potius incredulitatem Tyriorum, sicut in eo de facto præuidit incredulitatem Iudeorum. Nec satisfaciunt aduersarij dicentes Deum habuisse decretum de dando uberiori auxilio Tyrijs, quam Iudeis, ex suppositione, quod apud eos facta essent signa: nam tunc facile potuissent Iudei

Christo exprobranti obijcere, defectum vberioris auxilij, quod accepturi fuissent Tyrii, præ quibus ipsi de incredulitate reprehenduntur.

202. Secundò probatur nostra sententia ex Augustino, tum primò ad Simplicianum q. 2. initio, vbi congruitatem vocationis explicat per ordinem ad temporis circumstantias. Sed interest, inquit, quibus articulis temporum gratia infundatur. Quod dixit in ordine ad cōfessum, quem gratia in anima causat; hoc autem supponit scientiam, qua independenter à decreto actu existente gratia praesulsa est, potius uno quam alio tempore operatura; hoc autem sic probo. Nam gratia congrua per aduersarios non videtur potius operatura uno tempore, quam alio, quia hoc habet ex natura sua independenter à quounque extrinseco. Vnde vt videatur congrua voluntati creatæ, non est obseruanda vna potius circumstantia temporis, quam alia; cum illa omni tempore data per aduersarios faciat infallibiliter face-rem tamen Augustinus clamet, multum interesse ad gratia congruitatem, quibus temporis articulis illa infundatur. Tum de bono Perseus. cap. 14. vbi inuestigans rationem, cur Tyri credidissent, si eadem signa, quæ Iudei viderunt, ipsi quoque vidissent, nullum affligrat decretum ex parte Dei, sed solùm conditionem ex parte eorum, qui credituri fuissent. Nam et si ad decretum Prædestinationis referat, quod non sint eis talia signa concessa; tamen quod ijs sint præ Iudeis credituri, non referat ad Decretum Dei, sed ad conditionem ipsorum, qui credituri fuissent: Ex quo, inquit, appetit habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentie, quo mouentur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel au- diant verba, vel signa conspiciant.

Augustin.

203. Tertiò ex reliquis Patribus, dum admirantes iudicis Dei, queunt, cur Deus Angelos, vel homines, quos præuidit peccatores, condidit? in qua questione scientia peccatorum præsupponitur, non subsequitur decretum Dei; alioquin non facerent vim in ipsa præscientia peccati, quam supponunt præcessisse decretum de creatione, sed potius in ipso decreto de permissione peccati consequente decretum creationis. Audi Bernardum Serm. 54. in Cantica ad finem: Subtrahitur, inquit, interdum gratia, non pro superbia, qua iam est, sed qua futura est, nisi subtrahatur. Cognoscit igitur Deus superbiam, quæ futura esset, si gratia daretur: at non cognoscit illam ex aliquo decreto in ipso existente, nam si quod esset, esset decretum de superbia, quam Deus permitteret, si daret gratiam: at hoc esse non potest, quia dum subtrahit gratiam, ne subrepatur superbia, non potest ex se, antecedenter ad voluntatem creatam, habere decretum permittendi superbiā, dum subtrahit gratiam, ne subrepatur superbia.

Bernardus.

204. Quartò argumentor ad hominem contra aduersarios; nam ipsi admittunt gratiam efficacem ex se talem, quæ infallibiliter inferit effectum: igitur potest Deus independenter à de-

à decreto in se existente, certò cognoscere consensum infallibiliter futurum, ex vi talis gratia, si daretur. Consequentiam probo, nam ad hoc sat est, cognoscere medium ex se infallibile, obiectiuē tantum coniunctum cum voluntate creata, neque hoc est tantum cognoscere consensum possibiliter futurum, sed etiam sub conditione futurum: nam sub alio statu cognoscitur consensus ex vi medij in se tantum cogniti, ac cogniti ut connexi cum aliqua voluntate sub conditione obiectiuē iantum praevisa, ex vi talis medij operatura. Neque ad hoc necessarium est decretum Dei actu existens, sicut nec est necessarium decretum Dei actu existens ad cognoscendam veritatem huius conditionalis, si Petrus curreret, moueretur: sufficit enim infallibilis illatio consequentis ex antecedente, sub obiectua tantum connexione cursus cum Petro; nam eodem modo infallibiliter infertur consensus ex gratia efficaci per aduersarios, sicut motus ex cursu Petri.

205. Quintò probatur nostra sententia ex absurdis, quæ ex opposita sententia sequuntur. Nam primò sequitur. Lædi libertatem creatam. Sequelam probo. Nam creata libertas in hoc essentialiter consistit, ut positis omnibus ad agendum requisitis, possit agere, & non agere. Sed posito decreto Dei sine prævia scientia effectus sub conditione futuri, non est in potestate creature, talem effetum agere, vel non agere, ergo. Maior est ipsa definitio libertatis. Minorem ostendo, quia decretum Dei, cùm sit infallibile, debet infallibiliter habere effectum, vnde habere debet medium, cum quo creatura sit infallibiliter consensura: hoc autem per aduersarios non est medium infallibile ex præscientia consensus præcogniti, sub conditione futuri; igitur erit infallibile ex se: implicat autem esse infallibile ex se, infallibilitate quā exigit decretū Dei, & non lædere libertatem creatam. Omnia patent, præter subsumptam Minorem, quam sic probo. Infallibilitas, quam exigit decretum Dei, est talis, ut contradictionem implicit oppositum: ergo etiam medium, quod assumitur ad tale decretum exequendum, debet esse tale, ut contradictionem implicit oppositum: hoc autem non coheret cu libertate creatam. Antecedens concedunt aduersarij. Consequentia elucet, non tantam infallibilitatem habere debet medium, quo exequendum est decretum, quantum habet decretum ipsum, quod in tali medio fundatur. Minorem explico, quia vel hoc medium est tale, quo posito voluntas creata posset oppositum, vel non posset: Si secundum, iam destruitur libertas; Si primum, Deus non posset ex vi talis medij esse certus de consensu sub conditione futuro, certitudine, qua implicit oppositum, quia adhuc eo posito, posset creata voluntas oppositum facere.

206. Sequitur secundò, Deum ex se prædefinire peccata contra Concilium Araficanum Can. 25. Sequela probatur, nā Deus non solùm in suo decreto certò cognoscit

actus nostros bonos, sed etiam malos, non potest autem certò cognoscere actus malos, nisi illos efficaciter prædefiniat. Respondent primò Deum non prædefinire formale, sed tantum materialē peccati. Sed contrā. Quia qui vult materiale peccati, indirecē & interpretatiuē vult etiam malitiam inseparabiliter cōnexam cum materiali peccati. Nec alio modo dicitur peccare creature, nisi quia vult talem actionem in individuo, cum qua inseparabiliter connexa est malitia peccati, esto direcē nolit malitiam ipsarū peccati.

207. Respondent secundò, Deum non prædefinire, sed tantum permittere peccatum, negando auxilium efficax ad bonum, in cuius negatione infallibiliter cognoscit oppositum malum, quia infallibile est creaturem deficere, nisi efficaciter ad bonum prædeterminetur. Sed contrā, tum quia negato auxilio efficaci, non negatur sufficiens, vi cuius posset creature vitare quodlibet peccatum, alioquin non saluaretur libertas in peccando: igitur in sola negatione auxilij efficacis non potest infallibiliter præuideri peccatum. Tum quia responsio non coheret cum suis principijs: supponit enim hæc Sententia nullum actum posse facere creaturem, nisi ad illum efficaciter à Deo prædeterminetur; in hoc enim aduersarij fundant, cur nequeant futura conditionata præuideri ante decretum, quia nimis ante decretum nulla præcedit efficax prædeterminatio Dei ad hunc, vel illum effectum: quo posito implicat videri peccatum in sola negatione auxilij efficacis. Nam vel est peccatum commissionis, vel omissionis; si commissionis, cùm hoc constat in actu positivo, ad quem per aduersarios est necessaria positiva prædeterminatio Dei, cognosci non potest in sola negatione auxilij efficacis: si omissionis, cùm hoc constat in priuatione actus debiti, cognosci non potest in sola negatione auxilij efficacis, quia hæc est à solo Deo, independenter à voluntate creatæ; atque adeo ut sic non potest habere rationem peccati, & consequenter neque in illa ut sic cognosci potest peccatum.

208. Sequitur tertio, non saluari auxilium sufficiens: nam vt hoc sit sufficiens, debet quantum est de se reddere subiectum proximè, & moraliter potens ad operandum, præhabendo in se, quidquid per se requiritur ad actum secundum, ita ut negatio actus secundi non proueniat ex defectu alicuius perfectionis, per se requisiæ ad illum; sed ex sola libertate creature, nolentis actu consentire, cum tamen posset, si veller, ex vi talis gratia. Cuius ratio est, quia libertas formaliter constitut in potentia proxima, & non tantum in remota agendi. Sequela probatur, nam gratia efficax in hac sententia physicè differt à sufficiente, defectu cuius physicè perfectionis, repugnat, gratiam sufficientem habere suum effectum.

209. Sextò probatur eadem sententia ex falsis principijs, quibus opposita sententia nittitur. Nam primò supponit dari actuale de-

cretum in Deo absque villa mutatione ad extrahoc autem implicat, ut infra in disp. de voluntate Dei ostendam.

210. Supponit secundò, dari in Deo efficax decretum de effectu, & simul efficax decretum de negatione causæ, sive conditionis, ex qua talis effectus pendet: At hoc est superuacaneum & inane: ergo. Maior constat, nam ponit in Deo efficax decretum de penitentia Tyriorum, & simul efficax decretum de negatione signorum, ex quibus tanquam ex prævia causa, vel conditione pendebat penitentia Tyriorum. Minorem probo, nam quando effectus, & causa pendent ab eodem agente, ut erat penitentia Tyriorum, & manifestatio signorum, utraque enim pendebat à Deo prædestinante, frustra tunc agens habet efficacem voluntatem de uno, si habet efficacem voluntatem de alio: ad quid enim efficax decretum de penitentia, si efficaciter nobilat dare signa, ex quibus tanquam ex causa vel conditione pendebat penitentia Tyriorum? ad minimum enim tale decretum est otiosum & inane. Quin vterius sequitur, per huiusmodi decreta aperte sibi Deum contradicere. Nam per unum vellet efficaciter effectum, cùm ad illum offerat efficax auxilium: per aliud nollet efficaciter effectum, cùm efficaciter neget conditions ad effectum necessariò requiras. Dices. Deseruire ad cognoscenda futura conditionata. Sed contrà: quia non est cum eiusmodi imperfectionibus hec scientia in Deo ponenda; sicut nec ea ponitur cum imperfectione incertitudinis, & fallibilitatis.

211. Septimò probatur nostra sententia ratione. Deus certò cognoscit sub conditione, quid re ipsa futurum esset purificata conditione: sed purificata conditione necessariò futurum esset aliquid determinatè: ergo Deus cognoscit aliquid sub conditione determinatè. Minor patet, nam purificata conditione vel esset consensus, vel dissensus determinatè: Maior probatur, nam Deus infinito suo lumine penetrat totum id, quod esset, licet nunquam futurum sit, quia ut rem cognoscat, non prærequisit, ut illa existat, sed tantum ut habeat aliquam determinationem; sed posito, quod creatura re ipsa se determinaret ad consensum, si conditio poneatur, talis consensus habet aliquam determinationem, quia non habebat antea, nam habet determinationem ex suppositione, quam antea non habebat, atque adeo habet aliquam cognoscibilitatem, quæ ad talem determinationem consequitur, quam antea non habebat.

212. Confirmatur i. nam sicut Deus cognoscit futurum, antequam in se ipso existat: ita cognoscere potest futurum sub conditione, antequam purificetur conditio, quia purificatio conditionis, supponit id, quod erat futurum sub conditione: ergo illud poterat cognosci ante purificatam conditionem. Neque hoc est cognoscere futurum in causa, fed in se ipso, non quidem absolute, sed sub conditione, quia cognoscitur effectus ipse, ad

quem causa re ipsa se determinaret, si poneatur conditio. Neque ad hoc requiritur decretum Dei actu existens, sed sufficit decretum conditionatum tam ex parte actus, quam ex parte obiecti: nam ut cognoscatur effectus sub conditione futurus, sufficit cognoscere id, quod causa ipsa faceret, si hic & nunc, cum his vel illis auxilijs & circumstantijs applicetur ad operandum: ad hoc autem non est necessarium decretum actu existens, sed tantum sub conditione præsum.

213. Confirmatur 2. quia non minus liber consensus creature pendent ex voluntate creature, quam ex auxilio Dei: sed ad cognoscendum liberum consensum ex vi voluntatis creatæ sub conditione futurum, sufficit tantum mente concipere voluntatem creatam, cum tali auxilio, hic & nunc sub conditione ad operandum applicatam: ergo ad cognoscendum eundem ex vi auxilij diuini, sufficit mente concipere tale auxilium sub conditione oblatum creature. Consequentia cōstat à paritate rationis. Minorem evidenter deduco ex doctrina aduersariorum: nam potest Deus habere decretum de concurrendo ad actu penitentiae cum Petro ex suppositione, quod illum crearet, & tamen non habere decretum illum creandi. Tunc autem cognoscet Deus penitentiam Petri sub conditione futuram, ex vi ipsius voluntatis Petri, obiectuè tantum sub conditione cognita ut operatur ex vi talis auxilij prædestinanti, absque illo decreto actu existente, sed tantum sub conditione præviso de voluntate Petri, cùm Deus nullum supponatur habere actuale decretum de creatione voluntatis Petri. Idem Deus habet decretum de concurrendo concursu concomitante, cum voluntate mea ad cōtritionem, ex suppositione, quod mihi daret gratiam præuenientem congruam: at non minus contritio pendent ex gratia præueniente, quam ex concomitante: sed potest illam sub conditione futuram cognoscere, sine actuali decreto, quoad gratiam præuenientem; igitur candem cognoscere poterit sine actuali decreto quoad gratiam concomitantem.

214. Ratio verò à priori est, quia cùm effectus non debeat præuideri, ut absolute futurus, sed tantum sub conditione futurus, non requirit causas, vel conditions, à quibus pendet, actu positas, sed tantum sub conditione ponendas: nam ea ratione effectus requirit causas, vel conditions, qua ratione est ipse futurus, non est autem futurus absolutè, sed sub conditione; igitur non requirit causas, vel conditions actu positas, sed tantum sub conditione ponendas; atque adeo poterit ante illum decretum actu in Deo positum præuideri, non quidem absolute, sed sub conditione duntaxat futurus: sub qua conditione, sicut habet determinatam entitatem, ita & determinatam veritatem, atque cognoscibilitatem.

Corollaria Doctrinæ.

215. Ex dictis deducitur primò, quo pāto hęc scientia iure appellanda sit media inter scientiam simplicis intelligentiæ & scientiam visionis, naturalem, & liberam; nam scientia simplicis intelligentiæ est circa possibilia, estque necessaria tam ex parte subiecti, quām ex parte obiecti, vnde scientia naturalis dicitur. Scientia verò visionis est circa existentia, estque libera tam ex parte subiecti, quām ex parte obiecti, quia sicut potuerunt creature simpliciter non existere, ita potuit Deus talēm scientiam non habere. Scientia verò conditionalium est media inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, quia nec est circa purè possibilia, nec circa absolute futura, sed circa futura sub cōditione: nec est purè naturalis, nec purè libera, sed mixta, seu media inter utramque; nempe naturalis ex parte subiecti, quia non potuit Deus ea carere, cūm non pendeat ex aliquo decreto libero, sed antecedat omne decretum liberum: libera verò obiectiuē, quia sicut Deus habet scientiam conditionatam de pœnitentia Tyriorum, ita habere potuit scientiā conditionatam de impenitentia eorumdem, si Tyrij, vti p̄quisi sunt sub conditione pœnitentiam acturi, p̄quisi fuissent sub conditione pœnitentiam non acturi, quippe qui potuerunt cum eodem auxilio interno, & externo, cum quo de facto p̄quisi sunt ex vi propriæ libertatis pœnitentiam acturi, p̄uideri pœnitentiam non acturi. Quare dici potest scientia conditionata necessaria ex parte obiecti disiunctim; quoniam ex duobus obiectis, alterutrum indeterminate necessariò repræsentare debet, exempli gratia, assensum vel dissensum sub conditione futurum: libera verò disiunctiuē, quia liberè repræsentat hoc vel illud obiectum determinat, exēpli causa, consensum vel dissensum sub conditione determinatè futurum.

216. Deducitur secundò, qua ratione hęc scientia deseruiat Deo ad saluandam cū infallibilitate sui decreti libertatem nostræ voluntatis; quia cūm per hanc scientiam Deus ante omne suum liberum decretum certò cognoscat, quid unaquaque creatura cum hoc vel illo auxilio sub quavis occasione constituta liberè operatura sit, decernendo deinde medium, cum quo certo p̄uidit, creaturam liberè consenserat, optimè saluat & infallibilitatem sui decreti, & libertatem nostræ voluntatis. Saluat infallibilitatem sui decreti: quia ex suppositione, quod creatura sit cum tali auxilio liberè sub conditione consensu, repugnat fore oppositum, nam hoc inuoluit necessitatem ex suppositione. Saluat nostram libertatem: nam hęc intrinsecè includitur in ipsa suppositione sub conditione p̄uisa, quia cūm sit suppositio consequens liberum usum nostrę voluntatis, non deſtruit, sed conseruat, & supponit libertatem.

217. Deducitur tertio, nullum effectum creatum p̄uideri posse sub conditione futurum, nisi dependenter ab aliquo decreto Dei, obiectiuē saltem existente in mente diuina, atque adeo nullum effectum creatum p̄uideri posse ante omne decretum Dei. Fundamentum, quia omnis effectus creatus, essentialiter pendet à voluntate increata; igitur p̄uideri nequit ante omne decretum, Dei, saltem obiectiuē existens in mente diuina. Dices. Scientia conditionata præcedit omnem actum diuinæ voluntatis: igitur obiectum ipsius præcedit omne decretum Dei. Respond, distinguendo Antecedens: scientia conditionata præcedit omnem actum diuinæ voluntatis absolutum, & quoad existentiam positum, concedo; conditionatum, & sub hypothesi obiectiuē existētem, nego: prius enim supponitur actus diuinæ voluntatis obiectuē, & sub hypothesi offerens creature, quae necessaria sunt ad consensum, quām p̄uidetur ipse consensus sub cōditione futurus.

Ad primum caput argumentorum ex Augustino.

218. Pro solutione notandum, Augustinus his locis disputare contra Massilienses, qui non solum contendebant, Deum homines vel ad gloriam eligere, vel ad pœnam destinare, ex meritis, vel demeritis sub conditione p̄uisis, sed etiam merita ipsa fundari in sola voluntate humana, quibus homo dignum se p̄abat gratiæ, & p̄edefinitiōnē diuinæ, vt constat lib. de bono perseu. à capite vndecimo: contra quos docet Augustinus, electionem ad gloriam non subniti scientiæ meritorum sub conditione p̄uisorum, sed potius scientiam meritorum subniti electioni, siue absolutè & actuali, respectu eorum qui de facto saluantur, siue purè conditionali, respectu eorum, qui p̄quisi fuerunt sub conditione pœnitentiam acturi: siquidem nulla p̄uideri possunt merita, neque sub conditione futura, nisi dependenter ab electione gratuita, vel absolutè, vel sub conditione gratiam offert, nam merita, & gratuita electio sibi mutuo correspondent: ita vt meritis absolutis respondeat electio absoluta, meritis verò conditionatis, electio conditionata: atque ita intelliguntur verba illa Augustini. Prædestinatione Deus ea p̄asciuit, que fuerat ipse facturus, hoc est, que sub conditione p̄asciuit, non p̄asciuit futura ex sola voluntate hominum, sed dependenter à sua-met electione, & decreto purè conditionato, quia quæ sub conditione p̄asciuit, erant ea ipsa, que fuisse ipse facturus, sed quæ Deus est ipse facturus, pendent ab electione ipsius, siue actu posita, tunc sub conditione ponenda: atque hęc ipsa gratuita electio, ab Augustino dicitur latens consilium, sine cuius p̄judicio à se dictum fuit, Christum p̄uidisse, qui essent in ipsum credituri non excludingendo.

dendo ab hac prævisione suam gratuitam ele-
ctionem, quæ necessariò includitur in ipso
objeto sub conditione præuiso, ut causa ip-
sius. Vnde cur unus credit, alter non credit,
non reducitur ad humanum veile, vel nolle,
ut aduersarius inferebat, sed ad ipsam elec-
tionem Dei absolutam, vel conditionatam, tan-
quam ad primam radicem. Ex his patet ad
primum, secundum, & tertium testimonium
Augustini. Ad quartum dico, gratiam efficac-
em non pendere à consensu præuiso, ut à ra-
tione dante efficaciam, sed ut à termino essen-
tialiter connotato.

Ad secundum caput ex absurdis.

219. **A**d primum nego Sequelam; quin
maxime confert hęc scientia ad
perfectionem prouidentiam, quam Deus habet
de creaturis rationalibus, ut eas possit ad salu-
tem dirigere modo libero, & consentaneo ip-
sorum naturę. Ad probationem vero, distin-
guendum est de auxilio, ante, vel postquam
præuisum est effectum habiturum; concedo,
enim quod antequam illud præuisum sit per
scientiam conditionatam effectum habitu-
rum, non habeat rationem doni specialis, nā
hoc habet, quatenus præuisum est efficax:
cum igitur hoc non habeat ex sola intrinseca
sua natura, sed ex connotatione liberi consen-
sus creaturæ, tunc, & non ante habebit ratio-
nem doni specialis: sicut centum data Petro,
antequam sint præuisa illum à morte libera-
tura, non habent rationem doni specialis, ha-
bent autem postquam præuisa sunt illum à
morte liberatura. Quare non est eadem ratio
de effectu sub conditione, & absolutè futu-
ro; quoniam ad illum non est opus auxilio,
& prouidentia speciali, quia cum hęc sit pra-
ctica ratio agendorum, non est nisi circa ab-
solutè futura, quæ supponunt prævisionem
certorum mediorum ad finem conducen-
tium. Vnde ad Minorem, concedo, quod id,
quod sufficit, ut sit futurum sub conditione,
sufficit etiam ut sit futurum absolutè, si con-
ditio ponatur, quoad rationem physicam,
non autem quoad rationem moralem: nam
ad effectum absolutè futurum, præcedit vo-
luntas Dei de dando medio cum certa prævi-
sione consensus futuri, quæ tamen non præ-
cedit effectum sub conditione futurum, &
ideo ad illum præcedit specialis prouidentia,
non autem ad hunc. Esto igitur sit eadem
physica causa consensus sub conditione, &
absolutè futuri, non est tamen eadem mora-
lis, nam moralis causa effectus absolutè futu-
ri, est specialis voluntas Dei dandi auxilium
cum certa intentione, & prævisione effectus,
quæ non est respectu effectus conditionate
futuri.

220. Ad Confirmationem distinguendu-
m est Antecedens de salute absolutè, &
conditionatè futura, & de prædestinatione,
ut dicit certam ordinationem mediorum ad
finem consequendum, & ut dicit solam vo-

luntatem conditionatam: hoc posito, conce-
do, quod salus absolutè futura per se pendeat
à prædestinatione primo modo accepta; nego
autem, quod eadem sub conditione tantum
futura pendeat à prædestinatione primo mo-
do, sed tantum secundo modo sumpta. Ad
probationem vero nego, eandem causam re-
quiri ad salutem absolutè, & sub conditione
futuram: nam ad primam, cū sit effectus
per se intentus, requiritur certa præuisio me-
diorum, quæ non requiritur ad secundam, cū
non sit effectus per se intentus, sed tantum
præuisus.

221. Ad secundum nego Sequelam: & ad
primam probationem nego Antecedens: quia
cū consensus non sit præuisus sub condi-
tione futurus viribus naturæ, sed gratia, nulla
infertur vis creaturæ, si gratia ad talēm con-
sensum requisita negetur. Ad secundam ve-
ro probationem distinguo primam partem:
non potest Deus ex vi eiusdem auxiliij, quo te
præuidit non crediturum, te ad fidem eligere,
concede; potest tamen vel ex vi aliorum auxi-
liorum, quibus te præuidit consensurum,
vel ex vi eiusdem sub alijs circumstantijs, &
occasiōibus oblati; sicut dicere tenentur ad-
uersarij, quod Deus non possit hominem ad
fidem eligere per solum auxilium sufficiens.
Nego vero secundam partem probationis:
nec aliquid contra nos citato loco docet Au-
gustinus, solum enim cap. 19. contra Pelagios
deducit, nos elegisse Christum, non au-
tem electos suisse à Christo, si Deus ex fide
viribus naturæ elicta nos elegisset.

Augustin.

222. Ad tertium concessa maiore, ne-
ganda est Minor: ad cuius probationem di-
stinguo Maiores: est necessaria gratia con-
grua, ut congrua ad consensum absolutè futu-
rum, concedo; ad consensum sub conditio-
ne futurum, nego: ratio discriminis est: quia
cum gratia non sit congrua ex intrinseca na-
tura sua, hoc enim repugnat libertati creaturæ,
sed ex connotatione liberi consensus, non po-
test supponi infallibiliter congrua ante con-
sensum sub conditione futurum. Repugnat
igitur, ut præcedat gratia infallibiliter cōgrua
effectum sub conditione futurum, quia ad il-
lum nondum supponitur liber consensus
creaturæ, non autem ad effectum absolutè
futurum; quoniam ad hunc præsupponitur
consensus sub conditione futurus, connota-
tione cuius gratia fit formaliter, & infallibili-
ter congrua, saltem inchoatiue. Ad probatio-
nem vero maioris dico, eandem esse causam
effectus absolutè, & sub conditione futuri
quoad vires intrinsecas, non autem quoad in-
fallibilitatem, & connotationem extrinsecam;
eadem quippe gratia, que est causa consensus
sub conditione futuri quoad vires intrinsecas,
est causa consensus absolutè futuri, ut ta-
men præcedit consensus sub conditione fu-
turum, non est formaliter, & infallibiliter effi-
cax, non defectu virtutis intrinsecæ, sed con-
notationis extrinsecæ; ut vero præcedit con-
sensum absolutè futurum, est formaliter, &
infallibiliter efficax, non ratione nouæ virtu-
tis

tis intrinsecè, sed nouè connotationis extrinsecè, quam ante suppositionem consensus conditionati non includebat. Augustinus ibi citatus loquitur de gratia efficaci in ordine ad effectum absolutè futurum.

223. Ad quartum, nego Sequelam: ad probationem nego assumptum. Etenim prius quām vocatio sortiatur habitudinem ad consensum sub conditione futuri, per quam habitudinem inchoat suam congruitatem, est possibilis. Nam prius quām cum illo sub conditione coniungatur, potuit coniungi; ergo fuit congrua prius ut possibilis, quām vt futura sub conditione. Nego tamen in illa congrua tantūm ut possibili cognosci posse infallibiliter consensum liberum. Ratio est, quia hæc possibilitas cōgruitatis non ponit in vocatione infallibilem habitudinem ad consensum, sed tantūm possibilitatem ad illam: consensus autem non potest infallibiliter cognosci in sola possibilitate ad habitudinem, sed in ipsa habitudine ad effectum formaliter.

224. Ad quintum, nego Sequelam: ad cuius probationem distinguo antecedens: cōcurrit Deus ad voluntatem indeterminatā ad vtrumque confusè, & indistinctè, nego; clarè, & distinctè, concedo. Etenim licet Deus antecedenter non determinet concursum ad vnum, quia hoc esset tollere libertatem quoad specificationem: ad vtrumque tamen suum concursum offert distinctè. Neque ad hoc est necesse, ut præsupponatur altera tantum pars determinatè futura, nam hæc cognoscitur post liberam determinationem creaturæ; sed sufficit, ut præsupponatur vtraque pars possibilis, ad quam Deus offert suum concursum, distinctè cognoscendo vtrumque scientiæ simplicis intelligentiæ. Neque idem modus est concurrendi ex parte Dei ad effectum conditionatum, & absolutum; quoniam ad absolutum concurrerit cum prævisione, & intentione effectus determinatè, quia concurredit, vt actu sequatur effectus; ad conditionatum verò non concurredit, vt effectus actu sequatur, sed tantum vt præuideatur: vnde ad hunc nulla præedit voluntas in Deo per modum intentionis, cum talis effectus non ordinetur ad executionem, sed tantum ad cognitionem.

225. Ad sextum nego, hanc esse doctrinam re, sed vocabulo tantum nouam, quam ex Augustino & Sacra Scriptura evidenter deduximus. Ex quo patet ad priorem probationem: nam ea re ipsa vñ sunt Patres & Concilia. Ad posteriorem vero probationem nego Minorem: & ad eius probationem, nego supernaturales nostros consensus esse sub conditione determinatè futuros, antecedenter ad gratiam congruam: & ad eius probationē, nego, antecedenter ad scientiam conditionatam nullam gratiā esse congruam, saltem inchoatiuè & incompletè, per habitudinem ad effectum sub conditione determinatè futurum: in cuius rei explica-

tione distingueda sunt hæc signa rationis. Primum quo sub conditione præuidetur voluntas creata in actu primo sufficienter constituta, cum omnibus prærequisitis ad consensum supernaturalem eliciendum. Secundum in quo eadem voluntas sub conditione liberè se determinat cum auxilio gratiæ ad consensum potius, quam ad diffensem. Tertium, in quo fit quædam suppositione talis consensus sub conditione futuri, per quam suppositionem consensus ipse sub conditione futurus, fit determinatè futurus, ac proinde obiectum infallibilis scientiæ diuinæ: scientia enim, cum sit pura contemplatio sui obiecti, supponere debet illud completem constitutum: Igitur scientia infallibilis, qualis est diuina, supponere debet obiectum infallibile: Igitur ante scientiam conditionatam, supponitur consensus sub conditione determinatè futurus, quia consensus sub conditione determinatè futurus includit habitudinem gratiæ ad ipsum consensum infallibiliter futurum: in qua habitudine gratia inchoat suam congruitatem: ac proinde falsum est, quod nostri consensus sint sub conditione determinatè futuri, antecedenter ad gratiam congruam, nam ipsa determinata futurito includit infallibilem habitudinem causæ ad talē effectum determinatè futurum. Quamvis si nostri consensus non considerentur ut determinatè futuri, sed tantum ut futuri, ut sic non procedunt à gratia ut formaliter congrua, quia hanc denominationem accipit gratia ex habitudine ad effectum sub conditione futurum, vnde prius supponere debet consensum futurum, quam denominari congrua, per habitudinem ad illum, sed dicuntur procedere à gratia materialiter tantum congrua.

226. Distinguendum etiam est de prædestinatione obiectiuia, & subiectiuia: sunt nostri consensus supernaturales determinatè futuri, antecedenter ad prædestinationem Dei obiectiuam, & nego: quia illa præquiritur ut causa ad omnem effectum supernaturalem: sunt determinatè futuri antecedenter ad prædestinationem Dei subiectiuam, & concedo, Ad minorem autem negandum est, quod antecedenter ad scientiam medium gratia non sit congrua infallibiliter obiectiu, ex ipsam præpositione consensus sub conditione futuri, quia, vt dictum est, obiectum præcedit scientiam medium, hæc enim non facit, sed supponit suum obiectum, factum iam congruum ex habitudine ad effectum sub conditione futurum.

Ad tertium caput ex falso suppositis.

227. Ad primum, nego Maiorem; ad cuius probationem nego consequiam. Etenim hoc ipso, quod Petrus crearetur cum auxilio, cum quo præuisus est sub conditione conuertendus, crearetur cum gratia speciali, quia crearetur cum gratia, quæ facta est specialis per ipsam connotationem consensu futuri: sicut si darentur Petro centum, quibus præuisus est à morte liberandus, hoc ipso esset illi gratia specialis, esto illa centum ante tam præuisionem non haberent rationem doni specialis, sed communis. Nam sicut donum habet rationem doni potissimum ex affectu, quo datur, & ex fine & effectu, ad quem datur; ita induit rationem specialis doni ex peculiari affectu, quo datur, & ex speciali fine & effectu, ad quem datur.

228. Ad secundum nego Maiorem: ad cuius probationem distingo Minorem; supponit nos credituros viribus naturæ, nego; viribus, gratia concedo: hoc autem non est, nos electuros Christum; nam eligere nos Christum, est in ipsum credere absque ipsius gratia, ut docuit Augustinus de Prædest. Sanctorum capite 19, at nos, etiam sub conditione, supponimus creditur, cum gratia & ex gratia Christi sub conditione nobis oblata.

Augustin.

229. Ad tertium nego Minorem: ad cuius probationem dico, tam voluntatem esse in Deo necessariam, non quidem subiectiuè, quia cùm sit libera potest subiectiuè in Deo non esse; sed obiectiuè, quia non potest Deus non habere scientiam conditionatam, ad cuius obiecti veritatem prærequititur voluntas Dei, sub conditione concurrens ad ipsum obiectum scibile. Vnde retorquo argumentum: nam aduersarij non solum ponunt tam voluntatem in Deo necessariam obiectiuè, sed etiam subiectiuè, eò quod potest illam necessariam, ut Deus cognoscere possit futura conditionalia. Ad confirmationem distingo Antecedens: non aliter Deus concurrit cum Petro, quam cum Iuda decreto conditionato antecedente scientiam medium, concedo; decreto absoluto subsequente scientiam medium, nego: nam decreto absoluto cum Petro concurrit auxilio congruo, quo non concurrit cum Iuda. Vnde neganda est Sequela: nam in Petro operatur ipsum consensum per gratiam congruam, quem non operatur in Iuda per gratiam sufficientem. Ad probationem consequientiæ dico, Deum ad effectus supernaturales absolutè futuros concurrere decreto efficaci antecedente, quia cùm tale decretum supponat scientiam consensus sub conditione futu-

ri, nullam infert voluntati creatæ necessitatē.

230. Ad quartum, distinguenda est maior de determinatione diuinæ voluntatis, vel ad offerendum suum concursum, quo pacto determinatur à se ipsa; nam à se ipsa liberè applicatur antecedenter ad offerendum suum concursum creaturæ; vel ad concurrentem actu concurso concomitante; quo modo non repugnat, voluntatem diuinam determinari à creato, nam hoc ipsum est à Deo volitum, & aliunde est necessarium ad saluandum liberum usum creaturæ, & permissionem peccati in Deo. Vnde ad primam probationem Minoris, respondeo, posito priori decreto de concurrente cum creatura ad omnem eius actum, non esse amplius in potestate Dei cohibere concursum, quia hic includitur in priore decreto, quo posito Deus non potest ratione suæ immutabilitatis non exequi, quod ipse decrevit. Quare prima radix determinationis diuinæ voluntatis ad operandum cum creatura simpliciter est ab ipsa voluntate diuina; ad operandum vero hunc potius actum in specie, quam alium, est ab ipsa voluntate creata, quæ diuinam indifferenter suum concursum offerentem determinat ad unam potius actionem, quam ad aliam. Ad secundam nego, determinationem voluntatis creatæ esse Deo conditionem requisitam ad concurrentem antecedenter, quo pacto repugnat, sed solum concomitantem, ex eo quod Deus non decrevit concurrere, nisi ipsa voluerit concurre.

231. Ad quintum concedo, Deum, salua creati arbitrij libertate, saluare non posse, nisi quem viderit liberè consensum: nego tamen, Deum aliquem præuidisse cum nullo medio ex infinitis, quæ Deus potest producere, liberè consensum; atque adeò simpliciter negandum est, cile aliquem, quem Deus saluare non possit.

232. Ad sextum nego Maiorem: tum quia quoad discretionem viuis ab alio absolute futuram, prima radix est voluntas Dei preparantis auxilium congruum; quoad discretionem vero conditionatam, non est libarum arbitrium solum, sed ipsum simul cum auxilio gratiæ, tum præuenientis, & alientis, tum comitantis & adiuuantis. Ad primam replicam, hoc ipso quod Deus crearet hominem cum auxilio, cum quo præuisus est consensurus, prima radix futuræ discretionis est Deus; nam illa gratia, cum qua præuisus est consensurus, non est illi debita, cum sit extra ordinem naturæ. Ad secundam, magnum est dulcimen inter voluntatem absolutam preparantem auxilium congruum post scientiam medium in ordine ad consensum futurum, & conditionatam antecedentem scientiam medium, nam prior potest esse efficax, & absoluta antecedenter ad consensum absolutè futuram, propter consensum præuisum sub conditione futurum:

Postea-

Posterior verò cùm unodum supponat modum congruum per infallibilem habitudinem ad consensum liberum, non potest esse absoluta, ne se exponat periculo frustandi; sed conditionata, si nimis creata consenserit.

233. Ad septimum distinguenda est Maior de eo, quod requiritur ad actum per modum principij, & de eo quod requiritur per modum concursus; nam ad actu operari, requiritur actualis concursus, qui non requiritur ad posse operari: vera autem est de eo, quod requiritur per modum principij, quia hoc non debet esse physicè diuersum in eo, qui consentit, & in eo, qui dissentit: alioqui non saluaretur in dissidente potentia sufficiens ad consentiendum. Quare neganda est Minor: nam semper oratio est necessaria ad imperrandam gratiam: tum quia haec est indebita naturæ, & Deus plerumque statuit, illam dare dependenter ab oratione: tum quia est necessaria oratio ad imperrandam gratiam congruam. Et ad primam replicam, nego orationem esse medium, ex diuina prouidentia ordinatum ad imperrandam conuersiōnem sub conditione futuram, quoniam diuina prouidentia nō se extendit ad ea, que non presupponuntur cognita; ante scientiam autem conditionatam nondum presupponuntur cognita media cōgrua ad effectus futuros sub conditione. Ad secundum verò nego allumption: & ad probationem dico, id esse verum de requisito per se ut causa ad effectum: oratio vero unius non est medium per se requisitum, ut causa ad consensum alterius sed solū ex ordinatione diuina, quam Deus habere potest post, & non ante scientiam medium.

234. Ad octauum, distinguenda maiorem: non potest, quæ Deus promisit, adimplere ex sola facultate suæ omnipotentiae absque præscientia nostri liberi consensus, concedo: nam posito, quod velit adimplere illa, salua libertate creati arbitrij, necessaria est præscientia nostri liberi consensus; non potest adimplere nisi ex sola præscientia nostri consensus, nego: cùm non sola præscientia sit causa, sed etiam voluntas, & potentia ipsa exequens. Neque hinc sequitur in nostra tantum potestate esse, ut ea Deus adimpleat, licet non sine nostra libertate, quæ solū requiritur ut obiectua cōditio, sine qua Deus, quæ promisit, libere ex parte nostra adimplere non posset, in quo sensu loquitur præcitatius Augustinus.

Ad Rationes.

235. Ad rationem, concedo antecedens de transitu puri possibilis ad futurum absolutum, non autem ad futurum conditionatum: nam prior transitus est obiectius, ponens obiectuam mutationem in re, quæ ex possibili transit in futuram sub conditione: quæ mutatio fieri potest per solū obiectuū transitum sub conditione tantum ponendū.

nequit inde decreto actu existente in Deo: posterior verò est tantum obiectius, ponens solam obiectuam mutationem in re, quæ ex possibili transit in futuram sub conditione: quæ mutatio fieri potest per solū obiectuū transitum sub conditione tantum ponendū. nam talem transitum supponit effectus in causis, qualem habet ipse in se; transiunt autem causæ à statu possibilis ad statum futuri sub conditione quando non solū concipiuntur potentes efficere, sed etiam ut de facto effecturæ sub conditione. Ad probationem prioris consequiæ respondeo, futura conditionata esse extra statu possibilem obiectuē, non autem subiectuē, & ideo non requirunt, nisi variationem causarum obiectuē. Ad probationem antecedentis distinguo consequens: manente diuinā voluntate indifferentie subiectuē, & obiectuē & concedo: manente indifferentie subiectuē, determinata verò obiectuē & nego.

236. Ad primam confirmationem, distinguenda est Minor de determinatione diuinæ voluntatis, obiectua, vel subiectua. Ad secundam dico comparari diuinam voluntatem ad futurum conditionatum, per determinationem obiectuam, per quam non comparatur ad futurum possibile. Ad tertiam respondeo, esse conditionatum, possum esse in cohærentia consequentis cum antecedente, aut ex vi formalis illationis, ut in necessarijs; aut ex suppositione causæ liberæ ponentis consequens ad positionem antecedentis, ut in contingentibus; hoc autem diuersum quid est in conditionatis contingentibus ab esse possibili, quia possibile non dicit vnam partem determinatæ, sed utramque indifferenter. Vnde futurum conditionatum eo modo, quo supponit determinatum esse sub conditione, habet determinatam veritatem atque cognoscibilitatem.

SECTIO XIII.

An Deus ante suum decretum certò cognoscat futura conditionalia disparata?

237. Sunt futura conditionalia disparata, quorum conditiones nullo pacto sunt causa veritatis, & existentiæ consequentis in propositione conditionali importati, sed habent se ad illud mere concordanter, ut in hac propositione: *Si Petrus est niger, Paulus currat; nigredo Petri nullo pacto conduceat ad cursum Pauli.* De his controuertitur, an Deus ea certò cognoscat ante decretum actuale, quo tales actiones actu ordinet ad veritatem & existentiæ consequentis.

238. PRIMA sententia affirmat. Fundamentum est, quia quidquid potest dependere à decreto Dei actu existente, prius ratione dependere potest à decreto Dei sub conditione futuro: sed huiusmodi conditionalia possunt dependere à decreto Dei actu existente: ergo & à decreto Dei sub conditione futuro: igitur cognosci possunt ante decretum Dei actu existens. Ultima consequentia constat, quia omne futurum conditionatum sumit determinatam veritatem per ordinem ad decretum Dei conditionatum: ergo si hæc dependere possunt à decreto Dei conditionato, possunt per ordinem ad tale decretum accipere determinatam veritatem.

Vasquez.
Arrubal.

239. SECUNDA sententia negat: est Vasquez. i. p. disp. 67. num. 26. Arrubalis disp. 45. cap. 4. Fundamentum est; quia conditionalia, quæ constant ex rebus disparatis, nullam important connexionem antecedentis cum existentia & veritate consequentis: sed veritas horum conditionalium consistit in huiusmodi connexione; ergo. Maior constat. Minor probatur, nam veritas propositionis conditionalis consistit in formalis illatione consequentis ab antecedente, quæ exprimitur per particulam, Si, quæ propterea non solum dicitur proppositio, sed etiam consequentia & illatio, quia in illatione formaliter consistit ipsius veritas; vt, si homo currit, mouetur. Quia igitur conditions disparata nullam ex natura sua important connexionem cum veritate consequentis, non possunt ante decretum Dei, actu illas ordinantis ad veritatem & existentiam consequentis, esse determinatæ veræ.

Suarez.
Albertini.

240. Pro explicatione nota, in propositione conditionali duo posse considerari, & veritatem extremorum, quæ ad formalem veritatem conditionalis se habent materialiter, cum possit veritas propositionis conditionalis saluari in materia impossibili; & formalem illationem consequentis ab antecedente, quæ importatur per particulam, Si, quæ æquivaleret particula, Ergo. Vnde conditionalia disparata, in quibus non est necessaria connexio, in ijs non affirmatur illatio consequentis ab antecedente, sed tantum cognoscitur per modum Categoricæ propositionis, quæ significatur per verbum aliquod principale, vt, si Petrus crearetur, conuertetur: id, quod in hac propositione significatur, est conuersio Petri sub tali hypothesi futura. Vnde particula, Si, non significat in hac propositione illationem, sed effectum sub tali hypothesi futurum. Hoc adnotato,

241. DICO 1. Conditionalia disparata, quoad materialem veritatem extremorum certò cognoscuntur à Deo, ante decretum actu existens, per ordinem tantum ad decretum conditionatum obiectuum: est Suarez in opusculis lib. 2. de Scientia conditionata cap. 6. num. 4. Albertini Corollario 3. Theologico ex principio 4. Philosophico. Funda-

mēcum est, quoniam hæc considerata quoad veritatem materialem extremorum, non differunt à reliquis futuris conditionatis: at illa cognoscuntur ante decretum actuale Dei, ergo & hæc. Maiorem explicabo, nam hæc conditionalis, Si Petrus curreret, Paulus legeret, considerata tantum quoad veritatem materialem extremorum, & quoad solam concordanteriam vnius veritatis cum alia in ratione durationis, æquivaleret huic Categoricæ dum Petrus curreret, Paulus legeret: sed hæc certò cognoscitur ante decretum: ergo. Minor constat; nam ad cognoscendam hanc, sufficit cognoscere cursum Petri, & actionem Pauli sub conditione futuram, per ordinem ad eandem durationem temporis.

242. DICO 2. Possunt eadē conditionalia disparata certò cognosci, etiā quoad veritatem formalem ante decretū, licet talis veritas non sit expressibilis in propositione conditionali, per particulam, Si, nisi supposito actuali decreto Dei. Prior pars assertionis probatur, quia non minus Deus cognoscit per ordinem ad suum decretum conditionatum, quod si ordinaret talem conditionem, quæ ex natura sua ordinata non est ad existentiam alterius rei disparata, resultaret veritas formalis, & illativa in propositione conditionali, quam per ordinem ad idem decretum cognoscatur, quod si concurreret cum hac, vel illa creatura, resultaret talis veritas materialis in eadem propositione: nam sicut in esse futuro absoluto utraque penderet à decreto absoluto Dei, ita in esse futuro conditionato, à decreto conditionato Dei.

243. Posterior vero pars assertionis probatur: nam veritas formalis & illativa, vt possit actu exprimi in propositione conditionali, necessariò supponit infallibilem connexionem conditionis antecedentis cum consequente, vel ex natura sua, vel ex actuali decreto & ordinatione Dei: sed conditio disparata nullam habet connexionem ex natura sua cum existentia consequentis: ergo supponitur illam habere ex actuali decreto & ordinatione Dei: atque adeo veritas formalis, vt actu expressibilis in propositione conditionali supponit actuale decretum Dei, cum implicet aliquid esse actu, & non dependere ab actuali voluntate Dei. Maiorem explicabo; nam in illa conditionali, Si percuisses quinques &c. supponitur, quintam percussionem terræ esse actu ordinatam, vt conditionem prærequisitam ex decreto Dei ad teuastationem Syriae per ipsam promissio. em Dei, actu factam; alioqui non posset dici, si percuisses quinques &c. sed potius, si Deus promisisset, vt ad quintam, vel sextam percussionem terræ Syriae denastaretur. Confirmatur, nam statim ac Deus teuelat, quod si poneretur vnu, sequeretur aliud, habet actuale decretum, absolutum quidem respectu promissionis, conditionatum vero respectu effectus dependentis à tali conditione. Ex his conciliantur.

lantur ambæ sententiae, nam prima solum probat priorem partem, secunda vero posteriorem nostræ sententiae.

SECTIO XIV.

An Deus scientia conditionata cognoscat sua decreta conditionalia.

244. **D**VPLEX decretum conditionatum distinguitur in Deo; Alterum, quod sola ratione praecedit decretum ipsum absolutum actu existens in Deo: nam cum prius ratione Deus cognoscat rem creatam sub conditione futuram, quam absolute futuram: prius etiam ratione praecedit voluntas ipsius, ut causa rei creatæ sub conditione futuræ, quam ut causa eiusdem rei ut absolute futuræ: Alterum, quod nunquam de facto existit in Deo: existaret autem, si certa aliqua conditio poneretur. Nunc de posteriore, sequenti sectione de priore dicimus.

245. **P**RIMA sententia est Molinæ 1. part. quest. 19. art. 43. disput. 17. negantis. Fundamentum ipsius est: quoniam ad cognoscendum, quid vnaquaque voluntas, sub quavis hypothesi est determinatè operatura, non sufficit talem voluntatem comprehendere, sed oportet illam supercomprehendere, per infinitum excessum cognitionis supercomprehendentis ad voluntatem supercomprehensam; sed hunc infinitum excessum supercomprehensionis ad rem supercomprehensam non habet diuina cognitionis respectu sive voluntatis, sed tantum respectu voluntatis creatæ: igitur Deus non habet scientiam conditionatam suorum decretorum. Minor patet; quia intellectus increatus non excedit in cognoscendo voluntatem increatam. Maior probatur; nam alioqui posset Angelus comprehendingendo suam voluntatem cognoscere liberum suum decretum futurum. Ex qua doctrina deducit, nullius conditionalisscientiam communicabilem esse creaturæ, quia nulla creatura potest per infinitum excessum supercomprehendere voluntatem creatam.

246. **S**ECUNDA sententia est Fonsecæ lib. 6. Metaph. cap. 2. q. 4. sect. 10. §. sed quareli aliquis, Suarez lib. 2. de Scientia Dei cap. 8. Arrubalis 1. part. disp. 47. ca. 7. affirmatum. *Quia sententia vera est & amplectenda.* Quam sic probo, triplex decretum conditionatum in Deo distinguiri potest; Primum fundatum in decreto absoluto, de promissione facta sub conditione: ut, pro-

mitto tibi gloriam, si te ad illam disponueris. Secundum necessariò concomitans effectum liberum creatum sub conditione futurum. Tertium pendens ex sola & merita sua voluntate sub hac vel illa hypothesi rerum constituta: atqui omnia haec decreta cognoscit Deus: ergo. Minorem quoad priora duo à nemine puto negari posse: nam primum cognoscit Deus ipso decreto absoluto de promissione facta, in qua necessariò inuoluerit aliud decretum conditionatum de præstanta re promissa si conditio admpleteatur. Secundum cognoscit in ipso effectu creato præviso sub conditione futuro; nam qui cognoscit effectum, cognoscit necessariò causas, à quibus talis effectus essentialiter dependet, inter quas est decretum conditionatum Dei, complens causam secundam in actu primo ad operandum. Sola igitur difficultas superest de tertio; hoc autem certò à Deo cognosci ostendo, primò à paritate secundi; nam eadem est ratio cognoscendi secundum ac tertium; ergo si cognoscit secundum, cognoscit & tertium. Antecedens probo; quia secundum non cognoscit in alio decreto actu existente in Deo, ut cognoscit primum. Neque illud cognoscit in ipso effectu sub conditione futuro, ut consequens ipsum effectum, sed ut antecedens, quia cognoscit illud ut causam talis effectus; igitur prius ratione, quam cognoscat effectum creatum futurum ex vi causæ creatæ, cognoscit suum decretum conditionatum, vi cuius causa creata sit potens producere suum effectum: ergo similiter cognoscere poterit decretum conditionatum ex sola sua voluntate dependens. Consequentia constat, quia non minus decretum sub conditione offerens auxilium, quod sit causa consensus creati sub conditione futuri, est dependens à sola voluntate Dei, quam quodlibet aliud decretum ipsius. Confirmatur, nam decretum conditionatum & absolutum, in hoc non differunt: atqui absolutum; quo de facto Deus offert auxilia gratiae ad supernaturem consensem, pender ex sola voluntate Dei; ergo & conditionatum: nam quod est absolutum, prius ratione fuit conditionatum.

247. Secundò, quia non minus Deus, quam creatura, si liberè se determinasset, ad vnam tantum partem re ipsa se determinasset: igitur facta tali suppositione, non minus est determinatè verum, ac proinde certò cognoscibile, quod tale decretum Dei esset sub conditione futurum, quam ipse liber consensus creaturæ. Confirmatur, nam hoc non est ex natura sua incognoscibile, cum si extra spharam puri nihili; non minus quam consensus ipse creatus sub conditione futurus; ergo non fugit intellectum increatum, intracuius spharam est omne verum, & quidquid ab intrinseco non repugnat cognosci. Neque ad hoc requiritur infinitus exces-

Molina.

Fonseca.

Suarez.

Arrubal.

sus cognoscens supra cognitum, sed sat erit vis infinita intellectus cognoscens, etiamsi non excedat, sed tantum adæqueret rem ipsam cognitam. Nam hoc ipso, quod vis cognoscens est infinita, est quæ major exigitari non potest, proinde necessariò se extendit ad omne id, quod ab intrinseco non repugnat cognosci : alioqui exigitari posset maior vis cognoscens, quæ ferri posset ad tale cognoscibile, & in Deo non esset; quod ex terminis ipsis repugnat. Præterea cùm omne verum essentialiter constitutatur per ordinem ad aliquem intellectum potentem cognoscere, repugnat dicere, decretum conditionatum Dei esse verum, & non per respectum ad intellectum diuinum potentem illud cognoscere, alioqui esset verum sine suo essentiali respectu. Quod autem illud sit verum, constat à paritate consensus creati sub conditione futuri.

248. Ad fundamentum primæ sententia, nego Maiorem: ad cuius probationem, nego paritatem: nam licet vis cognoscens Angeli sit comprehensiva sui, non est tamen infinita, proinde non omne verum habet intra suam sphæram. Vnde falsum est, nullius futuri conditionalis scientiam communicari posse creaturæ; nam probabile est, vt in Tomo 6. de Incarnatione doceo, multorum conditionalium scientiam communicatam esse animæ Christi, cùm talis scientia spectet ad perfectum munus Iudicis ac Mediatoris. Ratio verò est, quia licet scientia omnium conditionalium nequeat communicari creaturæ, hæc enim includit cognitionem omnium possibilium, quæ nulli creaturæ communicabilis est; communicari tamen poterit aliquorum, non quidem connaturaliter, cùm hic modus cognoscendi sit proprius Dei, & requirat in intellectu connaturaliter cognoscere vim cognoscendi infinitam, sed supernaturaliter.

SECTIO XV.

An Deus sua decreta absoluta prius ratione cognoscat, ut ponenda, quam ut actu posita?

Molina.

Vasquez.
Arrubal.
Moncenis.

249. PRIMA sententia est Molinæ 1. part. quæst. 14. artic. 13. disp. 17. Vasquez disput. 65. num. 25. Arrubalis disput. 47. cap. 4. & Moncenis disput. 3. capit. 17. negantum. Fundamentum Molinæ est, quia sequeretur, tolli libertatem in Deo. Etenim si prius ratione, quam se ipsum determinaret Deus, co-

gnosceret suam futuram determinationem, illam naturaliter cognosceret; nec posset oppositum cognoscere: stante autem tali scientia, non posset Deus oppositum velle, alioqui falleretur eius scientia: igitur tolereretur eius libertas.

250. FUNDAMENTUM Vasquez. Li- berum decretum Dei supra nudam essen- tiam eiusdem non addit, nisi purum respe- ctum rationis ad res futuras; igitur non potest in priori signo rationis certò co- gnosci decretum futurum. Consequentia probatur; quia nihil habet diuina essentia in eo signo, per quod tale decretum co- gnosci possit, nam respectus rationis, quem liberum decretum superaddit essentia, in eo signo intelligi non potest, cùm in eo signo nondum intelligentur creaturæ vt futuræ, sed tantum vt possibiles: respe- ctus autem nequit sine termino cognosci. Confirmatur; quia Deus non distinguit instantia rationis, quibus unum prius ratione concipiatur, quam aliud, hoc enim prouenit ex imperfecto modo nostro concipiendi; ergo in eius intellectu ipsius decretum non habet rationem futuri in posteriore signo rationis, nam, vt habeat rationem futuri, debet ipse instantia rationis distingue.

251. FUNDAMENTUM Arrubalis. Nulla est veritas voluntatis diuinæ vt absolu- tè futuræ, quæ prior sit veritate eiusdem, vt actu præsentis in æternitate: ergo nulla in Deo est cognitio prior voluntatis, vt absolutè futuræ, quam eiusdem in æternitate præsentis. Antecedens probat; nam duobus tantum modis dicitur aliquid prius, causalitate & vniuersalitate; at neque ratio futuri est causa, vt aliquid sit præsens, nec voluntas futura est vniuersalior, & latius patens, quam eadem vt in æternitate præsens: igitur nullo modo voluntas diuina est prior vt futura se ipsâ, vt præsente in æternitate.

252. SECUNDA sententia, est Fon- fonsca. suarez. Verior sen- tentia.

secæ, & Suarez vbi suprà, affirmantium. Quæ sententia vera est & nobis amplemen- da. Fundamentum est. Quia cognoscere Deum unum prius ratione, quam aliud, est unum cognoscere independenter ab alio, aliud vero dependenter ab hoc: sed Deus ab æterno cognovit suum libe- rum decretum, vt ponendum, independenter ab eodem, vt actu posito: ergo prius ratione cognovit illud vt ponendum, quam vt actu positum. Maior est certa; nam ideo dicitur Deus prius ratione velle finem, quam media, quia finem vult independenter à medijs, media vero dependenter à fine: vnde adhuc non volito hoc, vel illo medio in particullari, volitus esset finis: ergo pariter ideo dicitur Deus unum prius ratione cognosce- re, quam aliud, quia unum cognoscit independenter ab alio, aliud vero de- penderter ab hoc. Minor probatur; nam eti libe-

et si liberum decretum Dei nunquam in aeternitate, ut ponendum praecesserit se ipsum, ut actu positum, sed semper fuit actu positum, ac proinde nunquam fuit cognitum, ut ponendum, quin simul etiam fuerit cognitum, ut actu positum; quia tamen ut ponendum est independens a seipso, ut actu positum: contra verò ut actu positum est dependens a seipso, ut ponendo; nam etiamsi non fuisset positum in ipsa aeternitate, sed in tempore, ut multi Scotistæ opinantur, adhuc fuisset in aeternitate cognitum, ut ponendum, & nondum ut actu positum; rechè dicitur, ut ponendum esse prius se ipso, ut actu positum; ac proinde prius ratione a Deo cognitum, ut ponendum, quam ut actu positum; non quidem positiuè, quia ut positiuè potuerit in aeternitate cognosci, ut ponendum, debuisse in aeternitate praecedere, ut ponendum: sicut in ea praecedunt futura creatura, quæ propterea in ipsa aeternitate a Deo cognoscuntur, ut positiuè futura; sed tantum negatiuè; quia nimis ut potuerit Deus cognoscere suum decretum liberum ab ipsa aeternitate, non fuit necessarium, ut illud in ipsa aeternitate extiterit; nam etiamsi in aeternitate non extitisset, sed in tempore, ut reliqua decreta & effectus creati, adhuc illud ab aeterno cognosseret, ut suo tempore ponendum. Quia, ut Deus obiectum cognoscat, solum requirit ex parte obiecti rationem aliquam veri & intelligibilis, quæ ex parte obiecti statim ponitur, quam primum illud transit ex indifferentiad determinationem aliquam.

253. CONFIRMATVR, nam prius ratione, quam voluntas diuina intelligatur absoluta, intelligitur conditionata; ergo prius ratione intelligitur ponenda, quam actu posita. Consequentia probatur; nam voluntas diuina cognoscitur ponenda, ut est sub conditione, cognoscitur actu posita, purificata conditione; igitur prius ratione cognoscitur sub conditione ponenda, quam actu posita. Antecedens ostendo, prius ratione cognoscitur effectus creatus sub conditione futurus, quam absolute futurus: ergo prius etiam ratione cognoscitur voluntas diuina sub conditione ponenda, quam actu posita. Antecedens pater. Consequentiā probō; quia sub nullo signo intelligi potest effectus creatus sub conditione futurus, quin sub eodem intelligatur voluntas Dei sub conditione etiam futura, quia sub nullo signo intelligi potest effectus creatus sine dependentia a voluntate increata.

254. Obiecties Primi. Quod ab aeterno non fuit, ab aeterno cognosci non potuit: sed ab aeterno non fuit decretum diuinum ut ponendum, sed semper actu positum; ergo ab aeterno cognosci non potuit

ut ponendum. Respondeo distinguendo minorem: non fuit ab aeterno ponendum positiuè, concedo i negatiuè, nego: hoc autem sufficit, ut potuerit ab aeterno prius ratione cognosci ut ponendum, quam ut actu positum. Dicitur autem positiuè ponendum id, quod pro ea duratione, pro qua cognoscitur ponendum, nondum est actu positum, sed positiuè excludit actualem positionem; ut futura creata, fuerunt ab aeterno positiuè ponenda, quia pro aeternitate, pro qua fuerunt cognita ut ponenda, nondum erant actu posita, sed positiuè in aeternitate excludebant actualem positionem. Dicitur verò negatiuè ponendum id, quod licet in ea duratione in qua cognoscitur sit actu positum, ut tamen pro ea duratione potuerit simpliciter cognosci, non erat necessarium, ut esset actu positum; nam etiamsi non fuisset pro ea duratione actu positum, poruisset cognosci: ed quod eius cognitio ab aeterno non pendebat ab actuali positione aeterna ipsius. Quod autem hoc sufficiat, ut dicatur prius ratione cognosci ut ponendum, quam ut actu positum, constat de eodem decreto diuino cognito in eadem aeternitate prius ratione ut possibili, & conditionate futuro, quam ut actu positum; esto ut possibile, & conditionate futurum non praecesserit in eadem aeternitate se ipsum, ut actu positum: sed sat est, ut ad illud cognoscendum, ut possibile, vel sub conditione futurum non fuerit necessarium, ut actu existeret.

255. Obiecties secundi. Sequeretur, Deum in quolibet signo rationis cognoscere suum decretum, ut ponendum, cum non sit maior ratio de uno signo, quam de alio. Respondeo negando sequelam: cuius maior ratio est; quoniam haec signa concipienda sunt in Deo ordinatè, ut quod presupponitur ad aliud; non debeat concipi posterius illo, & è conuerso; sed decretum Dei, ut ponendum, presupponit se ipsum, ut possibile, & cum eo omnia necessaria in Deo. Igitur non in quois signo rationis potest liberum decretum Dei concepi, ut ponendum, sed tantum in eo, in quo cetera necessaria in Deo presupponuntur cognita.

256. Obiecties tertii. Futurum ut futurum negat existentiam rei pro ea duratione, in qua dicitur futura: at in nullo signo aeternitatis potest decretum absolutum Dei concepi cum negatione existentia; ergo in nullo signo aeternitatis concepi potest ut futurum. Respondeo, transeat totum. Neque enim cum doceamus, prius ratione cognosci a Deo suum decretum, ut futurum, docere volumus, illud a Deo cognosci sine actuali existentia in aeternitate: sed solum docere volumus, illud cognosci cum independentia ab actuali existentia in aeternitate, modo supra expo-

fico, quia nimirum non est necessarium, ut illud actu existat ab aeterno, ut possit ab aeterno cognosci; nam etiam si existeret in tempore, cognosceretur ab aeterno, ut cognoscuntur decreta creata. Vnde quamvis futurum propriè constat in posterioritate durationis, tamen hinc sumimus futurum, ut dicit solam posterioritatem rationis, & ideo in titulo Sectionis consultò abstinimus à nomine futuri.

257. *Obijcies* quartò. Sequeretur, creaturas esse futuras ante decretum Dei actu existens, nam essent futurae per decretum Dei ponendum. Respondeo negando sequelam; solum enim sequitur, per decretum Dei ponendum creaturas fieri fore futuras, non autem formaliter futuras, quod nullum est absurdum. Fiant autem formaliter futurae per ipsum decretum actu positum.

Moline.

258. Ad fundamentum Molinè nego sequelam: ad cuius probationem distinguo maiorem: representat cognitione diuina liberum decretum ponendum naturaliter, facta suppositione liberæ determinationis voluntatis diuinae, & concedo; non facta suppositione liberæ determinationis voluntatis diuinae, & nego. Similiter non potuit oppositum representari, facta tali suppositione, concedo; simpliciter & absolutè, nego; quia sicut in potestate Dei fuit, decretum non ponere, ita in potestate eiusdem fuit, decretum non cognoscere. Vnde stante tali scientia, concedo, quod non sit in libertate Dei illud non ponere, nam hoc inuoluit necessitatem suppositionis liberæ determinationis ipsius. Sicut stante in Christo intuitu cognitione suorum operum, non poterat, in sensu composite ea non exercere, simpliciter tamen fuit liber ad ea exercenda, quia talis intuitio non erat causa, ut ita operaretur, sed signum tantum præsupponens liberam determinationem futuram Christi.

Vasquez.

259. Ad Fundamentum Vasquez nego consequentiam: nam quidquid sit illud, quo liberum decretum Dei formaliter constituitur, potest certò cognosci ut ponendum prius ratione, quam actu positum, modo prædeclarato. Concedo autem, in eo signo, in quo intelligitur decretum ponendum, non intelligi creaturas ut futuras, intelligi tamen, ut fore futuras, per ordinem ad quas intelligitur decretum Dei ut ponendum. Ad confirmationē, ad hoc ut dicatur Deus concipiē vnum prius alio, non oportet, ut ipse distinguat instantia rationis, in quibus concipiāt vnum, non concepto alio; sed sufficit, ut concipiāt vnum cum independentia ab alio, esto utrumque simul concipiāt: quod est valde notandum in huiusmodi signis prioritatis, & posterioritatis in Deo conceptis. Quia igitur decretū Dei ut ponibile, est independens a se ipso, ut ponendo; & hoc, ut a Deo cognoscatur est independens a se ipso, ut in aeternitate posito, nam etiam si non poneretur in aeternitate, sed in tempore, adhuc cognosceretur, ab aeterno, dicitur illud prius

ratione cognosci, ut ponibile, quam ut ponendum; & hoc prius ratione, quam ut actu positum.

Arribal.

260. Ad Fundamentum Artubalis nego antecedens: ad cuius probationem, nego illic duobus tantum modis dici posse vnum prius alio, sed quocunq; alio modo potest vnu esse independens ab alio, dici potest prius alio. Reducitur autem haec prioritas ad eas, quæ iuxta Aristotelis doctrinam cap. de priori, dicitur Prioritas secundum substantiā consequentiam, secundum quam ab uno ad alterum non conuertitur consequentia: nam licet valeat consequētia: decretum diuinum est actu positum: ergo fuit ponibile: haud tamen conuertitur substantiā consequentia: fuit ponibile; ergo est actu positum. Id enim à quo non conuertitur consequentia est prius eo, à quo conuertitur consequentia, ut ibidem Aristoteles docet.

SECTIO XVI.

An, & quomodo Deus cognoscat negationes & priuationes?

261. C E R T U M est, Deum cognoscere negationes & priuationes omnes, tam physicas, quam morales; imò & quæcumque entia, quæ à quolibet intellectu fingi excoigitari possunt. Fundamentum est, nam hæc omnia sunt aliquo modo cognoscibilia, siquidem cognoscuntur à nobis; igitur actu cognoscuntur à Deo. Nam quidquid est cognoscibile, actu cognoscitur à Deo, cum Deus non supponat, nisi cognoscibilitatem obiecti, ut illud actu statim cognoscatur, nam totam rationem cognoscendi habet à se. Sola igitur controversia superest de modo, quo illas Deus cognoscatur, an immediate in se ipsis, an verò per formam aliquam positivam, qua cognita, cognoscantur omnes negationes & priuationes in ea fundatae.

262. P R I M A Sententia affirmat, Deum negationes priuationesque immediate cognoscere in se ipsis. Fundamentum est; quia hic modus cognoscendi est nobilior, nobilior quippe modus cognoscendi est, cognoscere obiectum immediatè per se ipsum, quam mediante alio, ut per se pater. Confirmatur, quia nequit forma positiva esse ratio cognoscendi negationem, cum forma positiva & negativa habeat oppositas cognoscibilitates: igitur nequit una esse ratio cognoscendi aliam.

263. S E C U N D A Sententia affirmat, eas cognoscere per formam positivam. Sed adhuc controversum est, an eas cognoscatur per formam positivam crearam, an increatam. Multicentur, eas cognoscere per formam positivam increatam, nempe per ipsam incrementam

creatam bonitatem Dei, qua cognita cognoscitur omnis negatio. Fundamentum est; quia bonitas increata, ob sui eminentiam & infinitatem, continet omnem bonitatem creatam; ergo in ea cognoscitur omnis bonitas creata; atque adeo omnis recessus à bonitate, sive creata sive increata; ac coroinde omnis priuatio & negatio, cum omnis priuatio & negatio sit recessus ab aliqua bonitate.

264. Pro explicatione, duplice potest vnum esse ratio cognoscendi aliud: primò ut ratio mediata cognoscendi; secundò ut fundamentum prius cognitum. Hoc adnotato,

265. Dico primò. Ratio immediata cognoscendi negationes & priuationes, non est forma aliqua positiva. Fundamentum est; quia ratio immediata cognoscendi negationes & priuationes, non potest esse contradictriorē opposita ipsi negationi & priuationi; sed forma positiva, est contradictriorē opposita negationi & priuationi: ergo. Minor constat, nam homo, exempli gratia, cōtradictroriē opponitur negationi hominis, & forma ignis priuationi ignis. Maior probatur, quia ratiq immediata cognoscendi est, quæ immediata exprimit obiectum ipsum: nulla autē forma immediata exprimere potest suum oppositum, nam immediata exprimere aliquid, est illud immediata obijcere intellectui: nulla autem forma potest immediata obijcere intellectui contradictriorum sui. Nam id obijcit immediata intellectui, quod immediata continet: ergo sicut forma non continet contradictriorum sui, ita non potest illud immediata intellectui obijcere, atque exprimere.

264. Dico secundò. Implicat Deum cognoscere negationem & priuationem, non cognita prius forma positiva, cuius est negatio & priuatio. Fundamentum est; quia forma est specificatū negationis & priuationis; specificatū, inquam, non constitutū, sed removibile, quia nimirum est terminus qui essentialiter importatur, ut removibile à negatione. Nequit autem intelligi specificatū, nisi præintelligatur forma specifica. Igitur nequit intelligi negatio, nisi præintelligatur forma, cuius est negatio. Vnde commune Philosophorum proloquium est, priuationem non cognoscit, nisi per habitum.

266. Confirmatur, quia negatio vel priuatio determinatur ad hanc specie, vel numero negationem aut priuationem per hanc specie, aut numero formam: ergo nequit cognosci hæc specie, aut numero negatio, vel priuatio, nisi præcognita hac specie, vel numero forma, cuius est negatio, aut priuatio. Vnde ad cognoscendam negationem, una tantum forma est præcognoscenda, ea nimirum, cuius est negatio: ad cognoscendam verò priuationem, præter formam, cuius est priuatio, præcognoscendum est etiam subiectum, in quo talis pri-

uatio est, cum aptitudine ad oppositam formam recipiendam.

267. Dico tertio. Hæc forma, quæ immediata præcognoscenda est ad negationes, & priuationes rerum intelligendas, non est bonitas increata, sed creata, ea nimirum, quæ immediata per negationem, priuationemque remouetur. Fundamentum est: quoniam ea bonitas ad negationem, priuationemque intelligentiam est immediata præcognoscenda, quæ immediata per negationem, priuationemque remouetur, sed bonitas, quæ immediata per negationem visus, exempli causa, remouetur, non est bonitas increata, sed bonitas ipsa creata visus: igitur hæc tantum est immediata præcognoscenda. Minor cum consequentia conlata. Maior probatur, quoniam ut negatio vel priuatio intelligatur, sufficit, ut præcognoscatur forma, cuius est negatio, vel priuatio. Dixi, que immediata præcognoscenda est: quoniam non inficiet, bonitatem increata mediatè esse præcognoscendam ad negationes, priuationesque intelligentias. Nam sicut prius cognoscenda est bonitas increata, quam creata, sicut obiectum primarium quam secundarium; ita mediata prius cognoscenda est bonitas increata, quam quævis negatio, aut priuatio bonitatis creata.

268. Dices. Saltem priuatio moralis, quam involuit peccatum, non potest cognosci, nisi immediata præcognoscatur bonitas ipsa increata, cuius est priuatio. Respondeo negando assūptum: etenim peccatum non est priuatuum bonitatis intellectæ, tanquam formæ oppositæ, sed solum tanquam obiecti; immediata enim peccatum solum est priuatuum, tanquam formæ oppositæ, bonitatis creatæ, mediata vero, & per modum obiecti etiam bonitatis increata. Quia quod priuat visione, priuat etiam obiecto ipso viso: quare Deus ut obiectum visum consequenter tantum cognoscitur ad cognitionem visionis beatæ, qua peccatum priuat.

269. Dico quartio. Non omnes negationes, aut priuationes cognoscit Deus scientia Visionis, sed alias scientia Visionis, alias scientia simplicis intelligentiarum. Pro explicatione, duplex in Deo, cum fundamento in re, distinguenda est scientia; altera simplicis intelligentia, altera Visionis: per illam cognoscit possibilia: & dicitur simplicis intelligentia, quia præter interna notitiam, nullum illi respondet obiectum ad extra. Per hanc intuetur actu existentia; & dicitur Visionis, quia præter cognitionem internam, respondeat illi obiectum ad extra, analogia sumpta à visione corporea, quæ præter actum internum, habet etiam obiectum externum. Hoc posito, probatur assertio: nam sicut entia alia sunt possibilia, alia existentia: ita negationes & priuationes, alia sunt possibles, alia existentes: ergo sicut entia, quæ tantum sunt possibilia cognoscuntur scientia simplicis intelligentiarum; existentia

vero scientia Visionis: ita negationes priuationesque, quæ tantum sunt possibles, cognoscuntur à Deo scientia simplicis intelligentiæ; quæ verò sunt existentes, scientia Visionis. Eodem quippe modo philosophandum est de negationibus, & priuationibus, ac de entibus ipsis positivis, nam quoad hoc est eadem utrorumque ratio.

270. Cæterum duplex genus negationum notandum est, aliud earum, quæ fundantur in rebus possibilibus nunquam extitiris; aliud earum, quæ comitantur res ipsas existentes. Prior cognoscit Deus scientia Visionis: quia sicut responsiles nunquam extituræ sunt; ita negatio talis existentiæ semper suo modo existet, ac proinde talis negatio cognoscitur scientia Visionis. Postiores verò, si considerentur in ordine ad obiectum, in quo sunt, cognoscuntur scientia Visionis; si in ordine ad terminum existentem, quem à subiecto remouent, cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ. Velut negatio lapidis in homine, si consideretur in ordine ad hominem, in quo concipiatur, tanquam in subiecto, cognoscitur scientia Visionis, quoniam in homine talis negatio actu, suo modo existit; si in ordine ad lapidem, qui de homine negatur, scientia simplicis intelligentiæ; quia in ordine ad lapidem talis negatio non existit, sed portuit existere.

271. Dic es. Hinc sequeretur, quæ latè patere obiectum Visionis, & simplicis intelligentiæ, nam obiectum Visionis sunt omnes negationes rerum possibilium; obiectum verò simplicis intelligentiæ, sunt res ipsæ possibles. Confirmatur, quia nequeunt cognosci negationes possibilium, quin cognoscantur possibilia ipsa: ergo eadem possibilia erunt obiectum utriusque scientiæ, simplicis intelligentiæ, & Visionis. Respondeo. Concedo sequelam, si comparatio fiat inter obiectum negatiuum scientiæ Visionis, & positivum scientiæ simplicis intelligentiæ; nego autem sequelam, si comparatio fiat inter obiectum positivum utriusque scientiæ: quia sicut plura sunt, quæ Deus facere potest, & nunquam est facturus, quæm quæ fecit, vel facturus est: ita latius patet obiectum positivum simplicis intelligentiæ, quæm obiectum positivum Visionis. Et quoniam huius tantum ob-

iecti habetur ratio, ideo simpliciter dicendum est, latius patere obiectum simplicis intelligentiæ, quam Visionis. Ad confirmationem, concedo possibilia esse obiectum utriusque scientiæ, diuerso tam modo; simplicis quidem intelligentiæ, per se & directè; Visionis verò tantum indirectè.

272. Ex dictis sequitur primò, per quam scientiam Deus cognoscat entia rationis ab homine facta, vel ficticia. Etenim quæ fingi possunt, nunquam tamen ab homine finguntur, cognoscit Deus scientia simplicis intelligentiæ; quæ verò actu singuntur, scientia Visionis.

273. Sequitur secundò, vt obiectum sit cognoscibile scientia Visionis, non esse necessarium, vt ita existat, vt possit non existere, sed sufficit, vt existat, etiamsi nequeat non existere: vt Deus cognoscit seipsum scientia Visionis, cum tamen nequeat ipse non existere. Contrà verò, vt obiectum sit cognoscibile scientia simplicis intelligentiæ, non est necessarium, vt ita non existat, vt possit existere, sed sufficit, vt non existat, etiamsi non possit existere. Ut negatio Dei, ita non existit, vt implicet existere, quæ tamen cognoscitur scientia simplicis intelligentiæ; cognoscit enim Deus, implicare contradictionem, sui negationem existere.

274. Ad Fundamentum primæ sententiæ, nego assumptum; cum enim talis modus in negationibus implicit, nequit esse modus cognoscendi nobilior, quia hic supponit possibilitatem talis modi cognoscendi. Ad confirmationem concedo, formam positivam non esse rationem immediatè cognoscendi sui negationem; nego autem non esse fundamentum, seu terminum prius cognitum.

275. Ad Fundamentum secundæ sententiæ, distingo consequens; cognoscitur in bonitate increata omnis bonitas creata mediata, concedo; immediatè nego: immediatè enim sola cognoscitur bonitas increata, qua cognita cognoscitur & bonitas ipsa creata, ut effectus, & obiectum secundarium; atque adeò & negatio, priuatioque ipsa bonitatis creatæ mediata tantum cognoscitur in bonitate increata.

SECTIO XVII.

An, quomodo, & quæ scientia Dei sit causa rerum?

275. **T**RA quærimus, primum, an scientia Dei sit causa rerum; secundum, quomodo sit causa rerum; tertium quæ scientia Dei sit causa rerum.

276. **D**ICO primò. Scientia Dei causa rerum, non effectiva, sed directiva. Prima pars assertionis certa est apud omnes: cuius ratio fundamentalis est. Quia scientia Dei se habet respectu rerum, sicut ars artificis respectu artificiatum: sed ars artificis est causa artificiatum: ergo & scientia Dei est causa rerum. Minor constat; quoniam ars compleat potentiam artificis in ordine ad opus artificiatum producendum. Maior probatur; quia sicut artifex producit artificata directus ab arte præmonstrante modum effingendi opus; ita Deus producit res directus à scientia, præmonstrante modum effingendi res.

Capreolus. 277. SECUNDÀ pars assertionis est contra Capreolum in 1. dist. 35. q. 2. circa finem, ad argumenta contra octauam conclusionem, & Zumel. i. p. q. 14. art. 8. disp. vniuersal. cōclusionēz, afferentes, scientiam Dei esse causam effectivem rerum. Sed contrà est. Nam scientia causat tantùm dirigendo, non efficiendo, vt rectè Durandus in 1. dist. 38. q. 1. Assumptum probbo; quia scientia causat præmonstrando tantùm modum efformandi res, & in hoc compleat tota eius causalitas. Antecedens ostendo; quia in artifice creato ars non concurrit ad artificiatum, nisi tatum dirigendo, non efficiendo immediate ipsum opus, cuius effectiōem immediate attingit sola potentia executiva; ergo neq; in Deo: quoniam de diuinis philosophari debemus per analogiam ad creatu. Est igitur scientia causa operis, dirigendo tantùm potentiam executricem ad opus exequendum, iuxta modū & normam ab ipsa præscriptam. Vnde dicitur complementū potentia actiua, non quidem in ratione coagētis, sed dirigenitis; pertinere que ad illam, vt complementum, non eiusdem, sed diversa rationis. Nec refert, quod Aristoteles 6. Ethic. 4. artem definit *babitum cum veraratione effectuum*. Nam duplíciter explicari potest; primò quod sit effectius mediante potentia executiva. quam dirigit: Secundò, quod ibi definiat artem, vt est principium compleatum operis; quo pāto, præter scientiam dirigenrem, includit etiam potentiam exequentem.

Capreolus. 278. DICO secundò. Scientia Dei non est causa rerum formaliter per adiunctum actum voluntatis, licet non valeat actu causare, nisi determinata per voluntatem, est Capreoli suprà citati, qui in hoc sensu ex-

plicat S. Thomam, dum 1. p. q. 14. artic. 8. docet, scientiam Dei esse causam rerum per voluntatem adiunctam. Fundamentum est, quoniam scientia est causa operis, dictando modum efformandi opus, eoque voluntatem dirigendo ad opus ipsum exequendum; igitur vim causandi mutuare non potest à voluntate. Antecedens admittitur ab omnibus. Consequentia vero probatur, nam practicum dictamen de modo effingendi opus, ratione præcedit voluntatem; ergo non potest ab illa formaliter, vim mutuare, cū nullum prius, ut sic, vim suam accipere possit à posteriori. Quod autem nequeat actu causare, nisi determinata per voluntatem, constat: quoniam ad actu causandum requiritur executio operis; scientia enim suam causalitatem exercet in opus, dirigen- do potentiam executricem, ad illud exequendum, sicut ab ipsa præscribitur: atqui potentia executrix non exequitur opus, nisi determinata per voluntatem, cuius est omnes potentias executrices imperio suo mouere ad opus exequendum. Ceterū quo ordine se habeant omnes istę causalitates ad opus producendum, nempe scientia ut dirigenis, voluntatis ut determinantis, potentiae ut exequentis, explicabimus infra, cū de potentia Dei.

279. **D**ICO tertio. Non omnis scientia in Deo existens est causa rerum, sed quæ liberum decretum præcedit de opere faciendo, per modum practici dictaminis. Triplex in Deo de creaturis distinguitur scientia, simplicis intelligentia, Visionis, & Conditionata. Prima præcedit liberum decretum Dei, estq; omnino necessaria. Secunda subsequitur liberum decretum Dei, estq; omnino libera. Tertia antecedit omne decretum absolutum, non tam conditionatum, estque partim libera, partim necessaria. Primò certum est, Scientiam Visionis non esse causam rerum, quia hæc supponit res obiectuè futuras, easque subsequitur, ut pura contemplatio earum. Secundò certum etiam est, non omnem scientiam simplicis intelligentia esse causam rerum, cū multa per hanc scientiam cognoscantur, quæ non sunt factibilia, cuimodo sunt impossibilia: ars autem, teste Philosopha 6. Ethic. 4. esse debet de *Aristoteles.* ijs, quæ ab artifice liberè fieri possunt. Vnde etiam excluditur notitia, quam Deus habet de suis increatis processionibus, cū ille non libertè sed necessariò, producantur; ac proinde cadere non possunt, sub obiectum practicæ scientiæ, sed tantum speculatiuè, contra Scotum q. 4. prologi. 5. si obiectatur. *Scotus.* Tertiò certum est, non omnem scientiam simplicis intelligentia, etiam rerum possibilium, esse causam earum; nam quæ circa illas speculatiuè versatur, contemplando tantum earum naturas, & proprietates, practica non est; atque adeo nec causa rerum esse potest. Fit enim scientia formaliter practica per ordinem ad praxim, quo ordine caret speculativa scientia, quæ in sola veritate rei sicut.

sistit. Porro scientia, quæ practica non est, causa esse non potest, quoniam causa dicitur per ordinem ad effectum causandum, scientia autem speculativa nullum habet ordinem ad effectum causandum, quia hic non habetur, nisi per ordinem ad praxim; sed tantum habet ordinem ad obiectum contemplandum.

280. Super est igitur, ut sola scientia simplicis intelligentiae, quæ versatur circa res contingenter producibiles, sit causa rerum practico modo de illis dictando. Non est autem necesse, ut talis scientia, practica practicè dicitur de opere faciendo, hoc est ut actu dirigat voluntatem ad opus ipsum fabricandum; sed sufficit, si tantum practicè, hoc est, si tantum proponat voluntati practicum modum fabricandi opus, esto ad illud actu voluntatem non dirigat. Nam scientia non dicitur causa, quia actu causat, sed quia potest causare; potest autem causare non per actualem, sed per virtualem directionem, quam habet scientia hoc ipso, quod practicè proponit modum fabricandi opus.

281. Sola difficultas superest de scientia conditionata, an sit causa rerum. Ad quam respondeo cum distinctione: nam si scientia conditionata comparetur ad effectum sub conditione futurum, non est causa illius, quia ut sic non praecedit, sed subsequitur illum: causa autem debet praecedere suum effectum, ut circa illum suam causalitatem exercere possit. Maior patet; quoniam scientia conditionata non supponit, sed subsequitur effectum conditionatum; prius enim supponitur, effectus sub conditione futurus, quam cognoscatur, cum nihil cognosci possit, nisi quod supponitur esse. Si vero comparetur ad effectum absolute futurum, ut sic, est causa illius, quia ut sic praecedit illum; prius enim cognoscitur effectus sub conditione futurus, quam absolute futurus. Et præterea dirigit voluntatem diuinam ad executionem operis, præmonstrando modum, quo talis effectus sub conditione futurus, fieri possit absolute futurus.

282. Ex tradita doctrina intelligitur primò celebris illa diuisio scientiae diuinæ, in simplicem, & approbationis seu beneplaciti. Simplex scientia dicitur, quæ circa res versatur, earum tantum naturas contemplando; Approbationis vero quæ circa res versatur, illas approbando per productionem, & in illis sibi complacendo per conseruationem. De hac scientia intelligitur illud Genesios 1. *Vidit Deus curia, qua fecerat, & erant valde bona, scilicet approbando illa per productionem, & complacendo sibi in illis per conseruationem.*

283. Intelligitur secundò communis illa distinctio Patrum, nempe, quod ideo aliqua futura sunt, quia Deus nouit illa: alia contraria; ideo Deus nouit illa, quia futura sunt. Prior intelligitur de scientia Approbationis, quæ

est causa rerum: de hac enim valet dicere, ideo res sunt futurae, quia Deus nouit illas, approbando per decretū suę voluntatis. Vnde Augustinus 15. de Trinitate. cap. 13. *Vniuersas, inquit, creaturas & spirituales, & corporales, non quia sunt, ideo nouit: sed ideo sunt, quia nouit.* Posterior autem intelligitur de scientia Visionis, quæ est purè contemplativa: de qua valet dicere, ideo Deus nouit illas, quia futura sunt, non contraria; quia videlicet obiectum supponit ad notitiam: contraria vero effectus subsequitur ad causam. De hac scientia dixit Origenes in Epistolam ad Romanos. *Non propterea aliiquid erit, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, ideo scitur à Deo antequam fiat.*

Augustinus.

Origenes.

284. Postremò colligitur, quo pacto scientia diuina sit causa negationum, & priuationum: indirectè scilicet, & consequenter. Quia eadem scientia, quæ practicè dicitur de re creanda, aut forma inducenda, consequenter etiam dicitur de opposita negatione, aut priuatione destruenda. Non est autem scientia Dei, causa priuationis moralis, seu mali culpe; quia licet Deus perfectè sciat malum culpæ, & modum quo à creatura illud committi possit, talis tamen scientia in Deo practica non est, sed specularia. Sicut & scientia, quam Deus habet de entibus chymericis ab homine fictilibus. Cuius ratio est; quoniam ut in aliquo supposito scientia sit practica, & causa rerum, requirit, ut in eo habere possit effectum; alioqui, si in eo suum effectum habere non possit, neque causæ rationem habere poterit, quia hæc formaliter constituitur per ordinem ad effectum saltem possibilem. Nec satis est, quod Deus simul cum creatura causet peccatum, quia non causat illud sub ratione peccati, ut in materia de peccatis suppono, sed tantum sub ratione entis.

SECTIO XVIII.

An scientia Dei sit variabilis?

285. POTISSIMA

ratio dubitandi est, quoniam scientia Dei posset nō representare aliqua obiecta quæ de facto representantur; & vice versa, posset aliqua obiecta representare, quæ de facto non representantur: ergo est variabilis. Antecedens constat tam de scientia conditionata, quam de scientia absoluta. Nam scientia conditionata, quæ de facto representat intellectui diuino pœnitentiam Tyriorum sub conditione futuram, si apud eos miracula & virtutes Christi factæ fuissent, potuisset eandem Tyriorum pœnitentiam sub conditione futuram non representare, si de facto Tyri pœnitus fuissent sub conditione pœnitentiam non acturi, ut præuideri potuissent, si adhuc non obstantibus miraculis Christi sub conditione apud eos factis, ad oppositum pro sua libertate se determinassent. Et scientia absoluta,

qua

G. nef. I.

Doctrina
Patrum.

quæ de facto ab æterno Deo repræsentauit mundum futurum, potuisset eundem mundum futurum ab æterno non repre-sentare, si mundus futurus non fuisset, vti potuit futurus non esse, si Deus illum ab æterno pro sua libertate non futurum de-creuisset. Et è contra, aliqua scientia de aliquo effectu tam conditionatè, quām absolute futuro in Deo non est, quæ po-tuisset esse, si talis effectus positus fuisset, vti poni potuit ex Dei, vel creature li-bera voluntate. Consequentia vero probatur: nam tam scientia de pœnitentia Tyr-iorum sub conditione, quām de mundo abso-lutè futuro, est perfectio intrinseca & in-creata in ipso Deo. Sed hæc potuit in Deo non esse: ergo aliqua perfectio intrinseca & in-creata in Deo est, quæ potuit non esse. Et è contra, aliqua perfectio intrinseca, & in-creata expressiua alicuius effectus futuri po-tuit in Deo esse, quæ de f. & o. non est: Igitur scientia Dei variabilis est. Maior proba-tur: tum quia omnis scientia est vitalis ex-pressio obiecti: omnis autem vitalis ex-pressio obiecti est intrinseca perfectio intelligentis: Igitur omnis scientia est intrinseca perfectio intelligentis; tum quia omnis scientia vitaliter certificat intelligentem de veritate obiecti. Atqui omnis vitalis certifi-catio de veritate obiecti est intrinseca per-fectio intelligentis. Cūm igitur aliqua scien-tia in Deo sit, quæ potuit non esse: & è con-trà aliqua non sit, quæ potuit esse, aliqua in-trinseca & vitalis perfectio in Deo est, quæ potuit non esse: & è contra aliqua in-trinseca & vitalis perfectio in Deo non est, quæ potuit esse.

286. Certa tamen & constans omnium Scholasticorum sententia est, scientiam Dei quo ad intrinsecam perfectionem, quam in recto dicit, esse invariabilem; nec potuisse quoad intrinsecam ullam perfectionem aut defecisse, aut profecisse: ne contra Apostolum Jacobum aliquam transmutationem, aut vicissitudinis obumbrationem admitta-mus in Deo. Huius veritatis fundamentum est, quoniam quicquid in Deo est, necessariū est, cūm sit ipsum esse per essentiam, à nullo dependens, neque ab ipsomet Deo, qui suas intrinsecas perfectiones non libe-re, sed necessariò continet, ea prorsus ne-cessitate, qua ipse est: alioqui posset Deus in se ipso admittere accidentia Physica, cum quibus componeret unum accidentale. Ex quo ulterius sequeretur, Deum non esse actum purum, nam hic omnem omnino potentialitatem excludit ad ulteriorem perfectionem in se ipso recipiendam. Vnde con-tra Patres, non quicquid esset in Deo, esset Deus, siquidem aliquid esset in Deo, quod potuisse non esse, cūm tamen de ratione Dei, & cuiuscumque perfectionis diuinæ sit, non posse non esse.

287. Confirmatur, quoniam, vt B. Gre-gorius lib. 15. Moralium cap. 4 docet, omnis mutatio est quedam mortis imitatio: Id

enim, inquit, quod mutat, quasi ab eo quod erat interficit, vt desinat esse, quod fuit, & incipiat esse, quod non fuit. A Deo autem longè abest omnis mortis imitatio, cūm sit ipsissima ac purissima vita totius mortis, ac mortis imi-tationis expers.

288. Dices. Potest aliquid intra Deū produci, & tamen cum Deo ipso identifica-ri: Esto igitur Deus, intra se producat ali-quem actum scientiæ, potest tamen statim ille productus identificari cum Deo; Non igitur recte sequitur, talem actum fore acci-dens, & distinctum à Deo, & compositu-rum unum accidentale cum Deo. Ante-cedens constat, nam tam generatio passiua Verbi, quām spiratio passiua Spiritus Sancti producitur à Deo, & tamen utraq; pro-ducta statim identificatur cum ipso Deo. Ergo pari modo posset aliquis actus scien-tiæ produci à Deo, & productus statim identificari cum ipsa essentia Dei.

289. Resp. Negando antecedens: im-plicat enim vel ex ipsis terminis, vti infra disp. 23. sectione 2. fisiūs probabitur, vt ali-qui realiter producatur ab aliquo, & simul cum illo re ipsa identificetur. Nam quod realiter producitur, debet realiter egredi à principio producente: quod autem re ipsa cum alio identificatur, nequit ab eo realiter egredi, cūm nequeat idem realiter egredi à se ipso. Sed quod semel vt distinctum realiter egreditur ab alio, non potest re ipsa identificari cum eo: sicut è contra, quod semel re ipsa identificatur cum alio, nequit realiter ab eo distinguiri.

290. At, inquires, potest aliquid distingui ab alio in fieri, & simul cum eo identificari in factu esse. Sed contrà, tum quia inintelli-gibile est, vt aliquid pro una duratione rea-liter distinguatur ab aliquo, & pro alia re ipsa identificetur cum eodem: sicut è contra inintelligibile est, vt aliquid pro una dura-tione identificetur cum aliquo, & in alia rea-liter distinguatur ab eodem: Nam hoc ipso unum mutaretur in essentiam alterius. Tum quia semper productum retinet relatio-nem producti erga suum producens: ergo implicat, vt quod est ab alio semel realiter producuntur, identificetur cum illo, quemadmodum verbum diuinum semel à Patre producuntur, & Spiritus sanctus ab utroque realiter procedens, semper ma-nent realiter distincti à suis principijs pro-ducentibus. Tum quia implicat, vt idem absque ulla mutatione transeat in contra-dictorium sui: Atqui realiter distingui, & non realiter distingui ab aliquo sunt contradictoria: ergo implicat unum trans-ire in aliud absque ulla mutatione. Trans-ire autem in contradictorium sui absque mutatione, si quod in fieri distinguitur ab aliquo, in factu esse identificetur cum eodem. Neque dicas mutationem esse ipsam cessationem actionis, per quam res ab alio producitur: quia cūm vi actionis res accipiat esse, implicat, cessante aetio-

ue, rem

ne, rem permanere, ne dum permanere identificatam cum alio.

291. Ad probationem autem Antecedentis, negandum est, tam passiuam generationem Verbi, quam passiuam processionem Spiritus S. re ipsa identificari cum principio producente, sed semper manere ab eo realiter distinctas. Est autem principium formaliter productuum generationis Verbi diuini, non essentia, cum qua realiter identificatur: sed paternitas, à qua realiter distinguitur. Sicut principium formaliter productuum processionis Spiritus S. nō est essentia, aut voluntas, cum qua identificatur, sed Pater & Filius, secundum virtutem spiratiuam, secundum quam realiter distinguuntur à processione Spiritus Sancti.

292. Instabis. Non implicat, vt eadem individuabilis entitas, communicetur & non communicetur, producatur & non producatur: ergo neque implicabit, vt eadem res fieri distinguatur à principio producente, & in factu esse identificetur cum eodem. Antecedens constat de essentia diuina, quæ simplicissima in se communicatur vt absoluta, non communicatur vt respectiva; producitur secundum personalitatem Verbi & Spiritus S. non producitur secundum natum absolutam.

293. Resp. Negando consequentiam. Ratio, quia non repugnat, cum eadem simplicissima entitate identificari plures perfectiones, quæ relatiæ opponantur inter se, & non cum ipsa entitate: Posita autem identificatione plurium perfectionum inter se oppositarum in eadem entitate, necessariò sequitur, vt tales perfectiones vti manent distinctæ inter se & oppositæ, & non cum ipsa cōmuni entitate, ita manent incomunicabiles inter se, communicabiles vero ipsi communi entitati; producibilis ipsa, non producibili ipsa communi entitate: cuius est nullum in rebus creatis exemplum habemus, à priori tamen, & in entitate infinita nulla appetit contradic̄io. At vero manifesta appetit contradictione quod idem secundum idem simul distinguatur, & identificatur cum eodem: distinguatur, quatenus ab eo producitur; identificetur, quatenus à parte rei sit vnum cum eo, nam quid magis implicans, quam idem secundum idem distinguui & non distinguui, identificari & non identificari cum eodem? Vel quod semel distinguitur ab aliquo, cum eodem identificetur? aut quod semel identificatum est cum aliquo, distinguatur ab illo?

294. Tota igitur difficultas est in soluenda ratione dubitandi initio posita. Aliqui ita illam soluunt, vt verbis tantum, re autem ipsa intrinsecam variationem ponere videantur in ipsa scientia Dei. Dicunt enim, ipsam scientiam Dei, posito effectu sub conditione vel absolute futuro, vitaliter exprimere ac representare illum absque illa mutatione sui: Adeo vt ipsa vitalis expressio ac representatio effectus sub conditione vel

absolutè futuri, quæ in Deo potuit non esse, sit intrinseca, & increata perfectio distincta ab ipso effectu vel connotatione effectus sub conditione vel absolutè futuri, & ipsa vitali expressione eiusdem effectus ut possibilis. Hoc autem aliunde non probant, nisi quia scientia Dei ob suam infinitam eminentiam potest vitaliter exprimere ac representare aliquod obiectum, quod potuit vitaliter non exprimere ac representare absque illa intrinseca variatione sui: vi etiam de volitione libera Dei theologatur, vt infra videbimus.

295. Sed contrà, nam iuxta hanc sententiam hæc vitalis expressio, & representatione effectus futuri in Deo est aliqua perfectio seu formalitas intrinseca, ratione saltem distincta à scientia eiusdem effectus ut possibilis: sed hæc potuit in Deo non esse: ergo aliqua perfectio increata seu formalitas in Deo est, quæ potuit non esse, contra ea, quæ suprà ostendimus, nihil posse in Deo esse, quod potuerit non esse, quod non solum probat de perfectionibus distinctis, sed de quacumque formalitate reali intrinseca Deo. Cæterum dicere, quod hoc fieri possit absque illa intrinseca mutatione & variactione scientiæ diuinæ, ob infinitam suam eminentiam, est pugnantia loqui. Nam ex una parte ponitur intrinseca & viralis perfectio ratione diuersa ab ipsa scientia obiectu possibilis, quæ potuit in Deo non esse: Ex alia parte ponitur, id totum fieri absque intrinseca variatione eiusdem scientiæ diuinæ: ergo pugnantia afflentur: cum aperte pugnet, posse id, quod est intrinseca perfectio intelligentis, definire esse, & id fieri absque illa intrinseca mutatione eiusdem. Nam quæ maior mutatio, quam quod de facto est realis in Deo, potuerit realis perfectio in Deo non esse? & è contra, quod de facto realis perfectio in Deo non est, realis perfectio in Deo esse potuerit: Quod autem hæc intrinseca perfectio vitaliter exprimens effectum futurum potuerit in Deo non esse, patet: quia potuit effectus ipse futurus non esse; ergo & ipsa vitalis expressio futuri effectus, quæ per aduersarios est perfectio intrinseca, ratione saltem inadæquata diuersa ab ipsa expressione effectus possibilis.

296. Nos cohærentes ad nostra principia, quæ infra tradituri sumus, cùm de libera volitione Dei disputationem instituemus, ad rationem dubitandi respondemus, negando consequentiam. Ad cuius probationem distinguenda est Maior: expressio & vitalis representatione effectus futuri est perfectio Dei ratione distincta ab ipsa expressione & representatione eiusdem ut possibilis, per aliquam intrinsecam & vitalem formalitatem, & nego; per exrinsecam tantum connotationem effectus in se ipso existentis, & concedo. Eadem igitur scientia simplicis notitiae, quæ intrinsecè & vitaliter exprimit omnia obiecta possibilia, omnesque combinationes

nationes obiectorum possibiles, accedente sola connotatione obiecti existentis in se, inveniatur quo ad omnia intrinseca, sit & dicitur scientia visionis. Quare scientia visionis, academque ratio est de scientia media, non addit super scientiam simplicis notitiae, nisi solam connotationem extrinsecam effectus absolute vel sub conditione futuri. Quemadmodum libera volitio in Deo supra volitionem simplicis complacentiae necessariò terminatae ad creaturas possibiles, non addit, nisi solam extrinsecam connotationem effectus liberè à se dependentis: nam quicquid requiritur in ratione intrinseca & vitalis tendentiæ ad effectum existentem, præsupponitur in eadem diuina voluntate necessariò terminata per modum simplicis complacentiae & effectus ad eundem effectum possibilem, solùmque illi deerat extrinseca connotatio effectus liberè à se producendi, vel producendi, defactu cuius non poterat denominari amor & complacentia efficax, quæ supra simplicem addit solam liberam productionem effectus, à se dependentis. Ita quicquid ad intrinsecam & vitalem expressionem effectus futuri requiritur, præsupponitur in ipsa scientia simplicis notitiae, quæ dearticulatè exprimit quicquid perfectionis est, vel esse posset, per quamcumque combinationem possibilem in ipso effectu futuro, tantumque illi deerat connotatio eiusdem effectus in se ipso existentis.

297. Duo quippe in scientia visionis Dei distingua sunt, vitalis expressio effectus futuri, & extrinseca terminatio eiusdem scientiae ad effectum in se ipso existentem. Prima est perfectio intrinseca & invariabilis, quam Deus necessariò habet, quatenus est perfectissima species omnium & singularium rerum possibilium, omniumque combinacionum, quas obiecta creata in quacunque dispositione posita habere possunt. Secunda, est extrinseca connotatio, seu terminatio eiusdem scientiae ad effectum futurum, ad quem, posita futuritione, statim diuinus intellectus terminatur per modum vitalis intuitus, absque nouo respectu reali intrinseco, ne ratione quidem distincto ab intuitu, quo idem intellectus diuinus terminabatur ad eundem ut possibilem. Nam omnis nouus respectus realis scientiae in obiectum est ad exprimentum aliquid in obiecto, quod antea non exprimebatur. Atqui nihil exprimentum est in effectu futuro, quod non fuerit expressum in eodem ut possibili. Igitur nullus nouus respectus realis accedit scientiae diuinæ ad effectum futurum, qui non fuerit ad eundem ut possibilem. Maior patet: nam scientia est propter exprimentum obiectum: ergo si nihil noui est in obiecto exprimentum, nullus nouus respectus realis accedit scientiae ad obiectum.

298. Minor, in qua tantum est difficultas, probatur. Nam quicquid siue intrinsecum, siue extrinsecum est, vel esse potest in effectu futuro, prius fuit in eodem ut possibili, cùm nil posset esse futurum, quin fuerit possibile: unde ipsamet futuritio effectus prius fuit

possibilis, quām exercitè futura. Igitur nihil est in effectu futuro exprimentiudum, quod expressum non sit per scientiam simplicis intelligentiae necessariò terminatam ad eundem ut possibilem. Solùm enim futuritio effectus ponit effectum extra causas in se ipso existentem: quæ futuritio effectus, cùm nil ponat in effectu, quod non fuerit possibile, non poterit diuinam scientiam intrinsecè mutare, sed illam tantum extrinsecè terminabit per modum extrinseci termini: quod pacto terminaret visionem corpoream de Antichristo futuro ipsa exercita existentia Antichristi praesens, & in se ipso existentis. Etenim si Deus produceret in meo oculo speciem expressam Antichristi futuri cum omnibus coloribus & delingentias, quæ habiturus est Antichristus in se ipso existens, eaque perseveraret usque ad ipsam exercitam existentiam Antichristi praesens talis exercita Antichristi existentia nil variaret de mea intrinseca visione, quam de eodem Antichristo antea habebam: Quia nil poneret visibile in obiecto, quod non tuisset antea expressum per speciem, à Deo infusam. Solùm autem exercita existentia Antichristi praesens extrinsecè terminaret vitalem intuitum mei oculi, qui antea terminabatur ad eandem ut intentionaliter expressam per visionem à Deo productam. Pari modo nec intrinsecè variaret eadem corporea visio, si adhuc ea perseverante corrumperetur obiectum. Nam eodem modo oculus haberet illud intra se per visionem intentionaliter expressam, atque habebat antea, dum illud erat realiter praesens; solùm variaret extrinseca terminatio visionis ad obiectum in se ipso existens.

299. Vnum hinc aduerto discrimen, quod foris oculus habens speciem expressam obiecti possibilis non aduerteret praesentiam illius, si illud postea fieret praesens: sicut nec absentiam eiusdem si ex praesenti fieret absens, perseverante eadem visione ut ante: cùm tamen intellectus diuinus perfectissime aduertat obiectum ex possibili factum esse praesens & actu in se ipso existens. Verum hæc aduentitia in Deo cùm sit per modum vitalis intuitus terminati in obiectum in se ipso existens, non addit nouum respectum realem intrinsecum in ipsa scientia Dei ratione diuersum ab ipso intuitu vitali terminato ad idem obiectum ut possibile, sed extrinsecam duntat connotationem eiusdem obiecti in se ipso existentis.

300. Ex his soluitur alia probatio eiusdem consequentiae: quo nimis pacto possit diuinus intellectus reddi certus de effectu futuro absque nouo respectu, vel formalitate reali intrinseca distincta ab ipsa scientia de eodem effectu possibili: quia videlicet hæc certitudo non est, nisi per modum vitalis intuitus terminati ad obiectum in se ipso existens, de quo cùm nil noui debeat intellectus diuinus in se ipso exprimere, quod in se expressum non pre habeat, nulla accessio fit scientia diuina ex huiusmodi certitudine,

sed noua tantum connotatio obiecti in le ipso existentis.

301. Vrgebis. Omnis certitudo est perfectio intrinseca scientis: sed aliqua certitudo potuit in Deo non esse: ergo aliqua perfectio intrinseca potuit à Deo abesse. Minor constat de certitudine obiecti futuri, quæ potuit in Deo non esse, sed potius opposita certitudo de effectu nō futuro. Maior elucet, quoniam certitudo est perfectio scientis, qua redditur vitaliter certus de veritate obiecti.

302. Resp. concessa Maiore, distinguenda est Minor: potuit aliqua obiecti certitudo à Deo abesse ratione alicuius intrinsecae perfectionis, nego; ratione extrinsecæ terminacionis, obiectique connotationis, concedo. Etenim cùm scientia diuina necessaria non extendatur ad obiecta futura per modum nouæ expressionis vitalis, cùm illa intellectus diuinus perfectissimè expressa præhabeat in ipsa scientia simplicis notitiae; sed per modum puræ intuitionis, intuendo tantum illa in se ipsis existentia, poterit absque noua accessione alicuius perfectionis intrinsecæ, sola extrinseca terminacione connotationeque obiecti in se ipsis existentis, vitaliter certificare intellectum diuinum de ipsa futuritione obiecti. Cuius ratio est, quia scientia non variatur intrinsecè, nisi ad variationem intentionalis atque vitalis expressionis obiecti: Atqui hæc in scientia diuina nō variatur, vt supra probatum est, cū nil in futuro effectu expessibile sit, quod de eodem vt possibile expessum non fuerit.

303. Hanc nostram rationem colligo ex August. lib. 15. de Trinit. cap. 13. vbi docet, nil scientiae diuinæ accedere ex futuris rebus, cùm eas perfectè nouerit ante eorum futuritionem: sic enim ibidem scribit. *Vniuersas autem creaturas suas & spirituales & corporales non quia sunt, nouit, sed ideo sunt, quia nouit: non enim necnon quia fuerat creaturus. Quia ergo scivit, creauit, non quia creauit, scivit: nec alter ea scivit creata, quam creanda. Non enim eius sapientia aliquid accessit ex eis, sed illis existentibus, sicut oportebat, & quando oportebat, illa mansit ut erat.* Hæc Augustinus.

304. Ex dictis à fortiori sequitur, non variari intrinsecè scientiam diuinam circa ipsa futura, quæ modò dicitur repræsentare vt futura, modò vt praesentia, modò vt præterita. Eundem quippe Adamum, quem ab æterno dicebatur repræsentare vt futurum, in tempore dicitur repræsentare vt praesentem, nunc vero vt præteritum: omnes namque istæ denominationes desumuntur per connotationem ad diuersa tempora, respectu quorum eadem res dicitur vel futura, vel praesens, vel præterita. Velut in tota præcedente æternitate dicebatur Adamus futurus, in tempore vero, in quo est creatus, praesens, in toto autem tempore subsequente ipsius mortem, dicitur præteritus. Ceterum scientia diuina ex ipsa æternitate repræsentauit illum vt existentem in sua propria duratione cum respectu ad omnem tempus, præteritum, praesens, & futurum.

Quo fit, vt scientia diuina nunquam definat eandem rem repræsentare vt futuram, vt praesentem, & vt præteritam per ordinem ad diuersa tempora, quibus dicitur futura, praesens, & præterita. Proinde etiam nunc scientia diuina repræsentat Adamum vt futurum, non quidem respectu temporis praesentis, in quo illum repræsentat vt præteritum, sed respectu præcedentis æternitatis, per ordinem ad quam dicitur futurus. Quare sicut Deus æterno suo intuitu comprehendit totam æternitatem, eamque semper actu repræsentat, nec unquam illam definit repræsentare: ita semper actu repræsentat res omnes, quæ in eadem æternitate coexistunt cum respectu ad tempus præcedens, praesens, & subsequens earum existentiam. Quo fit, vt nunquam Deus dici possit, definere à repræsentando obiecto vt futuro, vel praesente: Quia licet res ipsa definit pro uno tempore esse futura, vel praesens, haud tamen definit, quin pro alio tempore fuerit futura, aut praesens: Et quia Deus semper repræsentat rem cum huiusmodi triplici respectu & connotatione temporis præcedentis, in quo dicebatur futura, coexistentis, in quo dicebatur praesens, & subsequentis, in quo dicitur præterita, ideo etiam res ipsa respectu vnius temporis definit esse futura vel praesens, haud tamen definit Deus illam repræsentare vt futuram vel praesentem respectu illius temporis, in quo fuit futura vel praesens: sicut enim ab æterno repræsentauit Adamum vt præteritum per ordinem ad tempus subsequens mortem ipsius. Ita è contra nunc repræsentat eundem, vt futurum per ordinem ad tempus ipsius existentiam antecedens. Nam ex eo quod Adamus pro hoc tempore defit esse futurus, non defit, quin aliquando futurus fuerit: neque ex eo quod res definit esse futura, Deus definit illam cognoscere vt futuram per connotationem illius temporis, quo fuit futura. Vnde Augustinus libro II. de Civitate cap. 21. Non enim inquit more nostro ille, vel quod futurum est prospicit, vel quod praesens est, aspicit, vel quod præteritum est, respicit: sed alio modo quodam à nostrorum cogitationum consuetudine longè lateq; diuerso. Ille quippe non ex hoc in illa cogitatione mutata, sed omnino incommutabiliter videt: ita vt illa quidem, quæ temporaliter sunt, & futura non dum sint, & praesentia iam sint, & præterita iam non sint, ipse vero hæc omnia stabili ac semperna praesentia comprehendat. Eadem ratione cùm dicitur diuina præscientia mutari in simplicem scientiam seu visionem rei praesentis, non est mutatio, nisi quo ad extrinsecam denominationem per ordinem ad diuersa tempora, per ordinem ad quæ eadem res repræsentantur. Eadem quippe scientia diuina vt repræsentat rem futuram, seu per respectum ad tempus antecedens existentiam ipsius, dicitur præscientia: Eadem vt repræsentat rem præsentem, seu per respectum ad tempus praesens, cui res ipsa coexistit, dicitur scientia seu visio.

Ex

S. Thomas.

305. Ex his soluitur alia quæstio, quam proponit S. Thomas prima parte quæstione 14. articulo 15. ad tertium. An Deus desinat scire aliquam enunciationem, quam prius sciuit. Cui quæstionis respondet ipse citato loco affirmatiuè: & rationem assignat, quia sicut eadem enunciatione transire potest de vera in falsam: ut ante Christi nativitatem, hæc enunciatione, *Christus nascetur*, erat vera; post eius verò nativitatem, ceperit esse falsa; ita eadem enunciatione transire potest de scibili in nescibilem: nam quod est verum, est scibile: quod est falsum, est nescibile. Igitur potuit Deus scire desinere aliquam enunciationem ut veram, quam prius ut veram sciebat, non variatione ipsius scientiæ, sed obiecti sciti. Nec est eadem ratio, ut in prædictatum locum aduerterit Cajetanus, de re, & enunciatione, quoniam res non potest eadem perseverans mutari de vera in non esse, vel contraria, non manet eadem, ideoque nequit, una eademque res invariata in se modò esse scibilis, modò nescibilis. At enunciatione eadem invariata manens mutari potest de vera in falsam, & de falsa in veram, variatio tantum ipsius significato.

306. Verùm coherenter ad nostra prædicta principia dicendum est, nunquam Deum desinere scire aliquam enunciationem ut veram, quam prius sciuit ut veram, sed semper illam scire ut veram per ordinem ad unum tempus, eandemque scire ut falsam, seu non scire ut veram per ordinem ad aliud tempus, ut de rebus ipsis supra dictum est; nam eodem modo enunciatione, quæ semel respectu unius temporis fuit vera, manet respectu eiusdem temporis semper vera, & consequenter respectu illius temporis semper à scientia diuina representatur ut vera, esto respectu alterius temporis sit falsa, & à diuina scientia respectu talis temporis semper representetur ut falsa.

307. Obiectio primò. Si scientia visionis rei futura nullam superaddit perfectionem intrinsecam scientiæ simplicis intelligentiæ, sequitur, quod etiam Deus nesciat rem futuram, nulla caret perfectione. Potuit igitur Deus absque detimento sua scientiæ non scire res, quæ aliquando sunt futurae.

308. Resp. negando sequelam: nam esto scientia visionis nullam superaddat perfectionem scientiæ simplicis intelligentiæ, supponit tamen illam ita perfectam, ut statim ac ponitur noua veritas, necessariò eam represententer, absque nouo acremento sui, cum præ habeat in se quicquid requiritur ad quacunque nouam veritatem representandam. Argueretur igitur imperfectio seu finitas & limitatio in scientia diuina, si posita noua veritate, non statim ad illam se extenderet, esto nullam de nouo perfectionem acciperet, ex tali representatione. Cuius à priori ratio ea est: quoniam scientia diuina non sumit à rebus, sed ex se ipsa habet, quatenus est infinita species omnium

creaturarum, & combinationum possibiliū, vt positis omnibus ad sciendum requisitis, statim repræsentet quacunque veritatem de novo positam, cùm de ratione scientiæ sit necessariò in verum ferri. Vnde si aliquod verum esset, ad quod scientia diuina non ferretur, id necessariò accideret ex defectu alicuius perfectionis intrinsecæ ipsius scientiæ, nempe luminis, speciei, vel actus, cùm ex parte obiecti non requiratur nisi sola veritatis positio.

309. Obiectio 2. Deus scit aliqua, quæ possunt de facto non esse: ergo saltem non omnia, quæ ipsius scientia repræsentat, repræsentat infallibiliter. Antecedens probatur, quia Deus scit futurum peccatum Antichristi, quod potest de facto non esse futurum, cùm semper maneat in Antichristo libertas ad peccandum, donec actu ponat actum peccaminosum extra suas causas.

310. Respond. cum distinctione antecedentis: possunt de facto non esse futura, quæ pendent à libera voluntate creaturæ, potestate antecedente, & in sensu disiuncto, concedo: possunt non esse futura potestate consequenti, & in sensu composito, nego. Nam facta semel suppositione, quod res sit futura, non potest non esse futura: non minus quam facta semel suppositione, quod res sit præsens, non potest non esse præsens, & consequenter nec potest à Deo non sciri. Ceterum quia scientia Dei non tollit, nec mutat intrinsecam potentiam, quam intellectus creatura habet ad omnes suas liberas actiones, cum infallibilitate scientiæ diuinæ fundata in huiusmodi suppositione rei futuræ, semper manet libera, & antecedens potest ad oppositum faciendum, donec ipsa creatura liberè se determinaret ad id, ad quod ex suppositione ponitur se determinatura.

311. Hinc etiam constat, cur Deus, in nostra prædicta sententia, necessariò sciat omnia futura conditionata: quoniam in nostra sententia antecedenter ad quocunque liberum decretum diuinum actu positum in Deo datur veritas futurorum conditionum fundata in suppositione huiusmodi futurorum, qua suppositione facta diuina scientia necessariò illa repræsentat. Dixi, *in nostra prædicta sententia*: nam in sententia cōrum, qui dicunt, huiusmodi futura conditionalia pendere ex libero decreto diuino actu in Deo posito, non sequitur, ut omnia futura conditionalia, quæ esse possunt, à Deo sciantur, sed tantum ea, de quibus Deus habet liberum decretum: quod supra impugnatum est: quia cum maxima perfectione in Deo sit, scire, quid vnaquaque creatura in quacunque dispositione posita liberè operatura sit, non potest hęc Deo negari; nam quoniam ipsa repræsentatio futuri conditionati non addat nouam perfectionem scientiæ simplicis notitiae, supponit tamen illam ita perfectam, ut absque illa sui mutatione necessariò se extendat ad huiusmodi futura con-

ditionalia. Nec est eadem ratio de scientia absolute futorum, quæ sine illa imperfectione potuit in Deo non esse: nam si hæc scientia poneretur in Deo necessaria, præjudicaret maiori perfectioni diuinæ, quæ est libertas in producendis, vel non producendis creaturis; cui perfectioni non obstat, si ponatur scientia futorum conditionalium necessaria in Deo: quoniam ut hæc à Deo cognoscantur, necesse non est, ut illa Deus ad extra producat, sed sufficit, ut de illis tantum habeat conditionatum decretum, siue obiectiuem, siue subiectiuem iuxta varias sententias, quo posito statim de illis resultat determinata veritas, à Deo cognoscibilis: Fateor iuxta illam sententiam, quæ asserit, huiusmodi futura conditionalia à Deo non cognoscet, nisi posito libero decreto in Deo actu & subiectu, responderi posse, etiam talem scientiam prædicaturam diuinæ libertati de condendo novo decreto intra Deum, si ea ponatur necessaria. Verum quia nos iudicamus, maiorem fore perfectionem in Deo habere notitiam omnium futorum, quæ à quavis intellectuali creatura in quacunque dispositione posita producenda forent, quam est libertas ipsa de condendis decretis, quæ ad veritatem huiusmodi conditionalium necessaria est, ideo absolute pronunciamus, etiam hæc futura conditionalia cognoscenda essent per decretum intra Deum actu positum, eorum scientiam necessariam ponendam esse in Deo, cum maior perfectione Dei sit notitia omnium conditionalium, quam libertas talia decreta intra se condendi: quia cum per huiusmodi decreta nil debeat Deus ad extra producere, sed tantum maneat intra ipsum Deum, nulli videntur perfectioni diuinæ præjudicare, si necessario in Deo ponantur ad ampliorem de creaturis notitiam habendum. Cæterum analiude huiusmodi decreta in Deo repugnant, constat ex sectione 12.

312. Obijcies 3. Nulla concipi potest inter duo extrema realis variatio, nisi aliquo saltu extremo realiter variato. Sed inter scientiam Dei conditionatam, & ipsius obiectum concipitur realis variatio, nulla reali mutatione facta in obiecto; ergo debet realis variatio fieri in ipsa scientia: & consequenter scientia conditionata Dei erit intrinsecè variabilis. Maior patet: quia nequeunt eadem extrema eodem modo permanentia nouam denominationem realem causare, cum omnis realis denominatione fundari debeat in aliqua forma reali intrinseca, vel extrinseca. Minor probatur: nam eadem scientia conditionalis de penitentia Tyriorum sub conditione futura potuit esse scientia de opposita impenitentia sub conditione futura, nulla reali mutatione facta in ipso obiecto, cum obiectum conditionatum in se ipso non mutetur, sed semper maneat sub suo non esse.

313. Respond. distinguendo Minorem, nulla fit in obiecto conditionali realis mu-

tatio subiectua, concedo: Nulla fit realis mutatio obiectua, nego. Quæ mutatio sufficit ad nouam denominationem realem, per quam eadem scientia invariata intrinsecè fieri possit scientia contradictiorum. Vnde concedendum est, obiectum conditionatum, ut tale semper manere sub non esse absoluto, variari tamen posse sub esse conditionato & obiectuo: quia quod habuit esse sub conditione ex suppositione libera determinationis creaturæ, habere potuit non esse sub conditione, ex suppositione libera determinationis eiusdem.

314. Obijcies 4. Videmur suprà supponere, scientiam Dei de creaturis possibilibus addere aliquam perfectionem intrinsecam & necessariam ipsi scientiæ Dei de suam effientia. Hoc autem falso est, tum quia creaturæ possibles sunt tantum obiectum secundariū, & materiale scientiæ diuinæ, cum scientia totam suam intrinsecam perfectionem deflumat ex motu formalis & obiecto primo, quod in scientia diuina est sola increata essentia; tum quia eadem ratio est de creaturis possibilibus ac futuris: ergo sicut ad futuras extenditur absque intrinseca perfectione, sola connotatione obiecti futuri: Ita & ad possibiles absque intrinseca & vitali perfectione, sola connotatione obiecti possibilis. Tum quia alioqui Deus penderet à creaturis. Etenim cum scientia Dei sit ipsum esse Dei, si scientia Dei de creaturis possibilibus superaddideret aliquam perfectionem intrinsecam ipsi scientiæ, quam Deus de se ipso habet, esse Dei dependet à creaturis possibilibus.

315. Valsq. prima parte q. 14. In expositione articuli 15. & disp. 143. cap. 6. Didacus Alarcon tractat 2. de scientia Dei disp. 1. cap. 3, cum alijs recentioribus existimant, scientiam Dei de creaturis possibilibus nullam superaddere perfectionem intrinsecam ipsi scientiæ, quam Deus habet de se ipso, sed addere extrinsecam dūtaxat terminationem, non secus ac scientia ipsa visionis de creaturis futuris nullam superaddit intrinsecam perfectionem scientiæ, quam idem Deus de se ipso habet. Ex quo infert, quod quemadmodum sublata futuritione creaturarum, nihil perfectionis intrinsecæ decedit ex scientia diuina: ita sublata possibilitate creaturarum, nil perfectionis intrinsecæ demiture ex eadem scientia diuina.

316. Opposita tamen sententia, quæ asserit, scientiam creaturarum possibilium intrinsecam perfectionem superaddere ipsi scientiæ, quam Deus de se ipso habet, & probabilior est, & nostris principijs conformior: Eamque expressè docuit Augustinus libro 83. questionum q. 46. vbi definens, quid sint ideæ in mente diuina, ita scribit: *Sunt ideo principales forma quadam, vel rationes verae, stabiles atque immutabiles, quæ ipsæ formatae non sunt, & per hoc externe, ac semper eodem modo se habentes, quæ in divina intelligentia continenuntur. Et cism ipsa neque orientur, neque intereant, secundum eas tamen formari*

Vasquez,
Didacus
Alarcon.

formari dicitur omne quod oriri & interire potest, & omne quod oritur & interit. Et paulo post: Has autem rationes uti arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente creatoris? non enim extra se quidquam possum intuebatur ut secundum id constitueret, quod constituebat: nam hoc opinari sacrilegum est. Quid si hec (concludit) rerum omnium creandarum, creatarumque rationes in diuina mente continentur, neque in diuina mente quidquam nisi aeternum atque incommutabile potest esse: Atque has rerum rationes principales appellat ideas Plato; non solum sunt idea, sed ipsa vera sunt, quia aeterna sunt, & eiusmodi atque incommutabiles manent, quarum participatione sit, ut sit quidquid est, quo modo est; & quarum visione anima rationalis sit beatissima. Sunt igitur in sententia Augustini ideas rationes quedam aeternae atque increatae in diuina mente existentes, ad quas Deus respiciebat, dum creaturas extra se ab ipsa eternitate condere decernebat. Atqui haec rationes aeternae atque incommutabiles perfectionem in Deo dicunt ratione diuersam ab ipsa cognitione, quam Deus habet de sua increata essentia: ergo cognitione creaturarum possibilium perfectionem intrinsecam superaddit Deo ratione diuersam ab ipsa perfectione, quam solius increatae essentiae cognitione importat. Igitur sublata possibilitate creaturarum, ac proinde earum cognitione à Deo, aliqua perfectio intrinseca decederet à Deo. Maior, ut vidimus, est Augustini. Minor probatur: nam iste rationes aeternae & incommutabiles in Deo, quarum visione anima rationalis beatur, sunt ipsis creature intentionaliter atque intelligibiles in diuina mente expressae: sed has non exprimit sola praecisa cognitione diuinæ essentiae, quod vel inde patet; quoniam si creature non essent possibles, adhuc maneret cognitione diuinæ essentiae exprimens ipsam essentiam, absque expressione creaturarum: ergo expressio creaturarum ratione diuersa est ab ipsa expressione essentiae diuinæ: siquidem in ea hypothesi esset tota expressio diuinæ essentiae absque expressione creaturarum.

317. Video aduersarios huic argumento responsuros, sublata possibilitate creaturarum, nihil perfectionis intrinsecæ sublatum iri ex ipsa scientia Dei, sed tantum connotatum extrinsecum. Contendunt enim scientiam creaturarum possibilium in Deo non esse aliud, quam ipsam cognitionem diuinæ essentiae connotata tantum possilitatem creaturarum, qua sublata maneret tota intrinseca perfectio scientiae diuinæ. Sed videant isti Authores, an hac solutione satisfaciant Authoritati Augustini, de qua nunc tantum certamus. Contendit enim sanctissimus hic Doctor, rationes istas, quas Plato ideas appellabat, esse aliquid in creatum in Deo, siquidem, ut ipse ait, earum visione anima rationalis sit beatissima: non sit autem beatissima visione creaturarum secundum esse earum proprium, sed secundum esse intentionale & intelligibile in diuina mente expressum, quo

pacto sunt ipsam et creaturae, ut est species intelligibilis creaturarum. Nec dici potest, has rationes esse ipsam cognitionem diuinae essentiae, connotata tantum possilitate creaturarum: nam Augustinus contendit, animam rationalem non tantum beari visione cognitionis Dei, quatenus perfectio subiectiva est in Deo, sed ipsarum etiam rationum, & obiectorum, quæ diuina cognitione exprimuntur, quæ sunt ipsis creature secundum esse intentionale & intelligibile in Deo expressum. Porro si huiusmodi rationes diuina cognitione expressæ nil aliud essent, quam ipsis creature connotatae secundum illud esse naturale & creatum, quod extra Deum habent, non posset anima rationalis earum visione beari.

318. Eadem sententia aperte sequitur ex doctrina S. Thomæ. Docet enim S. Doctor, Deum intelligere creaturas secundum proprias rationes ipsarum, easque expressas intelligere in suo Verbo, tanquam in ratione in qua, ut ex varijs testimonijs ipsius fuse à nobis probatum est disp. 9. sect. 3. Cuius opinionis fuisse Doctor S. expresse fatetur ipsum Vasq. 1. p. disp. 72. cap. 2. nu. 11. Ex his igitur S. Thomæ principijs, quibus nixi citato loco cum eodem negauimus speciem imprimam & expressam diuinæ essentiae, sic deducitur nostra sententia: Deus intelligit creaturas possiles expressas in suo Verbo tanquam ratione in qua: ergo creature ut in diuina cognitione expressæ sunt aliquid intrinsecum in Deo ratione diuersum ab ipsa essentia & cognitione Dei. Antecedens iam supponitur esse S. Thomæ. Consequentia probatur: quia si verbum diuinum non est tantum ratio, qua Deus intuetur creaturas, sed etiam ratio, in qua eas intentionaliter expressas intuetur, debet eas in se ipso secundum esse intelligibile atque intentionale continere: quia cum nec illæ continentur in Deo formaliter secundum esse naturale, quod à Deo distinctum habent, neque sola continentia ementalis seu causalis sufficiat ad eas in se ipso secundum proprium esse intuendas, alias modus non superest, ut eas in se ipso secundum proprium esse, quod à Deo distinctum habent, intueatur, quam continentia intentionalis: quæ in eo consistit, ut Deus creaturas exprimat in suo verbo secundum illud idem esse, quod à Deo distinctum habent. Est enim Verbum mentis naturalis imago obiecti, in qua delineatur natura ipsa & proprietates obiecti, quæ teste Aureolo, ponit in prospectu ipsius intellectus obiectū, quod in se ipso intelligibiliter atque intentionaliter delineatur atque expressum habet: Atqui huiusmodi intentionali intelligibilius expressione creaturarū carceret Deus, sublata possilitate creaturarum: ergo cognitione creaturarum possibilium intrinsecam perfectionem superaddit ipsi scientiae, quam Deus de se ipso habet.

319. Tandem probatur hæc sententia à priori, quoniam exprimere in se intelligibili-

Plato.

Augustinus.

Augustinus.

S. Thomas.

S. Thomas.

Vasquez.

liter creaturas, non est tantum eas extrinsecè connotare, sed eas intra se ipsum intentionaliter expressas habere: igitur expressio creaturarum est perfectio intrinseca in Deo. Antecedens probatur: tu quia habere in se creaturas per speciem intelligibilem impressam, non est illas extrinsecè tantum connotare, sed eas intra se ipsum realiter continere per similitudinem intelligibilem virtualem, quæ intrinseca est Deo; ergo habere in se easdem per speciem intelligibilem impressam, non est illas extrinsecè tantum connotare, sed eas intra se ipsum realiter continere per similitudinem intelligibilem formalem, quæ pari modo intrinseca est Deo. Tum ex proprio modo operandi intellectus, qui est, trahere ad se obiectum per vitalem atque intentionalem similitudinem illius.

320. Confirmatur primò. Aliqua perfectio intrinseca decederet è Deo, si sublata possibilitate creaturarum, tolleretur species intelligibilis impressa illarum: ergo aliqua etiā perfectio intrinseca decederet è Deo, si sublata possibilitate creaturarum, tolleretur species expressa earundem. Consequentia constat: tum quia non minus intrinseca perfectio Dei est species expressa, quam impressa creaturarum: tum quia sublata specie expressa creaturarum, tolleretur impressa earundem, quæ tota ordinatur ad expressam. Antecedens verò probatur: nam species intelligibilis impressa creaturarum non est pura connotatio intrinseca obiecti, sed virtus & perfectio intrinseca, vim habens assimilandi creaturas in esse intelligibili & intentionali, intra ipsum Deum intelligentem.

321. Confirmatur 2. Cognitio, qua Deus se ipsum cognoscit, quoque se ipsum in suo increato Verbo intentionaliter exprimit, est perfectio intrinseca ratione diuersa ab ipsa essentia & intellectu diuino, qua si careret, aliqua perfectione intrinseca careret; ergo etiam cognitio, qua Deus creaturas possibilis cognoscit, quoque intentionaliter in suo Verbo exprimit, est perfectio ratione diuersa ab eodem intellectu & cognitione, qua Deus se ipsum suamque essentiam cognoscit; qua si careret, aliqua perfectione intrinseca careret. Antecedens à nomine sanæ mentis Theologo negandum puto. Consequentiam autem probbo. Nam si vera est aduersariorum ratio; qua probant, cognitionem creaturarum possibilium nil perfectionis intrinsecè superaddere cognitioni diuinæ, quæ se ipsum cognoscit, cùd quodscientia Dei nihil aliud est, inquit, quam perfectio & actus diuinæ essentiæ, connotata cognoscibilitate obiecti, eadem ratio probat, scientiam, qua Deus se ipsum suamque essentiam cognoscit, nil aliud esse, quam suum ipsius intellectum, connotata cognoscibilitate suæ essentiæ. Vnde nullam perfectionem intrinsecam superadderet Deo ipsa cognitio, qua se ipsum suamque essentiam cognoscit. Ex quo veterius sequitur, nulla intrinseca perfectione cariturum Deum, si sui ipsius, suæque essentiæ cognitione careret.

322. At obijciunt aduersarij contra hanc sententiam primò. Deus per eandem indubitate rationem immensitatis, qua coëxistit vni loco, coëxistit omnibus & infinitis: & per eandem indubitate æternitatem, qua coëxistit vni tempore, coëxistit omni atque infinito tempore: ergo per eandem indubitate cognitionem, qua se ipsum suamque essentiam cognoscit, cognoscit creaturas omnes, earum tantum possibilitate connotata.

323. Respon. negando consequentiam. Etenim ratio immensitatis, & æternitatis, præter perfectionem intrinsecam in Deo existentem, importat solam connotationem extrinsecam, loci, ac temporis sibi coëxistentis. Vnde poterit eadem perfectio diuina intrinseca inuariata in se coësistere pluribus spatijs ac temporibus: quia non debet illa intra se exprimere, sed tantum extrinsecè connotare. Cognitio verò non dicit solam extrinsecam connotationem obiecti, sed vitalem intentionalemque expressionem ipsius intra intellectum cognoscit. Et confirmatur: nam etiam in creaturis concipi potest res diutius & diutius durare absque intrinseca mutatione rei durantis, sola extrinseca connotatione temporis sibi coëxistentis; & in aliquorum sententia potest idem Angelus intra suam sphæram modò maius, modò minus spatium occupare absque vlla intrinseca mutatione sui, sola extrinseca connotatione loci. Nequit autem idem intellectus creatus de uno in aliud obiectum discurrere absque intrinseca mutatione suæ cognitionis.

324. Obijciunt 2. non minor perfectio intrinseca Deo est potentia producendi creaturas, quam cognitione easdem exprimens ac repræsentans. Atqui sublata possibilitate creaturarum, nihil de intrinseca perfectione decederet Deo: ergo earundem creaturarum possibilitate sublata nihil de intrinseca perfectione demeretur Deo.

325. Resp. primò negando Minorem; nam sublata possibilitate creaturarum, tolleretur virtus producendi creaturas à Deo, non propter dependentiam Dei à creaturis, sed propter dependentiam creaturarum à Deo. Resp. 2. negando consequentiam, cuius discriminis ratio est: quoniam potentia ad extra productiva in Deo per se tendit ad communicandum esse alteri, fundaturque in ipsa essentia Dei. Vnde posita impossibilitate creature producibilis, maneret eadem virtus quoad intrinsecam suam perfectionem, mutata sola denominatione potentiae quoad extrinsecum connotatum creaturæ producibilis, manente eadē quoad suum principale effectum formalem constituendi essentiam diuinam. Cognitio verò tendit ad exprimendum vitaliter obiectum intra ipsum cognoscendum. Vnde sublata possibilitate obiecti, tollitur vitalis expressio ipsius intra cognoscendum: nec manere potest propter alium effectum, cùm nullum alium effectum cognitione habeat, quam exprimere vitaliter obiectum intra ipsum cognoscendum. Secus est de

de potentia, quæ si fundatur immediatè in ipsa substantia agentis, vti fundatur potentia diuina, sublata possibilitate effectus, manere poterit quoad totam suam intrinsecam perfectionem propter constitutionem ipsius naturæ agentis.

326. DICES. Sublata possilitate creaturum, Deus non posceret illas vitaliter intra se exprimere: ergo nulla careret perfectione debita. Resp. Transeat totum: nego tamen in ea hypothesi futurum Deum cum ijs omnibus perfectionibus, cum quibus nunc est. Quemadmodum si ponatur Deus ex hypothesi ad intra non productivus, non posceret personarum Trinitatem: quia tamen carere, esset aliqua intrinseca perfectione carere: ac proinde alterius perfectionis futurus esset Deus tunc, atque est nunc.

327. Ex his respondetur ad omnes instantias in quarta obiectione allatas. Ad primam negandum est, totam perfectionem scientiæ desumitur ex motu formalis & obiecto primario, sed etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Nam licet specificatio scientiæ desumatur ex motu formalis & obiecto primario, indiuiduatio tamen desumitur etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Ratio est, quia scientia non solum exprimit intentionaliter intra intellectum cognoscentis obiectum formale & primarium, sed etiam quocunque materiale & secundarium: ac proinde non tantum intrinsecam suam perfectionem desumit ex obiecto formalis & primario, sed etiam ex materiali & secundario; quamvis ex illo desumat speciem, ex hoc indiuiduationem tantum.

328. Ad secundam negatur Antecedens: nam in obiecto futuro nihil remanet intentionaliter exprimendum, quod non supponatur intentionaliter expressum per cognitionem de eodem obiecto vt possibili, vti supra ostensum est. At in creaturis possibilibus est aliquid intentionaliter exprimendum, quod non supponitur intentionaliter expressum per solam cognitionem diuinæ essentie, nempe proprium esse naturale creaturarum, quod in diuina essentia formaliter non continetur.

329. Ad tertiam negatur sequela: nam licet cognitioni creaturarum sit perfectio intrinseca Dei, illam tamen Deus à creaturis non emendat, sed habet à se, ex eo quod est species intelligibilis earum. Vnde sicut ex eo quod est species intelligibilis impressa creaturarum, qua careret, implicantibus creaturis, non dicitur dependere à creaturis: ita ex eo quod sit species expressa earundem, qua careret, implicantibus creaturis, non dicitur dependere à creaturis: quod huiusmodi perfectionem non desumit à creaturis, sed habet ex se.

SECTIO XIX.

An scientia diuina representet infinita categorematica?

330. Ræsens quæstio intelligitur de obiectis secundarijs, tam possilibus, quam futuris, an ea in mente diuina sint infinita categorematicæ, an syncategorematice. Et sane absque vila controvertia inter nos Scholasticos est, quæ Deus à se distincta cognoscit, esse infinita, ac sine certo termino, contra quosdam antiquos Philosophos, qui asserebant, quæ Deus cognoscit, esse finita, eo quod infinitum vt infinitum cognoscibile non est. Cuius erroris suis videatur Aristoteles, qui primo Physicorum textu 35. & 2. Metaph. in fine, ait, infinitum vt infinitum esse ignotum.

331. Verum prædictos Philosophos haec vñica ratione confutat Augustinus 12. de Civitate cap. 18. Omnes numeri sunt infiniti: omnes numeros cognoscit Deus: cognoscit igitur Deus infinita. Maiorem probat Augustinus: quoniam quocunque numero dato semper dabilis est aliis & aliis in infinitum sine fine: ergo numeri sunt infiniti. Minorem à nemine ait negari posse, nisi à dementissimo: quam ratione, & autoritate confirmat: Ratione, quia cùm non sit affigilabilis certus numerus, ultra quem increatus intellectus non se extendat, dicendum est, illum ad omnes possibiles numeros se extendere: Authoritate, quoniam, vt canitur in Psalmo 146. Sapientia eius non est numerus, infinitas itaque numeri, vt ipsem citato loco infert, quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus, non est tamen incomprehensibilis ei, cuius intelligentia non est numerus. Cuius ratiocinationis vis in eo sita est: quod sicut scientia diuina in cognoscendo est simpliciter infinita: ita nullus est numerus possibilis, quem ipsa actu non cognoscat: alioquin si esset aliquis numerus, vel multitudo numerorum possibilis, quam scientia diuina actu non cognosceret, non esset infinita simpliciter, quippe cùm non haberet eam perfectionem, quæ ad cognoscendum ulteriore numerum necessaria foret.

332. Quoniam vero ijdem Philosophi, vt de Aristotele certū est, putabant, mundum producere esse ab æterno, ne cogentur concedere, Deum per eternitatem a parte ante producisse infinita, quæ ipsem Deus non cognoscet, finixerunt, vt ibidem 17. cap. notauit Augustinus, Deum semper eadem repetendo, quæ antea produxerat, reproduxit. Quoniam si non eadem, inquietabat, repeatantur, non possunt infinita diversitate variata vila eius scientia, vel præscientia comprehendendi. Non procul ab hoc errore fuerunt Wicleffus, & Ioannes Hus, qui vt in Concilio Constantiensi sectione 15. refertur, inter alia falsa dogmata, quæ docebant, vnum erat hoc: Non potest Deus mundum maiorare vel

Augustin.

Augustin.

Augustin.

Wicleffus.

Ioan. Hus.

mino-

minorare: sed animas usque ad certum numerum creare & non ultra.

333. Vterque error hoc vnicō argumen-
to euincitur. Potentia Dei ad extra pro-
ductiua pro termino habet, quicquid non
implicat. Non implicat plures & plures
creatūrā tam numero, quām speciediuerſæ
in infinitū producibiles: ergo ad omnes illas
se extēndit potentia Dei: ergo non tantū
ad finitas. Minor constat, cūm nulla ha-
dēnus allata sit, nec afferri possit impli-
cantia, cur nequeant plures & plures nu-
mero ac specie distīcta creatūrā in infinitū
producī. Maior probatur: nam poten-
tia Dei ad extra productiua immediatē funda-
tur in ipsa essentia increata Dei, quā vti
nullum habet in essendo līmitem, ita nullum
in producendo terminum.

334. Confirmatur. Tot sunt creatūrā
producibiles quoū sunt exempliabiles ab es-
tentia diuinā: atqui hā sunt sine termino infi-
nitā: ergo infinitā sunt creatūrā ad Deo pro-
ducibiles. Maior claret, cūm omnes creatūrā
sint quādam participationes & imitatio-
nes diuini esse, sicut omnis effectus est quā-
dam participatio & imitatio suā causā: er-
go tot sunt creatūrā producibiles, quoū par-
ticipare & imitari possunt essentiam diuina-
m. Minor probatur: nam participabilitas
& exemplabilitas creatūrā fundatur in ip-
so esse diuino: ergo si ipsum est infinitum &
illimitatum, etiam creatūra ab ipso parti-
cipabiles & exemplabiles erunt sine termino
infinitā. Nam eō usque diuina essentia
participari, atque exemplari potest à crea-
tūris, quousque ipsius perfectio non exau-
ritur. Atqui à nulla creatura, aut multitudine
creatūrā exauribilis est increata perfec-
tio diuina essentia, cūm omnis creatura,
multitudo que creatūrā infinitā distet ab
increata & infinitā essentia Dei: ergo

335. Sola igitur inter Catholicos contro-
verha est: An quā Deus cognoscit, sint infinita
categorematīcē, an syncategorematīcē. Du-
randus in primo distinctione 39.q.2. per to-
tam, & Marsilius dist. 38.art.3. contendunt,
creatūrā tam possibiles, quām in tota æterni-
tate futuras, esse infinitas tantū syncate-
gorematīcē. Quibus assentient Suarez teriiā
parte disp. 26. scđ. vltima, Valētia prima par-
te disp. 1. q. 14. puncō sexto, Tanetus disp.
2. q. 2. dubio 4. assertionē 6. alijque recentio-
res. Potissimum huius sententiae fundamen-
tum est: quoniam Deus non cognoscit crea-
tūras, nisi quatenus sunt ad existendum possi-
biles. Atqui non sunt ad existendum possi-
biles, nisi infinitā syncategorematīcē: ergo non
cognoscit Deus creatūras, nisi infinitas syn-
categorematīcē. Minor supponit, cūm nec
ex possibilibus existere possint actū infinitā,
sed semper finitā in infinitū, nec ex futuris
per totam æternitatem extitūris aliquando
existant, vel existere possint infinitā actū, sed
semper finitā in infinitū. Maior probatur:
quoniam ut cognitio sit vera debet confor-
mari & adaequare suo obiecto: ergo si obie-
ctum est infinitum syncategorematīcē, né-
quit à Deo cognosci ut infinitum catego-
rematīcē: alioqui diuina cognitio non con-
formaretur suo obiecto.

336. Contra verò Richardus in primo di-
stinctiō. 36.art.2.q.5. Molina, Bannez prima par-
te q. 14.art. 12. Vasq. disp. 63. Arrubal disp.
37. cap. 2. Ruiz de scientia Dei disp. 20. sect.
3. Alarcon tract. 2. de scientia Dei, disp. 3. cap.
3. alijque recentiores putant, quā Deus co-
gnoscit Scientia simplicis intelligentiā & vi-
tioniā, esse infinita categorematīcē. Cui sen-
tentia plurimum fauent Bonaventura in pri-
mo dist. 35.q.5. & distinct. 39.arti. 1. q. 3. S. T. ho. prima parte q. 14.art. 12. primo contra
gentes cap. 69 & q. 2. de veritate arti. 9. Ca-
ictian & Ferrariensis locis præcitatis, qui
absolutè docent, Deum cognoscere actu in-
finita, esto non sint possibilia, aut futura, nisi
finita in infinitū.

337. Pro explicatione notandum, hanc
difficultatem non solum premere eos, qui ut
impossibile negant omne infinitum catego-
rematīcē producibile extra Deum, sed etiam
qui illud concedunt. Nā esto illud concedant
in ipsis creatūris possibilibus, proinde circa
illas nullam habeant difficultatem conceden-
di infinita categorematīcē in mente diuina,
vt illa concedunt existere posse extra Deum.
Adhuc tamen manet difficultas ab omnibus
soluenda tum de effēctibus æternū futuri,
tum de partibus continuū in infinitū diuisi-
bilibus. Nam nec beatorum, ac damnatorum
cogitationes per totam æternitatem futuræ,
nec diuisiones continuū possunt esse actū &
categorematīcē infinita, sed semper finitā in
infinitū. De his igitur restat difficultas ab
Authoribus vtriusque sententia soluenda,
An cogitationes æternū futuræ, diuisiones
que continuū sint categorematīcē an syn-
categorematīcē infinita in mente diuina. Pro
cuius difficilis ac molestè controversia solu-
tione,

338. Dicendum est, omnia, quā in se ipsis, &
secundū realem existentiam sunt infinita
tantū syncategorematīcē, in mente diuina
esse infinita categorematīcē. Ratio assertio-
nis desumenda est ex natura ipsa infiniti
categorematīcē & syncategorematīcē, quam
cum Aristotele 3. Physicorum admittunt om-
nes Philosophi ac Theologi. Est autem infinitū
syncategorematīcē, quod nūquam est
totum simul actū, sed partim actū, partim po-
tentia, ita vt quod actū simul est, semper finitū
est, quod autem in potentia est, infinitū est ac sine termino. Ut quotcunque
cogitationes in ipsa æternitate existentes, sem-
per sunt finitā: contrā verò quā remanent
per totam æternitatem futuræ, infinitā sunt
& absque termino. Item quotcunque diuisiones
continui assignantur, semper actū sunt fi-
nitā, quā verò remanent assignabiles, semper
sunt potentia infinita. Infinitū autem catego-
rematīcē est illud, quod totum simul actū
est, & in eo quod infinitū est, termino ac
fine caret.

Richard.
Molina.
Bannez.
Arrubal.
Ruiz.
Alarcon.

Bonav.
S.Thomas.

Caietan.
Ferrarien.

Aristot.

Durandus

Valentia.
Suarez.
Tanetus.

339. Hac

339. Hac igitur vtriusque infiniti definitione posita, evidenter probatur nostra assertio. Nam quæ in se ipsis secundum realem existentiam sive possibilem, sive futuram, sunt tantum potentia infinita, in mente diuina sunt omnia actu simul cognita & expressa: ergo quæ in se ipsis, & secundum realē existentiam sunt infinita syncategorematice & in potentia, in mente diuina sunt infinita categorematicè & actu. Antecedens patet: nam licet quo ad ipsam realem existentiam nunquam tota multitudine cogitationum æternū futurū, ac diuinationum continui possit esse actu re ipsa posita extra omnem potentialitatem, cùm nequeant existere tot, quin plures & plures sine fine cogitationes, & continui diuisiones: eadem tamen & tam cogitationum, & diuisionum multitudine tota simul comprehenditur & concluditur intra cognitionem diuinam, vt nulla maneat non actu à Deo cognita, sed potentia cognoscibilis. Consequentia verò evidenter deducitur ex definitione infiniti categorematici, cuius quidditas est, ut actu simul totum possum sit absque fine & termino. Atqui in mente diuina omnes cogitationes æternū futuræ, omnesque continui diuisiones actu simul omnes posita sunt secundum esse intentionale & intelligibile absque ullo termino & fine, cùm singulæ & omnesque actu cognitæ à Deo sint. Igitur in mente diuina sunt actu & categorematicè infinitæ.

340. Confirmatur primò: nam quæ in mente diuina obiectiuè existunt, non sunt finiti, nec infinita syncategorematice: ergo infinita categorematicè. Consequentia constat ab adæquata partium enumeratione. Antecedens quoad primam partem per se patet: alioqui noui cognosceret Deus infinita, sed finita, contra ea, quæ suprà demonstrata sunt. Quoad secundam verò partem probatur. Quoniam quæ obiectiuè sunt in mente diuina, nullam habent admittam potentialitatem sed omnia in esse intelligibili sunt actu posita & expressa: ergo non possunt esse infinita syncategorematice, cuius essentia est, ut nunquam sint actu simul omnia posita; sed semper supersint alia & alia sine termino ponenda, quæ autem obiectiuè in mente diuina sunt, omnia simul sunt actu cognita ac vitaliter expressa, nec supersunt alia & alia regnoscenda atque exprimenda.

341. Confirmatur 2. Si omnia ea, quæ actu simul obiectiuè existunt in mente diuina secundum esse intentionale, existent actu simul subiectiuè secundum esse naturale, essent infinita categorematicè: ergo etiam ut obiectiuè existunt in mente diuina secundum esse intentionale, sunt infinita categorematicè. Antecedens concedunt Aduersarij. Consequentia probatur: nam ideo si omnia actu simul existentes in se secundum esse naturale, essent infinita categorematicè, & non syncategorematice, quia se-

cundum esse naturale essent actu omnia simul absque termino. Atqui in mente diuina secundum esse intentionale sunt omnia actu simul absque termino: ergo etiam in mente diuina secundum esse intentionale sunt infinita categorematicè, & non syncategorematice.

342. Confirmatur 3. Conuellendo potissimum fundamētum aduersariorum: nam ideo ipsi dicunt, quæ Deus cognoscit, esse infinita syncategorematice, quia non potest Deus alter res cognoscere, quād res ipsæ possibiles sunt: non sunt autem res possibiles, nisi infinitæ syncategorematice: nequeunt igitur à Deo cognosci infinitæ categorematicæ, alioqui diuina cognitione destrueret suum obiectum, alter illud repræsentando, atque est in se. Conuellitur autem hoc fundamentum per distinctionem Minoris propositionis: Non sunt res possibiles nisi infinitæ syncategorematice quoad realem existentiam & in se ipsis, & verum est: non sunt possibiles nisi infinitæ syncategorematice quoad existentiam intentionalem & obiectuam in mente diuina, & falsum est. Et ne videamus petere principiū, huius rei rationem assignamus: quoniam alter res sunt in mente diuina, ac esse possunt in se ipsis: nec propterea diuina cognitione aliter eas repræsentat, atque ipsæ repræsentabiles sunt: possunt igitur in mente diuina esse infinitæ syncategorematice, esto in se ipsis categorematicè infinitæ esse non possint. Maior constat: quoniam in diuina mente res sunt opnes simul actu, & nullo modo in potentia secundum esse intentionale & obiectuum, cùm secundum esse intentionale & obiectuum omnes sint expressæ & repræsentatae, nullaque remaneat exprimenda & repræsentanda: Igitur in mente diuina possunt esse infinita categorematicè, esto in se ipsis secundum existentiam realem infinitæ categorematicè esse nequeant. Consequentia probatur: quoniam secundum hanc intentionalem obiectuam existentiam nullam retinent potentialitatem ad ulteriore intentionalem existentiam obiectuam, cùm secundum hanc sint omnes actu simul praesentes diuina menti: igitur secundum hanc intentionalem obiectuam existentiam non possunt esse infinitæ syncategorematice, cùm hanc infinitas essentialiter includat potentialitatem ad ulteriore terminum nondum actu possum, sed ponendum.

343. Confirmatur. Etenim non solum in hoc itatu obiectuo & intentionali, sed in quoconque alio res deparentur à potentiaitate ad ulteriore terminum, erunt infinitæ categorematicè. Sic omnes cogitationes æternū futuræ in ratione futuri sunt infinitæ categorematicè: quoniam in ratione futuri nullam dicunt potentialitatem ad ulteriore terminum futurum, cùm in ratione futuri accipiantur omnes simul collectiuè, nulla exclusa, esto in ratione actualis existentiae nequeant esse nisi infinitæ syncategorematice, quoniam ut in

esse

et futuri sunt omnes simul, exclusa omni potentialitate ad ulteriorem terminum futurum necesse non est, ut omnes simul aliquando extiterint vel extitunt sint, sed sufficit ut nulla sit, quae non sit extitura. Sic omnes partes continui consideratae in esse diuisibili, non autem in esse actualis diuisioonis, sunt categorematicè infinitæ; quia in esse diuisibili sumuntur collectiū omnes absque termino ad ulteriorem diuisibilitatem. Sic creature possibilis in ratione possibilis sunt infinitæ categorematicè, quia secundum esse possibile accipiunt omnes collectiū, exclusa omni potentialitate ad ulteriorem creaturam possibilem: alioqui si ultra totam collectionem omnium creaturarum possibilium adhuc remanerent aliæ ulterius possibles, non fuisset sumpta tota collectio creaturarum possibilium contra suppositum. Ergo potiori ratione omnes creature in mente diuina expressæ & comprehensa sunt actu infinitæ categorematicè, cum in eo statu nullam dicant potentialitatem ad ulteriorem existentiam intentionalem obiectiuam.

344. Quod autem ex hoc, quod quæ in se secundum existentiam realem sunt infinitæ syncategorematicè, à scientia diuina represententur infinita categorematicè, non sequatur, Deum aliter cognoscere, atque in se cognoscibiles sunt, sic demonstro. Nam hoc non prouenit ex eo, quod Deus aliter cognoscat res, quam in se sunt, cum illas cognoscat & in sua cognitione exprimat cum essentiali potentialitate, quam dicunt ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem; sed ex eo quod omnes creature cum sua essentiali potentialitate quam haberet ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem actu simul sua cognitione comprehendat atque exprimat. Quo fit, ut quamvis in obiecto representato includatur potentialitas ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem accipiemad: quia tamen totum obiectum cum sua potentialitate actu simul exprimitur & representatur diuinæ menti, in ratione representati non sit infinitum syncategorematicè, cum in ratione representati actu exprimatur totum obiectum, eiusque potentialitas, quam per ordinem ad suam realem existentiam importat.

345. Quæ ratio ut clarius percipiatur, distinguendum est duplex esse creaturarum futurorum, vel possibiliū. Alterum, quod ipsæ habituæ sunt in se, vel habere possunt extra Deum. Alterum, quod habent in ipso Deo, in quo obiectiuē existunt intentionaliter expressæ. Quoad hoc secundum esse sunt categorematicè infinitæ: quia quoad hoc esse, sunt omnes simul actu in diuina mente expressæ absque termino & potentialitate ad ulteriorem existentiam obiectiuam. Quoad primum vero esse, adhuc bifariam considerari possunt, vel ut actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, vel ut in se ipsis extituræ sunt, aut existere possunt. Primo

modo consideratae adhuc sunt infinitæ categorematicè, quia actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, nec in ratione terminandi diuinam cognitionem ullam retinent potentialitatem. Consideratae autem secundo modo sunt infinitæ syncategorematicè, quia ut sic includunt potentialitatem ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem nunquam totam in actu redigendam. Quo fit ut nec Deus aliter cognoscat creature, quam ipsæ cognoscibiles sunt, cum eas cognoscat & ibi representet cum ea potentialitate, quam ipse essentialiter important, & nihilominus ille actu omnes simul à Deo cognitæ sint infinitæ categorematicè: quia nimis ipsum etiam potentialitas, quam creature per ordinem ad realem existentiam dicunt, actu tota simul exprimitur, & quasi exhaustur atque comprehenditur à diuina cognitione.

346. Hæc eadem ratio illustratur exemplo. Etenim omnes partes motus dicunt essentiali successiōnem inter se, quarum una existente, non existunt reliquæ, cum tamen in potentia cognoscētis sint omnes simul obiectiuē existentes, quia omnes simul actu terminant notitiam cognoscētis: nec propter aliter cognoscuntur, atque ipsæ cognoscibiles sunt: quia nimis licet omnes actu simul terminant notitiam cognoscētis, è quod dum una pars actu terminat notitiam cognoscētis, omnes actu simul terminant, non tamen illæ representantur cum simultanea coexistētia in ordine ad esse, quod extra cognoscētēm habent, sed cum essentiali successione vnius partis post aliam: Quamvis hæc ipsa successio, quam partes ipse dicunt in esse reali, tota simul actu exprimatur & representetur notitia cognoscētis: Ad eum modum, quo in imagine actu simul & permanenter representatur auis volatus. Nec propterea dicetur falsa imago vel aliter representare auis volatum, quam representabilis est: cum proprium imaginis sive naturalis, ut est omnis cognitio respectu sui obiecti, sive artificialis sit, simul actu representare suum imaginatum, etiam si imaginatum ipsum sit successuum & potentiale, cum ipsa successio & potentialitas actu simul & permanenter debeat per imaginem, & in imagine representari.

347. Ex dictis infertur, scientiam diuinam de creaturis possibilibus, futurisque cognitionibus, atque continui diuisiōnibus, non modò esse categorematicè infinitam subiectiū, secundum esse, quod habet in Deo, quatenus cognitione diuina est; sed etiam obiectiuē, secundum terminos & obiecta, quæ intentionaliter exprimit, quatenus species expressa & verbum creaturarum est. Ratio, quia non solum est actu tota simul absque termino perfectionis intensiū, sed etiam est actu tota

tota simul absque termino perfectionis extensiæ, cùm actu simul repræsentet infinita obiecta absque termino, contra nonnullos, qui argumento pressi recurrent ad infinitatē subiectiuam scientiæ diuinæ, concedentes eam esse infinitam categorematicè subiectiæ, negantes vero eam esse infinitatē categorematicè obiectiæ; et quod, inquit, obiectum non est nisi syncategorematicè infinitum. Verum hi non distinguunt obiectum secundum se, & in ordine ad realem existentiam, & prout exprimitur ac representatur in scientia diuina. Esto igitur obiectum secundum se, & per ordinem ad existentiam realem sit infinitum syncategorematicè, et quod secundum existentiam realem nunquam obiectorum multitudino potest esse tota actu extra suas causas, vt tota actu simul est in scientia diuina, ac propterea, ut representatur in scientia diuina, est infinita categorematicè. Quin reæ contra Adversarios retorqueri potest argumentum; qui vltro concedunt, si multitudo creaturarum possibilium, aut futurorum cogitationum, vel diuisionum continui, quas Deus per suam scientiam exprimit, ponetur actu simul tota extra suas causas, illam fore infinitam categorematicè; quia esset actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem terminum. Cur enim pari modo illam non concedunt infinitam categorematicè, prout actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem existentiam obiectiuam representatur in scientia diuina?

Durandus.

348. Ex his abundè patet ad fundamentum Durandi, eiusque asseclarum. Sicut ad illud, ad quod idem Durandus, ut argumenti vim effugiat, recurrat, scilicet Deum non cognoscere infinitam multitudinem creaturarum ut quoddam totum illud comprehendens, cùm hoc possibile non sit, sed per partes, in quantum, inquit, intelligitur, quod quacunque parte accepta remanet potentia ad vltiorem aequipandam. Concludit igitur, quod Deum intelligere infinitum sine termino, non sit, quod intra se claudat quicquid est possibile illius rei, sed quia intelligit aliquid, quod potest vltius & vltius procedere. Contra hanc Durandi fugam est, quia nihil possibile, aut futurum remanet, quod diuina cognitione comprehensum non sit, ac proinde non tantum Deus infinitum cognoscit per partes, secundum quas vltius & vltius existere potest, sed secundum se totum, cùm nihil, quod possibile est maneat à Deo incomprehensum: Ac proinde licet possibile non sit, ut infinitum existat totum in se esse reali possibile tamen est, ut existat totum secundum esse intentionale in diuina cognitione expressum & representatum. Idque brevioribus verbis expressus Augustinus 12. de Civitate cap. 18. supra citato. Si quicquid, inquit, scientia comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profecto & omnis infinitas quoddam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia eius ipsi incomprehensibilis non est. Maluit igitur Augustinus concedere,

omne infinitum comprehensione Dei quodammodo finiri, quam negare, quod negat Durandus, totum infinitum concludi intra cognitionem Dei.

Aristoteles.

349. Obiectes 1. Si Deus videret diuisiones continui infinitas categorematicè, videret continuum in omnem sui partem diuisum, quod est impossibile, ut ex Philosophia cum Aristotele, & communis Philosophorum Theologorumq; consensu suppono. Sequela probatur: quia si videret infinitas categorematicè diuisiones, videret omnes continui partes diuisa, alioqui si non videret omnes continui partes diuisa, non videret omnes diuisiones possibilis, quod de scientia diuina, quæ distingue exigit quicquid est possibile, ne fas est suspicari.

350. Resp. negando sequelam, eiusq; probationem. Cæterum negandum est, Deum non videre omnes possibilis continui diuisiones. Nec inde propterea sequitur, videre omnes continui partes diuisa, quia cùm hoc possibile non sit, à Deo visibile non est. Sunt igitur in diuina mente omnes diuisiones continui categorematicè infinitæ absque termino, in qua tamen infinita multitudo nullam videt assignabilem partem in alias non diuisibiles: proinde nullam videt continui partem in omnem suis partem diuisa, sed semper in alias & alias diuisibiles. Nec propterea non videt omnes possibilis continui diuisiones, sed tantum sequitur, videre omnes absq; vltima. Quod etiæ de cogitationibus æterni futuri debent omnes concedere. Nam eas omnes actu simul cognoscit Deus scientia visionis, cùm tamen impossibile sit, ut omnes actu habituæ sint existentiam, ut de eis aliquando dici possit, quod omnes habuerint existentiam, sicut dici potest de eisdem in mente diuina expressis, quod omnes habeant existentiam intentionalem.

351. Dices. Si non omnes habituæ sunt existentiam, ergo non omnes sunt futuræ, nā etenim sunt futuræ, quatenus aliquando habituæ sunt existentiam. Resp. negando consequentiam: nam eo modo habituæ sunt existentiam: omnes, quo futuræ sunt omnes: Sunt autem futuræ omnes sine termino: ergo habituæ sunt existentiam omnes sine termino: proinde nūquā de eis verificari poterit, quod habuerint existentiam omnes: nam hoc ipso esset dicere, quod nō remanerent aliae & aliae extituras. Ad probationem autem consequentia. Resp. ad hoc ut dicantur omnes futuræ, sat esse, ut nulla sit assignabilis, quæ non sit existentiam habituæ. Vcl melius, & in idem recidit: etenim sunt futuræ omnes, quatenus habituæ sunt existentiam sine termino, quod est in existendo nunquam perueniri posse ad ultimam, proinde nunquam dici posse extituras omnes.

352. Obiectes 2. Si Deus scientia simplicis intelligentiæ cognoscit creaturas possibilis categorematicè infinitas: ergo posset eas omnes producere: ergo posset producere omne producibile. Posterior consequentia patet, quia si potest producere

Augustin.

ducere omnes quas cognoscit; ergo producere potest omne producibile, cum non sit producibile, nisi quod Deus cognoscit, cū Deus sit agens productius per intellectum: Igitur si potest producere quicquid cognoscit, poterit producere quicquid est producibile. Prior verò consequentia probatur: quia nulla assignari potest implicantia de infinito produc^{to}, quae assignari non possit de infinito cognito. Porrò duplex potissima implicantia de infinito produc^{to} assignatur; Altera, quia sequeretur, infinitum productum habere terminum, quod est contra naturam infiniti categorematici, quod termino caret: Altera, quia exahuriretur tam diuina essentia in exemplis alijs & alijs creaturis perfectioribus & perfectioribus in infinitum, quam diuina potentia in producendis nouis & nouis sine termino creaturis. Vtraque implicantia reperitur in infinito à Deo cognito. Nam & de illo dici potest, quod terminum habeat, ultra quem non sint aliæ & aliæ creaturæ possibles, & quod per illud cognoscatur diuina virtus tam in exemplando, quam in producendo adequata & exhausta à tota multitudine creaturarum possibilium.

353. Hoc argumento triumphant qui putant, possibile esse infinitum categorematicū extra Deum, imò & totum producibile: cū non sit maior ratio de toto producibili in diuina mente expresso, atque à parte rei produc^{to}. Verū, quoniam hęc opinio de possibilitate infiniti extra Deum mihi semper in Philosophia displacebat, ut fuse ad tertium librum Physicorum probauī, conandum nobis est, aliquam discriminis rationem afferre, cur illud in mente diuina non impliceat, impliceat autem re ipsa.

354. Et primò hoc constat à posteriori, quę ratio sufficere deberet, si aliam à priori non haberemus. Constat enim multa esse categorematicè infinita in mente diuina, quae re ipsa nequeunt nisi syncategorematicè esse infinita: patet tam de diuisionibus continui, quam de cognitionibus aeternū futuris. Etenim tam diuisiones continui, quam cognitiones aeternū futuræ sunt in mente diuina categorematicè infinitæ. Cum tamen nec illæ, nec istæ esse possint re ipsa categorematicè infinitæ. Igitur à posteriori constat, aliquam implicantium esse in infinito categorematico extra Deum produc^{to}, quae non est in eodem in diuina mente expresso. Maior fuse probata est suprà. Minorem euidenter ostendo. Implicat, re ipsa poni omnes diuisiones continui, omnesque cognitiones aeternū futuras à parte rei existentes: ergo implicat tam diuisiones continui, quam cognitiones aeternū futuras re ipsa posse esse categorematicè infinitas, cū tamen non impliceat easdem in mente diuina esse categorematicè infinitas. Antecedens demonstro: Nam si re ipsa ponentur omnes diuisiones continui, ponentur omnes partes continui re ipsa diuise, quod implicat, ut ex communi Philosophorum Theologorum quae consensu sup-

pono. Item si ponentur omnes cognitiones aeternū futuræ à parte rei existentes, valeret aliquando dicere, ultra illas non esse alias futuras, cū iam supponerentur exitisse omnes. Sicut quia in esse obiectiu & intentionali cognitiones aeternū futuræ existunt omnes in mente diuina, valet de illis dicere, ultra eas non esse alias assignabiles, ut cognoscibiles ab intellectu diuino. Consequens autem implicat, nam hinc sequeretur, infinitum syncategorematicum, cuiusmodi sunt cognitiones aeternū futuræ, aliquando totum in actu poni, totumque pertransiri. Consequentia primi Enthymematis probatur: nam si nec omnes continui diuisiones poni possunt à parte rei, nec omnes cognitiones aeternū futuræ re ipsa existentes, sequitur, quod tam diuisiones, quae remanent ponendæ, quam cognitiones, quae remanent future, sint infinitæ, quę verò sunt positæ, finitæ, cū hoc sit de quidditate infiniti syncategorematici, ut semper actu habeat finita, potentia verò infinita.

355. Nec dici potest, tam quae actu ponuntur, quam quę potentiam restant ponenda, esse infinita: quoniam hinc manifeste sequeretur, infinitum in actu positum claudi terminis, prima nempe cognitione, quae incepit & ultima, qua terminatur infinitum cognitionum re ipsa existentium, cum Deus distinguat cognitiones re ipsa existentes à non existentibus, sed extitris: cumque distinctissime videat primam cognitionem, quę immediate sequitur post omnes praecedentes re ipsa extra causas actu positas, clarissimè videt illam ut terminum omnium praecedentium cognitionum, quae exiterunt, proinde omnes illas videt actu causas inter duas cognitiones ordine sibi succedentes, nempe inter primam, quę primò incepit, & ultimam, quę immediate sequitur post omnes praecedentes re ipsa extra causas actu positas. Neque hic recurri potest ad cognitionem indeterminatam, quia omnes & singulæ sunt determinatae naturæ & entitatis, omnesque sunt clause primā & ultimā. Parigitur ratione poterunt creature possibles secundum esse obiectivū & intentionale in mente diuina esse infinitæ syncategorematicè, tamen nequeant esse infinitæ categorematicè extra Deum secundum esse reale subiectivum.

356. Secundò probatur hoc ipsum discrimen à priori. Quoniam in esse possibili creature sumi possunt omnes, nequeunt autem sumi omnes in esse existentię actualis: ergo in esse possibili possunt esse infinitæ, nequeunt autem esse infinitæ in esse existentię actualis. Maior patet: quoniam in esse possibili omnes creature nullā omnino exclusa comprehendantur intra potentiam & cognitionem diuinam. Minor probatur, quoniam in esse actualis existentię non tot poni possunt, quin plures & plures absque termino: nam quacunque multitudine creaturarum, vel quacunque creatura perfectissima producta, semper producibilis sunt aut plures & plures aut perfectiores & perfectiores absque termino.

Nam

Nam quacunque multitudine creaturarum, ut quavis perfectissima creatura producta, semper remanent in Deo infiniti alij modi ac perfectiones, quibus participabilis est à creaturis, cùm impossibile sit, infinitam virtutem Dei exauriri à quavis creatura, vel multitudine creaturarum, cùm semper inter creaturas participantes & Deum participabilem mediet infinita distantia. Consequentia verò probatur: quoniam vel infinitum includit quidquid intra illud genus supponitur possibile, quod cùm totum in actu poni non possit, neque infinitum in actu poni potest: vel saltem sequitur, non posse in actu poni totum id, quod possibile simpliciter est contra eos, qui contendunt posse Deum producere totum producibile. Confirmatur: nam possunt cogitationes æternū futuræ in esse futuritionis sumi omnes, non possunt autem sumi omnes in esse actualis existentiæ: sicut & partes continui in ratione diuisibilitatis sumi possunt omnes, non autem in ratione actualis divisionis: ergo & creaturæ in esse possibili sumi possunt omnes, etiam in esse actualis existentiæ nequeant sumi omnes.

357. Sed contra hunc nostrum discursus est Aduersariorum Achilles. Nam ideo nequeunt omnes creaturæ possibles poni in actu existentiæ, quia quacunque multitudine creaturarum actu posita, semper restant aliae & aliae à diuina essentia exemplabiles ac participabiles. Atqui hæc eadem implicantia reperitur in creaturis in statu possibilis. Nam etiam omnes creaturæ in statu possibilis infinitè distant à Deo, inter quem & creaturas omnes possibles mediat infinita perfectio, secundum quam Deus semper est magis & magis participabilis. Ergo neutrobiq; sumi possunt omnes, vel certè si sumi possunt omnes in statu possibilis, sumi etiam poterunt omnes in statu actualis existentiæ.

358. Huius argumentationis neganda est Minor. Ad cuius probationem distinguendum est Antecedens. Omnes creaturæ in statu possibilis infinitè distant à Deo vel per aliquam certam & determinatam creaturam omnium perfectissimam, vel per aliquam determinatam multitudinem creaturarum, & nego: infinitè distant à Deo per species perfectiores & perfectiores in infinitum absque aliqua ultima ac suprema, perque numerosiorem & numerosiorem multitudinem creaturarum absque termino, & concedo. Qao sit, vt Deus nec in tota multitudine creaturum possibilium videat vnam omnium perfectissimam, nec vnam tantum multitudinem, absque alia & alia sine termino: cùm nec illa, nec ista sit in multitudine possibilium. Quemadmodum in tota multitudine partium continui nec videt vnam omnium minimam, nec aliquam multitudinem ita numerosam, vt non videat aliam & aliam numerosiorem; cùm nec illa, nec ista possibilis sit. At eo ip-

so, quod omnes creaturæ ponerentur in actu existentiæ, determinarentur vel ad vnam omnium perfectissimam, vel ad tantam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adæquaretur infinita virtus ac perfectio exemplabilis ac participabilis Dei, quemadmodum hoc ipso, quod omnes partes continui ponerentur in actu diuisonis, determinarentur & ad vnam omnium minimam, & ad certam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adæquaretur infinita diuisibilitas continui: quod implicat cùm infinita diuisibilitas continui sit inexhaustibilis. At non minus est inexhaustibilis infinita perfectio Dei.

359. Sed adhuc vrget Aduersarius. Etiam inter Deum & totam multitudinem creaturarum possibilium mediat infinita perfectio, quæ adhuc participabilis est à creaturis: ergo neque creaturæ in statu possibilis sunt tot, quin plures esse possint. Resp. creaturas in statu possibilis non videri à Deo cum tota sua potentialitate expleta, quam dicunt ad realem existentiam, sed semper eas videri cum potentialitate ad illam, cùm talis potentialitas sit illis essentialis: ac proinde creaturas nunquam videri cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo, cùm hæc possibilis non sit, eo ipso quod possibilis non est ultima creatura omnium perfectissima, vel multitud omnium numerotissima. In statu vero actualis existentiæ, cùm tota potentialitas ad existendum tollatur per ipsam actualē existentiam, non possunt amplius videri cum potentialitate ad ulteriorem perfectiōnem diuinam participandam, ac proinde cum indeterminata distantia ex parte ipsarum à Deo; sed cum expleta actualitate, ac proinde cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo.

160. Illustratur exemplo continui, cuius quacunq; partes videntur in statu possibilis diuisonis, videntur cum essentiali potentialitate ad ulteriores & ulteriores diuisiones possibiles, & nunquam cum tota potentialitate expleta ad omnes partes diuisibiles: in statu vero actualis diuisonis quæcunque partes videntur, videntur cum potentialitate expleta ad diuisonem.

361. Neque hinc sequitur, quod creaturæ secundum esse intentionale & obiectivum in mente diuina non sint actu omnes, atque adeo infinita categoriematice, vt suprà probatum est: quia licet per ordinem ad existentiam realem nunquam videantur actu omnes, eò quod impossibile sit, vt per ordinem ad existentiam realem sint actu existentes omnes: sicut impossibile est, vt vel partes continui sint diuisæ omnes, vel cogitationes æternū futuræ sint actu existentes omnes: sunt tamen in mente diuina omnes, quia nulla est, quæ actu non terminet cognitionem diuinam, totaque illa potentialitas, quam creaturæ

dicunt ad propriam existentiam realem, atque exprimitur & representatur in scientia diuina.

362. At obiciunt alij contendentes possibilem esse creaturam omnium perfectissimam, nec non creaturam omnium imperfectissimam, qua nec illa perfectior, nec ista imperfectior dari possit, hoc parado. Non omnes creature, quae sunt in tota collectione possibilium exceduntur a creaturis: ergo necesse est, ut sit aliqua, quae non excedatur: hæc ergo erit omnium perfectissima. Vtraque consequentia supponitur evidens. Antecedens probant: quoniam implicat, ut omnes creature excedantur a creaturis, daretur enim in ea collectione mutuus excessus secundum perfectionem, qui repugnat.

363. Confirmant primò. Implicat omnes creature produci a creaturis, nisi detur mutua producio: ergo implicat, ut omnes creature excedantur a creaturis, nisi detur mutua excessus inter eas. Ergo sicut ne detur mutua producio inter creature, necessariò deueniendum est ad unum primum Ens omnium perfectissimum, a quo improducto producantur omnes: ita ne detur mutua excessus inter creature, necessariò deueniendum est ad unam, quæ ita reliquias excedat, ut ipsa a nulla excedatur. Vtraque consequentia probatur, nam evidenter repugnat mutua excessus secundum perfectionem, quam mutua causalitas, cum mutua excessus evidenter infeatur contradictionia: nam excedens dicit habere maiorem perfectionem excesso; & excessum minorem excedente: ergo si idem excederet & excederetur, idem haberet maiorem perfectionem, qua excelleret, & non haberet maiorem perfectionem, qua excederetur.

364. Confirmant secundò. In tota collectione specierum possibilium ab homine inclusiū non omnes species exceduntur: ergo aliqua est quæ non exceditur: ergo illa erit omnium maxima & suprema. Antecedens probatur: nam si omnes excederentur, sequeretur plures fore excessas excedentibus, & simul non plures fore excessas excedentibus, quæ sunt manifestè contradictionia. Sequelam probant: nam per te omnes species perfectiores homine exceduntur & excedunt: homo tantum exceditur & non excedit, cum homo tantum in ea collectione sit omnium infimus: ergo excessa sunt una amplius excedentibus. Rursus sequitur, non esse plures: quia quilibet species excessa debet habere excedentem, a qua immediatè excedatur: ergo ut omnes excedantur, tot debent esse excedentes, quot excessæ, & non plures: ergo sunt tot & non sunt tot.

365. Confirmant tertidò. In tota collectione creaturarum possibilium est summa propinquitas secundum perfectionem cum Deo, quæ in creaturis esse potest: sed

hæc non reperitur in omnibus, nec in duabus aut tribus speciebus, cum omnes species sint inæqualis perfectionis; ergo in una. Datur ergo una secundum perfectionem Deo summè propinquia. Maior pater: quia supra totam collectionem non est possibilis creatura Deo propinquior. Minor eluet. Consequentia probatur, quia si hæc summa propinquitas non reperitur in omnibus, neque in duabus vel tribus: ergo necessariò erit in una.

366. Confirmant quartidò. Deus cognoscit omnes creature perfectiores hominem, quæ illum excedunt: ergo vel in tota hac serie creaturatum excedentium & excessarum cognitio diuina sicut in aliqua, supra quam non progreditur ad aliam perfectiorum cognoscendam, cum tamen vere sit, quod de divina cognitione dici non potest: vel certè cognoscit unam, ultra quam non progreditur, & hæc est omnium perfectissima.

367. Confirmant quintidò. Deus producere potest creaturem summè perfectam, quam potest. Producat, vel illa erit omnium perfectissima, & habetur intentum; vel non; & iam Deus poterit aliam perfectiorum producere, adeoque quam produxit, non fuit summè perfecta, quam producere poterat. Antecedens, ex quo reliqua evidenter deducuntur, supponitur tanquam propositio identica per se nota.

368. Verum hi Authores non aduerterunt, hæc eadem argumenta, quæ tanquam validissima tela contorquent contra negantes creaturem omnium perfectissimam, nec non omnium imperfectissimam, repellenda esse etiam ab ipsis tum in infinitate partium continui, quam cum communi sententia admittere debent, tum in infinitate cogitationum eternum futurorum. Nam sumo eandem formam argumentandi, quam ipsi adhibent ad probandum possibilem esse unam creaturam omnium perfectissimam, & aliam omnium imperfectissimam, eamque applico ad probandum possibilem esse unam cognitionem in tota collectione cogitationum eternum futurum secundum intentionem omnium maximam, unamque partem continuu in tota collectione divisionum possibilium omnium minimam. Suppono autem, quod Adversarij mihi non negabunt, posse Deum cum Beatorum, vel damnatorum intellectu producere cogitationes intensiores & intensiores per totam eternitatem futuras. Quo posito sic contra ipsos retorqueo argumentum.

369. Non omnes cogitationes, quæ sunt in tota collectione eternum futuras exceduntur secundum perfectionem intensiuam a cognitionibus eternum futuri: ergo necesse est, ut sit aliqua, quæ secundum perfectionem intensiuam non excedatur: ergo datur in tota collectione cogitationum eternum futurum una omnium intensissima. Antecedens constat ea-

dem

lem forma arguendi: quoniam implicat mutuus excessus secundum perfectionem intensiuam, non minus quam secundum perfectionem specificam. Pari modo applicari possunt reliqua argumenta.

370. Eadem argumentandi forma ostendo possibilem esse minimam partem continui, qua minor non sit dabilis, in tota collectione diuisionum possibilium, hoc pacto: Non omnes partes, quae sunt in tota collectione diuisionum possibilium in minoritate exceduntur a partibus: ergo necesse est esse aliquam, quae in minoritate non excedatur: ergo datur in tota collectione diuisionum continui una omnium minima, qua minor dati non potest. Antecedens constat eadem arguendi forma, quoniam implicat mutuus excessus secundum minoritatem, non minus quam secundum intensiōnē & specificam perfectionem.

371. Non video, quid ad hoc respondere possint Aduersarij, nisi admittendo & in tota collectione cogitationum æternū futuratum unam quoad intensiōnē omnium perfectissimam, & in tota collectione partium diuisibilium unam quoad minoritatem omnium minimam, & simul negando, hinc vllum sequi absurdum. Nam si quod esset, illud esset, infinitum clauderetur terminis, prima nēmpe & ultima cogitatione, prima & ultima parte continui. At qui hoc nullum est, cum hoc ipsum euidenter supponatur in Aduersariorum sententia, qui inter infinitam & supremam creaturam admittunt infinitam multitudinem creaturarum terminis clausam. Non enim putant, huiusmodi clausuram repugnare infinito, cuius essentiam in eo praecepsē collocant, ut ex uno termino ad alium successiōne perueniri non possit: quod recte saluati potest, etiam si terminis claudatur.

372. Sed contrā primō: quia videtur velex ipsis terminis notum, quod infinitum, qua infinitum, debeat carere fine. Quocirca ponitur in eius definitione, quam nec ipsi Aduersarij reijcere audent. Est enim infinitum, consensu omnium, quod fine caret. Per hoc enim discriminatur a finito. Nec minus repugnat infinito habere terminum, quam repugnat finito, carere termino. Secundo, quia magis videtur repugnare infinito, claudi terminis, quam successiōne pertransiri. Nam qui admittunt possibles generationes & circulationes ab æterno, debent necessariō admittere, potuisse infinitum ut infinitum successiōne pertransiri, cum tamen ijdē admittere non audeant, huiusmodi generationes & circulationes ab æterno incepisse per aliquam primam. Tertiō, quia saltem tale infinitum esset numerando pertransibile à cognitione diuina. Etenim distincte cognoscit Deus per Aduersarios ultimam cognitionem omnium intensissi-

mam exceedere immediatē sequentem, & hanc excedere aliam immediatē sibi subsequentem, & sic non quidem successiōne, sed uno istu in instanti ab ultima omnium intensissima numerando peruenire ad primam omnium remississimam.

373. Quartō, quoniam peculiariis difficultas est, tam in cogitationibus æternū futuris assignari unam omnium intensissimam, quam in diuisione partium unam omnium minimam. Nam ex primo sequetur, finiti ac terminari cogitationes æternū futuras, cum tamen non finiatur nec terminetur æternitas ipsa à parte post, in qua futura sunt semper plures & plures cogitationes sine fine. Ex secundo, continuum diuidi in omnem sui partem. Primum ostendo: nam post ultimam cognitionem omnium intensissimam non esset futura alia, cum tamen nondum finita ac terminata esset æternitas, cum hęc finiri ac terminari non possit, sed semper ulterius & ulterius sine fine ac termino protenditur, cui hoc ipso, quod assignaretur finis ac terminus, non esset æternitas, sed tempus. Antecedens constat: nam si post ultimam futura est alia; ergo ultima non fuit ultima.

374. Confirmatur: nam Deus per Aduersarios distincte discernit, ultimam cognitionem determinato excessu superare immediatē sibi subsequentem. Interrogo, an excessū finito, an infinito? Non infinito, alioqui ceterē subsequentes usque ad primam essent finitæ numero contra Aduersarios: quia cum omnes subsequentes versus primam progradientur secundum partes proportionales minores & minores in intensiōne, si immediatē sequens ultimam, haber finitos gradus intensiōnis, cum etiam prima supponatur habere finitos gradus determinatos intensiōnis, non poterunt omnes post ultimam esse numero infinitæ, alioqui deberet prima habere minimam intensiōnem, qui minor dari non posset, quod implicat. Non excessū finito. Nam eadem interrogatio fiet de subsequenti penultimam, deque alijs & alijs subsequentibus usque ad primam: an singulæ superiores excedant singulas inferiores excessu finito, vel infinito: si finito, omnes & singulæ includendo etiam primam, erunt infinitæ intensiōnis, contra suppositum. Si excessū infinito, assignetur talis cogitatio, & contra illam redibit idem argumentum, quod supra factum est, contra ultimam cognitionem.

375. At dices, omnes cogitationes, quæ inter tales assignabilem & ultimam intercedunt, esse numero infinitas. Sed contrā, tum quia hęc responsio admittit non solum clausuram in infinito quā infinito, sed etiam additionem & diminutionem, quod non minus repugnat, quam infinitum habere terminum. Nam hoc ipso, quod infinito sit additio, assignatur

terminus, cui sit additio: sicut hoc ipso, quod additur linea palmus, supponitur terminus, cui palmaris quantitas additur & hoc ipso quod à quantitate demitur palmus, assignatur terminus, qui soluta vniione cum priori palmo, remanet. Tum quia non omnes cogitationes aeternum faturae proportionaliter sele excederent secundum intentionem, contra suppositum. Siquidem daretur vna, quæ infinito excessu superaret immediata sibi subsequentem, cum tamen ipsa non excederetur à precedente excessu infinito, sed finito. Secundum demonstro, nam si posset minima pars continui assignari, qua minor assignabilis non esset, hoc ipso continuum esset in omnem sui partem diuisum, cum nulla pars minor restaret, in quam diuidi posset. Multa alia absurdula ex Aduersariorum sententia deducuntur, quæ nobis ad sacratoriæ Theologiaz mysteria explicanda properantibus deducere non vacat: quam industriam & studiosum laborem relinquimus solidioris Philosophiaz studiosis.

376. Ad argumentum igitur Aduersariorum: si propositio illa, in qua tota coram vis consistit, nempe: *Non omnes creature in tota collectione possibilium exceduntur à creaturis*, sumatur in sensu distributio, dicendum est, quod non omnes exceduntur, sed aliqua exceduntur aliquæ excedunt: exceduntur inferiores, à superioribus: excedunt superiores in inferiores. Si sumatur in sensu collectu: tunc negandum est, quod non omnes exceduntur, quia cum in tota collectione non detur vna suprema, quæ reliquias omnes excedat, dici non potest, quod non omnes excedantur: alioqui assignabilis esset vna, à qua reliquæ collectiuè sumptæ excederentur. Nec mirum, cum hoc sit de ratione infiniti carentis ultimo termino. Vnde idem argumentum fieri potest de tota collectione partium continui: nam omnes partes continui in tota collectione exceduntur in minoritate à partibus: Sicut igitur ad hoc argumentum tenemur omnes respondere: quod omnes quidem partes distributiæ sumptæ & exceduntur, & excedunt, quoniam distributiæ sumptæ habent & maiorem, à qua exceduntur, & minorem, quam excedunt: omnes tamen collectiuè acceptæ dicendæ sunt non excedi: quia collectiuè acceptæ non habent vnam, à qua reliquæ omnes excedantur. Ad probationem autem Antecedentis negatur sequela, eo quod mutuus ille excessus non est respectu eorundem, quo pacto implicat, sed respectu diuersorum: est enim excessus in creatura superiori respectu inferioris, & defectus in creatura inferiori respectu superioris.

377. Ad primam confirmationem negatur consequentia. Ratiō discriminis est: quoniam produci & dependere à primo ente improducto consequitur essentiam creature

vt sic, quod tolli nequit per rationem infiniti: quia sicut infinitum non tollit à creatura rationem creature, ita nec tollit, quin etiam sub infinite, & cum infinite produci ac dependere debeat à primo ente improducto. Creaturam verò excedere aliam creaturam, vel excedi ab alia creatura, est accidens illi adueniens per comparationem ad alias creaturas, quod separari potest, integra manente essentia creature. Cum igitur in infinita collectione creaturarum perfectiorum & perfectiorum nequeant omnes creature comparari ad unam omnium perfectissimam, quia talis creature in ea collectione non datur, non poterit in ea collectione dari excessus vnius creature supra reliquias omnes sub se contentas, adhuc perseverante in singulis & omnibus essentiæ creature; quæ tamen non maneret, si omnes non essent à primo ente productæ & dependentes. Ad probationem verò consequentiaz, concedo mutuum excessum & perfectione respectu eiusdem inferre contradictionia; nego autem illa inferre respectu diuersorum, vt constat tam de partibus continui, quā de cogitationibus intensioribus & intensioribus aeternum futuris.

378. Ad secundam negatur antecedens. Ad cuius probationem, neganda est sequela, nempe in collectione infinita creaturarum & plures esse creature excessas excedentibus, & non plures esse creature excessas excedentibus, nam sumptæ distributiæ tot semper assignari possunt excessæ, quot excedentes: sumptæ verò collectiuè plures assignantur excessæ, quā excedentes, eo quod in tota collectione datur prima, quæ ab omnibus exceditur, non datur autem ultima, quæ reliquias omnes excedat. Sic in cogitationibus intensioribus & intensioribus aeternum futuris datur prima, quæ ab omnibus exceditur, & non datur ultima, quæ reliquias omnes excedat: & in partibus proportionalibus continui palmaris datur prima pars semi palmaris, quæ excedit reliquias omnes, nulla tamen datur ultima, quæ excedatur ab omnibus.

379. Ad tertiam, negatur Minor. Etenim summa illa propinquitas cum Deo non est in vna aliqua creature, sed in ipsa tota collectione creaturarum, supra quam licet non sit possibilis alia perfectior, cum in ea collectione comprehendantur omnes, quacumque tamen distributiæ sumpta semper dabilis est alia & alia perfectior. Sicut licet supra totam collectionem divisionum possibilium non detur alia diuisio, cum in ea includantur omnes, quilibet tamen distributiæ assignata assignabilis est alia & alia absque termino, & licet supra totam collectionem cogitationum aeternum futurarum non sit alia futura, quauis tamen data dabilis est alia & alia absque termino. Nec refert, quod

omnes

omnes creaturæ sunt inæqualis perfectionis specificæ: nam etiam partes proportionale continui, & cogitationes intensiores & intensiores æternum futuræ sunt inæqualis quantitatis & intensioris: cum tamen neque in illis, neque in his assignabilis sit aliqua in tota collectione ultima.

380. Ad quartam, Resp. cognitionem diuinam nec sistere in aliqua creatura, non progrediendo in alias, quæ supra illam sunt, si verè sunt, nec in tota collectione possibilium cognoscere unam omnium perfectissimam, sed sistere in tota collectione infinita, quam perfectim comprehendit absque ullo termino ultimo. Sicut in tota collectione divisionum possibilium continui non sistit in una aliqua parte infra quam non cognoscat alias minores, quæ sunt diuisibiles infra illam; non tamen in

illa sistit in aliqua omnium minima, cum ea non detur, sed sistit in tota collectione, illam perfectissimè comprehendendo absq; ultima. Idem dico de tota collectione cogitationum intensiorum & intensiorum æternum futurarum.

381. Ad quintam, negatur antecedens: Implicat enim, ut Deus producat creaturam, quam potest, omnium perfectissimam; quemadmodum ut producat partem continui, quam potest, omnium minimam: eò quod inexhaustibilis est infinita diuisibilitas continui: At non minus inexhaustibilis est infinita perfectio Dei. Quæres, quantum ergo poterit Deus producere, si non potest totum, quod potest: Resp. quantum libera ipsius voluntas determinauerit, cui in producendo, ad extra subordinatur diuina potentia.

DISPVTATIO XIII.

An, & quid sint ideæ in mente Diuina?

Plato. CONSTANS est Patrum, & Scholasticorum sententia, in Deo ideas esse, quod & gentiles Philosophi cognoverūt, ut constat de Platone, quæ ut primum idearum intentorem refert August. l. 83, quæstionum, quæstio-
Augustin. ne 46. quamvis ipse alijs ante Platonem, eas notas fuisse ibidem potet. Huius veritatis duplex est ratio, altera ex parte effectus producibilis; altera ex parte Dei producentis. Prior est, quia quidquid perfectionis est in effectu, id totum in causa, à qua effectus suum esse participat, preexistere debet; at qui omnis effectus, creatus non solum participat esse naturæ, qua constat, sed etiam artis, quam imitando exprimit; igitur in Deo non solum presupponendum est principium effectuum, quo esse naturæ rebus communicet; sed etiam esse artefactivum, quo esse artis iisdem impertiat. Maior patet; quia cum totum esse effectus, derivetur à causa, nihil poterit esse in effectu, quod non præfuerit in causa. Minor apparet in hac ordinatissima mundi machina, in qua non modò eluet esse naturæ, quo vnaquæque res in suo esse constituitur; sed etiam esse artis, quæ cuncta crea-
ta diuersissimæ quamvis naturæ, mira tamen connexione & ordine inter se cohærentia, mirabilem illam diuinæ mentis architecturam imitando exprimunt. Vnde familiare est Patribus, ex huius viuensi or-

dine supremam illam arguere mentem, quæ infallibili suâ sapientiâ & arte omnia disponit ac dirigit; cum non nisi à sapiente ordo esse possit: & sapiens, auctore August. loco præcitat, nemo esse possit, nisi ideis intellectis.

Augustin.

2. Posterior ratio ex parte Dei producentis est; quia cum Deus in producendo sit infinitus, nec certa limitetur virtute ad determinatos effectus producendos, sed producere possit plures, & plures, perfectiores & perfectiores, in infinitum, ut certos quosdam determinatè producat, oportet, ut liberâ suâ voluntate illos determinet, applicando infinitam suam potentiam ad hos potius, quam ad alios producendos: nequit autem voluntas potentiam ad determinatos effectus liberè applicare, nisi illos præcognoscet, cum non possit in incognitum ferri: igitur presupponenda est in Deo notitia effectuum producendorum: at qui hæc notitia in Deo habet rationem ideæ. Dantur igitur ideæ in Deo. Hoc ergo ut certo posito, grauis controversia inter Scholasticos est, quid formaliter importet idea in Deo.

3. PRIMA sententia docet, ideas in Deo esse ipsasmet creaturas, secundum esse creatum in Diuina mente obiectivè existentes, secundum illud idem esse, quod habituræ sunt in se ipsis in propria natura existentes. Est Ochami in 1. distinc. 35.